פֿולע טאַבעלע פֿון דער מלוכה-לאָטעריע זעה 4. זייט

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT

היינט 24 זייטען

פּרייז 30 גראָשען

נייער פֿאָלקסבלאַט

№ 140	Łódź, Piątek, 17 czerwca 1932 r.	צענטער יאָהרגאַנג	לאָדז, פֿרייטאָג, י״ג סיון תרצ״ב	№ 140

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פֿון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאָדז, פּעטריקאָווער 21, טעל. 224-71

פּאַרק לאַנגובעק

(לאַנגערס פּאַרק) צופֿאָהר מיטן ראַדאָגאָשטשער טראַמוויי מאָרגען, **שבת**, דעם 18-טען **יוני** ה. י. 2 **נאָכמיטאָג** קומט פֿאָר

אַ גרויסע גאַרטען-פֿערווײַלונג

פּאַרק לאַנגובעק

פּראָגראַם: קאָנצערט - טייל פֿון „שטערן“-אָרקעסטער. אויפֿטריט פֿון אַרטיסטען. פֿראַנצויזישע פּאָסט. בענגאַלישע פֿייערן. כינעזישער קיאָסק. אַ ספּעציעלע עסטראַדע צום טאַנצען. קאַרוזעלע. פֿערשידענע פֿרעהליכע סורפּריזען און אַטראַקציעס. איינגענער ביליגער בופֿעט. — בילעטען צו 75 גראָשען (פֿאַר קינדער און שילער 50 גר.) צו בעקומען אין די פּראָפֿ. פֿעראיינען בזשעזשינער 5 און ב. יאָסעלעוויטש 16 און אין דער באַראַכאָוו-ביבליאָטעק, אל. קאָשטשושקי 9 און ביים אַריינגאַנג ביי דער קאַסע פֿון פּאַרק

נאָך לאַנגע און שווערע ליידען איז געשטאָרבען אין עלטער פֿון 79 יאָהר אונזער הייסגעליבטער פֿאָטער, שוויגערפֿאָטער, גרויספֿאָטער, ברודער און שוואָגער

נ״ע ישראל יחזקאל בן ר׳ ראובן פֿוקס

די לויה קומט פֿאָר היינט, פֿרייטאָג, דעם 17-טען יוני ד. י., 1 אַ זייגער בייטאָג פֿון טהרה-הויז, וועגען וואָס עס טיילען מיט אין גרויס צער אַלע קרובים, פֿריינד און בעקאַנטע די אין טיפֿען טרויער פֿערבליבענע

3799 — טעכטער, זיהן, שנור, איידעמס, איינינקלעך און פֿאַמיליע.

ASEKURACJA - פֿערזיכערונגען

פֿון פֿאַבריקען געגען פֿייער. אַלער אַרט **סחורה-לאַגערן**

געגען פֿייער און גנבה.

וואוינונגען געגען פֿייער און גנבה

ווי אויך טראַנספּאָרט-פֿערזיכערונגען פֿיהרט אויס רעיעל און פּינקטליך אויף גינסטיגע בעדינגונגען

מרדכי חיים רומקאָווסקי

קילינסקיעגאָ 105, טעל. 112-50.

2661

בלב מלא צער ויגון אנחנו מודיעים את פטירת עטרת ראשינו שאחרי מחלה ארוכה נפטר בשנת מ״ח לימי חייו האיש הישר באדם עסק כל ימיו בתורה ובעבודה החסיד מה״ו ר׳

אליעזר בה״ר מרדכי יוסף הכהן ז״ל פֿאַבריקאַנט

הלוי׳ תהי׳ היום ביום ו׳ עש״ק נשא ב׳ ממעונו שרודמיעסקא 58 (נ. ציגעלנ.) בשעה 11.30 אהה״צ המשפחת המתאבלת

פֿאַר גאָלד,

בּיזשוטעריע און

לאַמבאַרד-קוויטעס

צאָהלט די העכסטע פּרייזן

איזידאָר פּיאַלקאַ

פּיעטריקאָווער 7. 6203

בעקאַנטמאַכונג.

דער בעוואוסטער ערשטער כשר׳ער

פּענסיאָנאַט אין פּאַדעמביע

„ELIDA“

איז איבערטראָגען געוואָרען אין דער ווילע גראַנד אײַנגעריכטעט לויט די לעצטע מאָדערנסטע פֿאָדערונגען, על עקטרישע ליכט, וואַסער-ליימונג, וואַנעס, טעלעפֿאָן, ראַדיאָ א.ד.גל. — ערשטקלאַסיגע קיך. צוגענגליכע פּרייזען. — אינפֿאָרמאַציעס: טעל. Tuszyn Nr. 2

3763 אינה. שמאַי לובינסקי.

פּעלאַ וויינטרויב
יודעל זיסמאַן

האָבען תנאים געשריבען

לאָדז, אין יוני 1932

אונזער ליבען ברודער, שוואָגער און שוועגערין צו דער פֿערלאָבונג פֿון אייער ליבע טאָכטער

פּרל, פּעלאַ

מיט ה׳ יודעל זיסמאַן

ווינשען מיר אייך אַ הארציגען מזל-טוב און איהר זאָלט דערלעבען פֿון זיי פֿיל נחת. — דעם יונגען פּאָר ווינשען מיר אַ גליקליכע צוקונפֿט.

מאַרקוס פֿיימאַן און פֿאַמיליע

פּינקוס וויינטרויב און פֿרוי

בברכת מזל-טוב

אני מברך את ש״ב מר

ירחמיאל וינטרוב ורעיתו

לארישת בתו

מרת **פיגה** עם מר **יהודה זיסמן**

יהי דרכם סוגה בשושנים.

פנחס וינטרוב.

6203

מיר בעגריסען הארציג אונזער ליבען ברודער, שוואָגער, שוועגערין, פֿעטער און מוהמע

מרדכי און דבורה׳לע סענדעראָוויטש

צו די תנאים פֿון זייער טאָכטער

טאָבּשע סענדעראָוויטש מיט ה׳ דור איצקאָוויטש

חתן כלה, ווינשען מיר אַ גליקליכע צוקונפֿט.

רוזשאַ פֿרידמאַן און קינדער
פֿיניע סענדעראָוויטש און פֿאַמיליע
הערשל סענדעראָוויטש „ „
יאַקוב סענדעראָוויטש „ „
נתן זאַקס „ „
לייזער מלך אַפּטייקער „ „
יוסף ברייער „ „
מענדל בזשוסטאָווסקי „ „

בזשעזשינע - איזערס, אין מאַי 1932. 3815

החברה

„בית-המחסה לילדים עברים והחוה בהלנובק“

(מחוז ראדוגושטש) הלשכה: לודז, פומורסקא 41a, תלפון 179-12

ביום ראשון, ט״ו סיון ש. ז. (19VI) בשעה 2 אחר הצה״ר תערך בבית-המחסה והחוה בהלנובק

חנכת-החממה

נדבת ה״ה אברהם ורעיתו הדסה פיאסקובסקי,

חברי הועד של מוסדנו. הועד:

אַלע זומערוואוינונג

וואָס פֿאָהרען אויף

קויפֿען עכטע גוטע און כשר׳ן

ווײַן

צו די ביליגסטע פּרייזען

צו 65 און 75 גר. פֿאַר 1/4 ליטער

ביי דער לאַנגיעהריגער בעוואוסטער פֿירמע

„באַרון“

אינה.: מענדיל בארנשטיין, לאָדז

30 נאָוואָמיעסקאַ 30

טעל. 210-58

אַנאָנסען אין נייעם פֿאָלקסבלאַט

האָבען גרעסטען ערפֿאָלג!

אַכטונג!

דער ניי-רעמאָנטירטער און לאַנג עקזיסטירנדער

דאַמען- און הערן-

פֿריזיר-סאַלאָן

3 פּאָמאָרסקאַ 3

איז ווייטער טעטיג און ווערט אָנגעפֿיהרט פֿון ערשטקלאַסיגע פֿאַכלייט. ערשטקלאַסיגער מאַניקיר. ערמעסיגטע פּרייזען. סאָלידע בעהאַנדלונג.

מיר עמפּפֿעהלען זיך ווייטער דער געעהרטער קונדשאַפֿט מיט אַכטונג

Sewek Fernenbok

די ניי-ערעפֿענטע

פּאַרפֿומעריע

BUCHWAJC i ROTENBERG

Sp. z o. o.

11 ליסטאָפּאַד 13 (קאָנסטאַנטינער)

בעזיצט אויף לאַגער אַ גרויסען אויסוואהל פֿון פֿערשידענע

קאָסמעטיק

צו צוגענגליכע פּרייזען. — רעיעלע בעהאַנדלונג!

טעאטער „סקאלא„ שרודמיעסקאַ 15

מארגען, **שבת**, דעם 18-טען **יובי** ה. י. 4 נאכמ.

קומט פאָר אַ העכסט-אינטערעסאַנטער און סענסאַציאָנעלער

רעפעראַט פון רעד. לאזאר קאהאן

אויף דאָס טעמאַ:

„וואס א נישט-ציוניסט זעהט אין א"י"

(איינדרוקען פון אַ רייזע איבער פאַלעסטינאַ).

די טעזיסען:

די שעהנקייט פון לאַנד; די שטעט און די קאָלאָניעס; דער אַלטער און דער נייער ישוב; דאָס קאָמונע-לעבען אין די קבוצות; ווי זעהט אויס דאָס פאַמיליען-לעבען אין די קבוצות; די אַלטע און די נייע קאָלאָניעס; ווער האָט געבויט די שטעט אין א"י; די ראָל פון די לאָדזער יודען ביים בויען די אינדוסטריע און דעם האַנדעל אין פאַלעסטינע; די אראַבער און דער יודישער ישוב; קולטור און די שפּראַכען פראַגע; פרומקייט און פרייַדענקערישקייט; ווער קאָן זיך איינאָרדנען אין א"י.

בילעטען פון 50 גר. אי שוין צו בעקומען.

די לייטונג

פון די

ערשטע אָרטאָדאָקסישע לעהר-אנשטאַלטן

„דרכי נעם"

פון גרשון אלי' ליסם

אין לאדז

ערשטער „דרכי-נעם" קילינסקי 50 טעל. 215-26

צווייטער „דרכי-נעם" אַל. 1 מאַי 20 טעל. 200-43

מאַכט בעקאַנט, אַז עס ווערען אָנגענומען איינשרייבונגען פון תלמודים אין אונזערע פערגרעסערטע

לעהר-אנשטאַלטען און גן-ילדים'ס

עס ווערט יעצט אויך פערגרעסערט און פערברייטערט די

מתיבתא לתלמוד והוראה

ביי דער מיטווירקונג פון בעוואוסטע בעלי-הוראה גלייכצייטיג זענען מיר מודיע, אַז די

8-קל. גימנאַזיאַל-קורסען

קאָנצעסיאָנירט דורכ'ן קוראַטאָריום ווערען איצט פערגרעסערט און לויט'ן נייעם שול-אוסטאַוו וועלען זיין טעטיג די גימנאַזיאַל-קלאַסן III, IV, V, VI און VII אונטער דער לייטונג און ביי דער מיטאַרבייט פון בעקאַנטע גימנאַזיאַל-פּראָפעסאָרען. אויך מאַכען מיר בעקאַנט, אַז דער

פענסיאָן

פאַר תלמידים פון דער פרעמד ווערט רעאָרגאַניזירט און וועט זיין אין אַ ספּעציעלען לאָקאַל אונטער דער לייטונג פון אַנ'אָנגעזעהענעם פאַכמאַן-ספּעציאַליסט.

בעמערקונג

מיט גרויס פרייד זענען מיר מודיע די ג' עלטערן, אַז צום נייעם שול-יאָהר ווערען די מתיבתא לתלמוד והוראה און די 8-קלאַסיגע גימנאַזיאַל-קורסען איבערגעטראָגען אין אַ ניי ספּעציעל איינגעריכטעטע לאָקאַל. איינשרייבונגען ווערען אָנגענומען טעגליך פון 9—1 און 4—7 נאכמ. און אויף די 8-קל. גימנאַזיאַל-קורסען טעגליך פון 4—8 אָוועכד.

די לייטונג.

צו דער חתונה פון אונזער ליבע שוועסטער

טאַלאַ הערשקאָוויטש

מיט ה' **יצחק ברונער**

ווינשען מיר אַ האַרציגען מזל-טוב און אַ גליקליך צופרידען לעבען 3779

ברידער הערשקאָוויטש.

אַ האַרציגען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער חשוב'ן פערוואַלטונגס-מיטגליד

ה' ז. לינקאָווסקי און פרוי

צום געבורט פון זייער ערשט טעכטער'ל גניא

זאָל עס זיי האָבען מיטגעבראַכט פיל גליק

די פערוואַלטונג פון טאַפּעצירער-צעך אין לאָדז.

Ciechocinek

(Zdrojowa) וולאַצלאַווסקאַ גאַ

ווילאַ וויקטאָריאַ

Dr. med. W. ŁASKI

אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען

נעמט אָן פון 1-טען יוני 1932

אַזוי ווי אין פאָריגען סעזאָן.

כשר! | וויכטיג! | כשר

נייעס צום זומער-סעזאָן!

ווילט איהר זיין געזונד?

ווילט איהר עסען געשמאַקע און פרישע מיטאָגען, פריהשטיקען און אָווענדברויטען?

קומט אַלע ווי איינער נור אין דעם גוט-בעקאַנטען, היגיענישען, כשר'ן

באַר „בריסטאָל"

4 פּאָלודניאָווא 4

טעל. 74-151

וואו איהר בעקומט צו יעדער צייט די בעסטע

מיטאָגען פון 50 גר. און מיט געפּרעגעל

אָווענדברויטען און פּאַרשירענע

— פון 90 גר. אָן. —

פריהשטיקען צו בעקומען פון 7 פריה אָן

קומט און איבערצייגט אייך! געשמאַקע פרייזן! סאָלידע בעדינונג!

כ'שיק אָפּ מיטאָגען צו הויזע אָהן עקסטראַ קאָסטען.

בעקאַנטמאַכונג.

איך בעט אַלע, וואָס האָבען וועקסלען, ווי-ראַקען און פּראָטעסטירטע וועקסלען פון

יעקב דוד קעמפינסקי

נאָוואָמיעסקאַ 9

אַז זיי זאָלען קומען צו מיר, וועל איך זיי בעצאָהלען.

נטע לעווין, פּאָלודניאָווא 7. 3788

גמנסיה „בית אלפנא"

בת 8 מחלקות

ע"י החברה תורה ודרך ארץ בלודז.

CEGIELNIANA 28 **Telefon 176-46**

מיר מאַכען בעקאַנט וועגען דער גרינדליכער רעאָרגאַניזאַציע פון אונזער לעהר-אנשטאַלט אין דער פאָרם פון אַ נייע לייטונג אין אַ נייעם צוגעפּאַסטען מאָדערנעם לאָקאַל.

די איינשרייבונגען אין אַלע קלאַסען ביז די VII-טע איינשליסליך קומען שוין פאָר.

אַ גרויסע צאָהל הנחות פאַר אונפערמעגליכע עלטערן ווי אויך סטיפּענדיום'ס פאַר אויסגעצייכנטע שילער אין די אַלגעמיינע און יודאַיסטישע למודים.

ספּעציעלע ערגענצונגס-קורסען פון יודאַיקאַ פאַר שילער-אַבסאָלווענטען פון די פּאָווזשעכנע שולען.

די איינטריטס-עקזאַמענס לויט דעם קלאַסען-סיסטעם קומען פאָר פון 12 ביז'ן 24 יוני ד. י.

די פערוואַלטונג.

יין כשר!!!

מיר מאַכען בעקאַנט אונזער ג' קונדשאַפט, דאָס דער איינצעל-פערקויף פון דער ווין- און מעהד-פאַבריק פירמע

„פּראַגרעס"

אַלטער מאַרק 2, וואָס עקזיסטירט מיט דעם גרעסטען ערפאָלג איז איבערגעטראָגען געוואָרען

אין פראָנט-געוועלב, אַלטער מאַרק 1

צוליב רעקלאַמע פון ניי-ערעפענטען געוועלב פערקויפען מיר
אַ פלאַש פון 1/4 ליטער גוטען ראָזינען-ווין נ"ר 6 נאָר 75 גר.
אַ באַטשינקע נ"ר 6 1.70, אַ קוואָרט דעם זעלבען נ"ר 2.40 זל.
און 1/4 ליטער דעם בעוואוסטען ראַדזינען-ווין נ"ר 7 נאָר 85 גר.
אַ באַטשינקע נ"ר 7 1.90, אַ קוואָרט דעם זעלבען נ"ר 2.70 זל.

איבערצייגט אייך מיט אייער פאַמיליע, אַז הנאה האָבען פון גוטען ווין, וואָס קאָסט נישט טייער איז נאָר ביי פירמע „פּראָגרעס"

מיט אַכטונג ווין- און מעהד-פאַבריק

פירמע „פּראַגרעס"

אַלטער מאַרק 2, טעל. 184-82.

פאַר לעהרע פירטעל-ליטעריגע פלעשער פון פירמע „פּראַגרעס" צאָהלען מיר 5 גר. פאַר אַ באַטשינקע און קוואָרט-פלעשער 10 גר.

ס'האָט דערוואָרבען זיך שוין אַלעמענס פערטרויען דער גוט-רענאָמירטער

פענסיאָנאַט

פון פרוי ה. מאַנדיזל

איז קאַלומנאַ, סאַלאַרעקס ווילע

(נעבען שווייצער'ס טאַרטאַק)

שטרענג כשר'ע היגיענישע קיך. —— בעקוועמע זוניגע שטובען.

די ווילע געפינט זיך אין גרויסען טרוקענעם (נישט צוימטען) וואַלד, נישט ווייט פון דער פלאַזשע, נאָהנט פון אויטאָבוס-סטאַציע. 3259

פענסיאָנאַט פאַר קינדער

אין קאַלי

אין אַ שעהנער טרוקענער געגענד,

אין דער ווילע פון ה' גאָלדבערג

צוצופאָהרען מיט'ן אַלעקסאַנדערער טראַמוואַי.

קינדער ווערען אָנגענומען פון 6 יאָהר אָן.

צו ערפאַהרען: אין דער שול-קאַנצעלאַריע פון ה' גאָלדבערג אַל. 1-טער מאַי 23, און ביי ה' אָפּפענהיים רזשגאָווסקאַ 1

שייטלען

— מיט —

פאַריזער שרינדען

ווי אויך

פערטיגע שייטלען

ווערען ערשטקלאַסיג און רעעל אויסגעאַרבייט

און אַנדולאַציע

צו ביליגע פרייזען

ביי **קערש,**

סקווראָווא 15.

אכטונג, לעטניקעס!

דער עלטסטער און איבעראַל-בעוואוסטער

כשר'ער רעסטאָראַן פון

ה. י. קאַרא זאַוואַדזקאַ 4

עמפּפעהלט צום איצטיגען זומער-סעזאָן איהרע גוט-בעקאַנטע, געזונדע — און געשמאַקע —

מיטאָגען פון 50 זל. אָן

ערשטקלאַסיגע בעדינונג!

פאַר אַבאָנאַמענטען — עקסטראַ ראַבאַט!

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט מאַך איך בעקאַנט דער ג' קונדשאַפט אַז איך גיב ווייטער אַרויס מיינע גוט-בעקאַנטע

גלאַט כשר'ע מיטאָגען

און איך בעט זעהר מיך ווייטער צו בעזוכען.

די פרייזען זענען צוליב'ן קריזיס רעדוצירט

אַ מיטאָג 1.25 זל. ביז 2.50 זל.

מיט אַכטונג קעמפינסקי, פּיעטריקאָווער 66

בעקאַנטמאַכונג.

דער לאַנגיעהריגער מיטאַרבייטער פון דער ג. פירמע **א. אַרנשטיין**, פּאָמאָרסקאַ 3, האָט ערעפענט אַן עלעגאַנטען

הערן- און דאַמען-פריזיער-סאַלאָן

אויף **פּאָמאָרסקאַ 11.**

עמפּפעהלענדיג זיך ווייטער דער געשעצטער קונדשאַפט, צייכען איך מיך מיט אַכטונג

ADOLF FRYDE

ערמעסיגטע פרייזען! סאָלידע בעדינונג!

ZASTRZYKI, opatrunki, dyżury

LIZA NAMIOTÓWNA

Dyplomowana

Higienistka-Pielęgniarka

ALEJA I MAJA 35 front, I piętro. Tel. 145-02.

DOCENT Dr. med.

ADOLF FALKOWSKI

Dyrektor „Kochanówka"

Choroby nerwowe i psychiczne

przyjmuje **ul. Piotrkowska 64,** m. 4

w poniedziałki, środy i piątki od godz.

4 do 6-ej. Tel. 102-62.

מאַשין-מצות

ווערט געבאַקען אַלע טאָג פרישע און דינע, ווי אויך מצה-מעהל, אייער-פערפעל און סובאַרקעס לויט קאַרלסבאַדער סיסטעם

מיר עמפּפעהלען צו יעדער צייט אונזערע גוט-בעקאַנטע און פרישע געבעקסען פון אונזער איבעראַל-בעוואוסטער **צוקערניע**

ב. ווייַנבערג

38 פּיעטריקאָווער 38

:—: טעל. 82-143 :—:

ס'ווערען אָרויסגעגעבען טעגליך יאָרסקע מיטאָגען, פריהשטיקען און אָווענדברויטען.

מודעה.

מיר זענען מודיע, דאָס

אדמו"ר הרב הצדיק הקדוש מבאלעכאוו שליט"א

(גאַליציען)

בנו של הרב הקדוש ר' יעקב ממינסק ז"ע, און דער מחותן פון הרב הצדיק מפּיאַשעצנע שליט"א איז געקומען ש"ק זה פרשת נשא ב' ללאָדז והאכסניא שלי אצל ר' שלמה חסיד באַלוצקי רינעק 2.

חסידי באלעכאוו.

Dr. med.

Józef Izykson

פּאָלודניאָווא 9, טעל. 75-210

אוירען, נאָז- און האַלז-קראַנקהייטען

שטים און שפּראַך-שטערונגען 3117

עמפּפאַנגט פון 12-2 פאַרמ. און פון 5-7 נאָכמ.

גרויסע אבלאווע אין ווארשא

איבער טויזענד מענשען פערהאלטען געווארען אין יודישען ראיאן

װאַרשאַ, 16 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט)

היינט אין דערפריה, נאָך פאַר'ן עפענען די געשעפטען, איז אין ראַיאָן פון 4-טען קאָמיסאַריאַט אויף די גאַסען נאַלעווקעס, פראַנציסקאַנער, וואָלאָוואַ, שוו.-יערסקאָ, א. א., ווי אויך ביים אייזערנעם טויער אַראָפּגעקומען אַ גרויסע אָפּטיילונג פּאָליציי און געהיים-אַגענטען מיט עטליכע „קעטשלעך". די פּאָליציי מיט די אַגענטען האָבען דורכגעפיהרט אַן'אָבלאַווע אין דער גאַנצער דערמאָהנטער געגענד, אַרעסטירענדיג אַלעמען, וועלכע האָבען זיך בישט געקאָנט לעגיטימירען. אין משך פון עטליכע שעה זענען פיל טויזען אַפּגעשלאָסען געוואָרען, אויך די דורכגאַנגס-הויפען אויף שוו.-יערסקאָ, פראַנציסקאַנער און נאַלעווקעס זענען אינגאַנצען אָפּגעשלאָסען געוואָרען.

די פּאָליציי האָט אויך פונאַנדערגעיאָגט די גאַסען-הענדלער, וועלכע האַנדלען אָהן געהעריגע ע"לויבענישען. פיל פערהאַלטענע זענען אָפּגעלאָזען געוואָרען גלייך נאָכדעם, ווי זיי האָבען זיך בעוויזען אויסצולעגיטימירען.

די דאָזיגע אָבלאַווע האָט אַרויסגערופען אַ גרויסען טומעל אין יודישען ראַיאָן, און אַרום די סבות פון דער אָבלאַווע זענען אַרויסגעזאָגט געוואָרען פערשידענע השערות.

וואַרשאָ, 16 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט)

בעת דער אָבלאַווע האָט מען געהאַט אַרעסטירט מעהר, ווי טויזענד מאַן און אָפּגעפיהרט זיי אין „קעטשלעך" און משאַ-אויטאָס אין דער פּאָליציי.

א טייל פון זיי איז שוין אַרויסגעלאָזט געוואָרען.

די סיבה זאָל זיין די, וואָס מיטוואָך בייגאַכט איז פאָרגעקומען אַ שיסעריי ביים לעדער-געשעפט אויף פראַנציסקאַנער 46 פון בראַוואַר. די שיסעריי איז געווען אַ רעזולטאַט פון אַ סכסוך צווישען די טרעגער און פרוכט-הענדלער.

גרויסע רעפּרעסיעס געגען פוילישע און יודישע אַרבייטער אין פראַנקרייך

פראַנקרייך וויל פּטור ווערען פון די פרעמדע אַרבייטער

וואַרשאָ, 16 (טעלעפאָניש).

פון פראַנקרייך קומען אָן אַלאַרמירענדיגע ידיעות וועגען דעם, אז די פראַנצויזישע רעגירונג פיהרט אדורך גרויסע רעפּרעסיעס געגען די פוילישע און יודישע אַרבייטער. עס ווערען אדורכגעפיהרט אַרעסטען צווישען די אַרבייטער פון פוילען. א סך אַרבייטער ווערען אויך אַרויסגעשיקט פון פראַנקרייך.

די אָפּיציעלע סבה. וואָס מען האָט זיך איצטער גענומען צו די פוילישע אַרבייטער איז — דער אַטענטאַט אויפ'ן פראַנצויזישען פּרעזידענט. די פראַנצויזישע רעגירונג האָט אַרויסגעגעבען א רייהע פעראָרדנונגען וועגען פערשטאַרקען די קאָנטראָלע איבער די פרעמדע אין פראַנקרייך. די פוילישע און יודישע אַרבייטער זענען אַזוי אַרום די ערשטע קרבנות פון די פעראָרדנונגען.

דאָס איז אָבער בלויז אַן'אָפּיציעלע סבה, די אמת'ע סבה ליגט ערגיץ אַנדערש. אין פראַנקרייך פערגרעסערט זיך די אַרבייטסלאָזיגקייט. מען וויל דעריבער פּטור ווערען פון די פולע ט'יזענטער פוילישע און יודישע אַרבייטער, וועלכע געפינען זיך שוין יאָהרען-לאַנג אין פראַנקרייך און פערדינען דאָרט זייער שטיקעל ברויט.

נייע בלוטיגע קאַמפען אין דייטשלאַנד

בערלין, 16 (ספּ. טעל.)

מיטוואָך זענען אין פיל שטעט אין גאַנץ דייטשלאַנד אויסגעבראָכען בלוטיגע קאַמפען צווישען די אָנהענגער פון די פערשידענע פּאַרטייען בעזונדערס בלוטיג זענען געווען די קאַמפען אין לאַנגרייים ביי בראָינשווייג, וואו פיל מענשען האָבען בעקומען שטערבליכע וואונדען.

אויך אין העסען זענען די היטלעריסטען בעפאַלען א קאָמוניסטישע גרופּע, ס'איז ענטשטאַנען א בלוטיג געשלעג. פון ביידע זייטען זענען דאָ פערוואונדעטע.

אין הינדענבורג (דייטש שלעזיען) איז געקומען צו א בלוטיגער שיסעריי צווישען היטלעריסטען און סאָציאַל-דעמאָקראַטען. אין רעזולטאַט זענען 2 פערזאָן דער'הרג'עט געוואָרען און פיל פערוואונדעטע.

איבערגעלאָזט א גרויס פערמעגן

האָט דער פערשטאָרבענער פראַנצויז. פּרעמיער בריאַן

פּאַריז, 16 (ספּ. טעל.)

איצט איז פערעפענטליכט געוואָרען די צוואה פון'ם פערשטאָרבענעם פראַנצויזישען פּרעמיער און אויסער'ן-מיניסטער אַריסטיד בריאַן. ווי עס ווייזט זיך איצט אַרויס איז בריאַן געווען זעהר רייך. ער האָט איבערגעלאָזט א גרויס פערמעגען, וואָס בעשטעהט פון הייזער, ווילעס, שלעסער א. א. וו.

לויט דער ציואה האָט בריאַן פערשריבען דעם גרעסטען טייל פון זיין פערמעגען זיין פריינדין, דער מאַדאַם לוסי איררי זשורדאַן. (בריאַן איז געווען נישט פערהייראַט). דעם רעשט פון זיין גרויס פערמעגען האָט ער פערשריבען זיין פלימעניצע.

די ידיעה וועגען דעם, אַז בריאַן האָט איבערגעלאָזט אַזאַ גרויס פערמעגען האָט אין פּאַריז געמאַכט אַ גרויסען איינדרוק, ווייל מען האָט געהאַלטען אַז בריאַן איז געווען אַן'אָרימאַן.

בלוטיגער צוזאַמענשטויס מיט קאָמוניסטען אין דער שווייץ

ציריך, 16 (ספּ. טעל.)

דאָ איז פאָרגעקומען, טראָץ דעם פערבאָט פון דער פּאָליציי, אַ גרויסע קאָמוניסטישע דעמאָנסטראַציע.

די פּאָליציי האָט אויפגעפאָדערט די דעמאָנסטראַנטען זיך פונאַנדערצוגעהן, אויף וואָס די דעמאָנסטראַנטען האָבען געענטפערט מיט שטיינער אין דער זייט פון דער פּאָליציי.

די לעצטע האָבען דאַן אָפּגעגעבען 2 זאַלפען אין דער לופטען. די קאָמוניסטען האָבען דאַן אָנגעהויבען שיסען אין דער פּאָליציי. 2 פּאָליציאַנטען זענען געפאַלען טויט אויפ'ן אָרט און 15 זענען שווער און לייכט פערוואונדעט געוואָרען. די פּאָליציי האָט דאַן אָנגעהויבען שיסען אין המון 4 דעמאָנסטראַנטען זענען דער'הרג'עט געוואָרען און איבער 50 זענען פערוואונדעט געוואָרען. ערשט אין אָוועגד איז דער פּאָליציי געלונגען צוריקצושטעלען די רוה און אָרדנונג.

פעסער מיט גאָלד

פּאַריז, 16. (ספּ. טעל.)

קיין שערבורג זענען אָנגעקומען 164 פעסלעך גאָלד אין דעם אַלגעמיינעם ווערט פון 225 מיליאָן פראַנק, וואָס זענען בעשטימט פאַר פראַנקרייך און אַמעריקאַ.

דייטשלאַנד זאָל אַרויס פון פעלקער-בונד

אַזאַ בעשלוס האָט אַנגענומען דער פּרייסישער סיים

בערלין, 16 (ספּ. טעל.)

דער פּרייסישער סיים האָט מיט די שטימען פון די היטלעריסטען און קאָמוניסטען אָנגענומען דעם קאָמוניסטישען פאָרשלאַג, וואָס פאָדערט אויף די דייטשע רעגירונג, אז דייטשלאַנד זאָל תיכף אַרויסטרעטען פון דער פעלקער-ליגע.

בלוטיגע נקמה פון מוסאָליניז

צוויי מאָל טויט-שטראָף און שווערע תפיסה

רוים, 11 (ספּ. טעל.) דאָ איז פאָרגעקומען דער פּראָצעס פון בעקאַנטען אַנטי-פאַשיסט באָוואַנע, וועלכער איז באשולדיגט געוואָרען אין אויספיהרען א גאַנצע רייהע אַטענטאַטען אויף פאַשיסטישע פערזענליכקייטען, צוזאַמען מיט באָוואַנע זענען געזעסען אויף דער בעשולדיגונגס באַנק נאָך 8 אַנטי-פאַשיסטען.

באָוואַנע איז פערמשפּט געוואָרען צום טויט. 6 צו 30 יאָהר טורמע 2 צו 10 יאָהר.

רוים, 16 (ספּ. טעל.) דאָס געריכט האָט פערמשפּט אַנגעלאָ ספּאַררעלאַטאַ'ן, וועלכער איז בעשולדיגט געוואָרען אין פּרובען מאַכען אַן'אַטענטאַט אויף מוסאָלינין — אויף טויט-שטראָף.

דייטשלאַנד'ס חובות אָפּגעלעגט אויף 6 חדשים

די ערשטע רעזולטאַטען פון דער לאָזאַנער קאָנפערענץ

לאָזאַן, 16. (ספּ. טעל.) היינט אַ ווייגער 11 אינדערפריה איז דאָ געעפענט געוואָרען די אַזוי גערופענע רעפּעראַציע-קאָנפערענץ, אין וועלכער ס'בעטייליגען זיך פאָרשטעהערפון 18 מלוכות. די דעלעגאַציעס פון די בעזונדערע מלוכות זענען זעהר גרויס, פאַראַן אפילו דעלעגאַציעס, וואָס בעשטעהען פון 60 פערזאָן.

נאָכמיטאָג איז פאָרגעקומען אַ פאָרבעראַטונג פון די פאָרשטעהער פון עטליכע גרויסע מלוכות. וואָס האָבען די קאָנפערענץ גערופען.

די היינטיגע זיצונג איז בלויז אַ פאָרמעל און האָט געדויערט זעהר קורץ. דער פאָרזיצענדער פון דער לאָזאַנער קאָנפערענץ מאַקדאָנאַלד האָט געהאַלטען אַ בעגריסונגס-רעדע און ער האָט אָנגעוויזען אויף די צילען פון דער קאָנפערענץ.

איבריגענס, האָבען די עפענטליכע זיצונגען פון דער קאָנפערענץ נישט קיין גרויסע בעדייטונג. די הויפּט-אַרבייט פון דער קאָנפערענץ וועט געפיהרט ווערען אין געהיים, אויף די בעראַטונגען, וואָס די אָנטיילנעהמער פון דער קאָנפערענץ וועלען פיהרען צווישען זיך אָהן דער אָנוועזענהייט פון צוהערער.

אַלס רעזולטאַט פון אַזעלכע געהיימע בעראַטונגען, גיט מען איבער. אז דער ענגלישער פּרעמיער מאַקדאָנאַלד און דער פראַנצויזישער פּרעמיער העריאָ זענען אַדורכגעקומען צווישען זיך, אַז דאָס מאָראַטאָריום פאַר דייטשלאַנד ווערט פערלענגערט אויף ווייטערדיגע 6 חדשים.

אויך דאַרף געשאַפען ווערען אַ ספּעציעלע קאָמיסיע, וואָס זאָל צוגרייטען דאָס צונויפרופען א ספּעציעלע ווירטשאַפטליכע קאָנפערענץ.

לאָזאַן, 16. (ספּ. טעל.) די מאָרגענדיגע זיצונג וועט זיין אַ געהיימע, און אויף איהר וועט רעדען פאָן-פּאַפּען, וועלכער איז אגב געווען דערפאַר, אז זי זאָל זיין אָפענע.

חוץ איהם וועלען רעדען העריאָ, נעוויל טשעמבערלען און מאַסקאַני.

היינט אין אָוונד האָט העריאָ ווידער אָפּגעהאַלטען אַ קאָנפערענץ מיט זאַלעסקי'ן.

אויפ'ן וועג קיין לאָזאַן

מאקדאנאלד און הערריא. אין וואגאן אויף דער רייזע.

די דייטשע דעלעגאציע אויפ'ן וואקזאל רעכטס: קאנצלער פאן פאפען.

לינדערונג פון קריזיס אין איראָפּא

די צווייטע וואָך הייבט זיך אָן אַ גרויסע ווירטשאַפטליכע קאָנפערענץ

לאָנדאָן, 16 (ספּ. טעל.)

די היינטיגע ענגלישע פּרעסע איז פול מיט אַרטיקלען וועגן דער לאָזאַנער קאָנפערענץ. „דיילי טעלעגראַף" טיילט מיט, אַז מאַקדאָנאַלד און העריאָ זענען שוין געקומען צו אַן'ענדגילטיגען הסכם אין דער רעפּאַראַציע־פראַגע און האָבען בעשלאָסען צו פאַרלענגערען דעם מאָראַטאָריום פאַר דייטשלאַנד נאָך אויף 6 חדשים. דערביי האָט מאַקדאָנאַלד ערקלערט, אַז עס וועט געשאַפען ווערען אַ ספּעציעלע קאָמיסיע, וואָס זאָל זיך פאַרנעהמען נישט בלויז מיט ענטשעדיגונגס־פראַגען, נאָר בכלל מיט דער ווירטשאַפטליכער לאַגע פון איראָפּאַ.

אַזוי אַרום וועט די לאָזאַנער קאָנפערענץ פערוואַנדעלט ווערען אין אַ ווירטשאַפטליכער קאָנפערענץ.

פּאַריז, 16 (ספּ. טעל.)

די פראַנצויזישע צייטונגען בעשטעטיגען די ידיעה, אַז מיטוואָך אין אָוונט איז דערגרייכט געוואָרען אַ פערשטענדיגונג צווישען ענגלאַנד און פראַנקרייך וועגען אַ נייעם מאָראַטאָריום פון 6 חדשים פאַר דייטשלאַנד. די פּאַריזער צייטונגען זענען אין אַלגעמיין דערפון צופרידען, בלויז די רעכטע „עקאָ דע פּאַרי" זאָגט, אַז מיט'ן נייעם מאָראַטאָריום ווערט שוין ביי פראַנקרייך אויף שטענדיג צוגענומען די מעגליכקייט צוריקצובעקומען איהרע מלחמה־חובות.

דער ספּעציעלער קאָרעספּאָנדענט פון „פּטי פּאַריזיען" מעלדעט, אַז אויף דער צווייטער וואָך נאָך דער לאָזאַנער קאָנפערענץ ווערט צונויפגערופען אַן'אַלגעמיין – ווירטשאַפטליכע איראָפּעאישע קאָנפערענץ, וועלכע וועט דאַרפען געפינען אַ וועג ווי אַזוי צו פערלייכטערען די איצטיגע שווערע ווירטשאַפטליכע לאַגע פון איראָפּאַ.

דער ענגלישער פּרעמיער האָט ערקלערט, אַז ער וועט אָנווענדען אַלע שריט, אַז די בעשלוסען פון דער לאָזיגער קאָנפערענץ זאָלען וואָס שנעלער דורכגעפיהרט ווערען אין לעבען.

לעאָן בלום שרייבט אין „פּאָפּולער", אַז דאָס ערלעדיגען די רעפּאַראַציע־פראַגע אַליין איז נאָך ווייניג און ס'איז נויטיג אַן'אַלגעמיינע הילף פאַר די לענדער פון איראָפּאַ.

דיקטאַטאָר פון אמעריקא

האָט געוואָלט ווערען דער פּרעזידענט הובער

לאָנדאָן, 16 (ספּ. טעל.)

אַ געוואַלדיגען רושם האָט אין די פּאָליטישע קרייזען פון וואַשינגטאָן אַרויסגערופען די סענסאַציאָנעלע ידיעה וועגען אַ פּלאַן פון פּרעזידענט הובער צו גרינדען אַ דיקטאַטור דורכ'ן אָפּשאַפען דעם קאָנגרעס. (פּאַ־לאַמענט).

דער פערבאַנד פון די אַמעריקאַנער פּויערים האָט פערעפענטליכט אַ מיטטיילונג פון פּאָרזיצער פון פערבאַנד וועגען אַ פערשוועהרונג מיט'ן ציל צו שאַפען אין וואַשינגטאָן אַ דיקטאַטור. לויט'ן פּלאַן האָט אויך דער פאָרזיצער פון פערבאַנד סימפּסאָן געדאַרפט צוגעצויגען ווערען צו דער אַרבייט.

עס פאַריגען דאָנערשטאָג איז אין אַ וואַשינגטאָנער האָטעל פאָרגעקומען אַ געהיימע בעראַטונג. מען האָט סימפּסאָנען פאָרגעלעגט אַוועקצוגעהן אין „ווייסען־הויז" און דאָרט געניי צו בעטראַכטען דעם פּלאַן. דער פּלאַן האָט זיך באַזירט אויף הובער'ס גרויסקייט וואָס גיכער אָפּצושאַפען דעם אַמעריקאַנער קאָנגרעס און סענאַט. סימפּסאָן בעהויפּט. אַז מען האָט געהאַט בדעה דעם פּלאַן פון דיקטאַטור דורכצופיהרען מיט געוואַלד־מיטלען. אַ ריי אָנפיהרענדיגע פּערזאָנען האָבען געדאַרפט אַרעסטירט ווערען.

ד"ר וויעל־ינסקי אויסגעשלאָסען

אלס מיטגליד פון לאָדזער שטאָט־ראַט

די נעכטיגע זיצונג פון שטאָט־ראַט איז פאָרגעקומען אונטערן צייכען פון דעם פּונקט, וועלכער האָט זיך געפינען אויף דער טאָג־אָרדנונג וועגען אויסשליסען דעם ד"ר וויעלינסקי אַלס מיטגלידער פון שטאָט־ראַט און פון מאַגיסטראַט.

די גאַלעריע איז געווען פול מיט אַרבייטער, די אַטמאָספערע אַנ'אָנגעשטרענגטע. ד"ר וויעלינסקי אַליין איז צו דער זיצונג נישט געקומען, נאָר צוגעשיקט אַנ'ערקלעהרונג צו דער רעגוליאַמין־קאָמיסיע, וועלכע האָט דעם ענין בעטראַכט, צוליב דער דאָזיגער ערקלעהרונג איז נאָך פאַר דער פּלענאַר־זיצונג פאָרגעקומען אַ זיצונג פון דער קאָמיסיע, אין'ם בריף שרייבט ד"ר וויעלינסק, אַז ער אַליין האָט קיינמאָל די לאַווניקעס נישט בעשולדיגט, ער האָט נאָר דערצעהלט וואָס אַנדערע זאָגען און געפאָדערט פון די לאַווניקעס קוק און איזדעבסקי זאָלען זיך דורכ'ן געריכט רייניגוואַשען, אַ חוץ דעם האַלט ד"ר וויעלינסקי, אַז דער שטאָט־ראַט האָט נישט קיין רעכט אויסצושליסען אַ ראַטמאַן, אַזאַ רעכט האָט נאָר דאָס מיניסטעריום.

די קאָמיסיע האָט נישט גענומען אין אַכט די ערקלערונג פון ד"ר וויעלינסקי און בעשלאָסען זיך ווייטער צו האַלטען ביים פאָרשלאַג, אַז ד"ר וו. איז בעגאַנגען אַ שענדליכען טאַט דורכ'ן בעשולדיגען אומשולדיגע מענשען און דערפאַר דאַרף מען איהם אויסשליסען פון שטאָט־ראַט.

די זיצונג האָט געעפענט דער וויצע־פּרעזעס ד"ר שיפּמאַן, נאָכדעם ווי דער פּרעזידענט ענטפערט אויף דער אָנפראַגע פון ראַטמ. פייפער וועגען שטרייק פון די סעזאָן־אַרבייטער וועלען נאָך ערלעדיגט ווערען קלענערע פראַגען און ראַטמ. האַרט־מאַן טרעט צו רעפערירען דעם פאָרשלאַג וועגען אויסשליסען דעם וויצע־פּרעזידענט ד"ר וויעלינסקי אַלס מיטגליד פון שטאָט־ראַט, ער דערצעהלט באַריכות דעם גאַנצען ענין פון וויעלינסקי—קוק—איזדעבסקי, בעווייזט אַז דעם וויצע־פּרעזידענט איז בעגאַנגען אין בעליידיגען די לאַווניקעס און דעם גאַנצען מאַגיסטראַט, דערביי האָט דער ד"ר וויע־לינסקי זיך נישט אָפּגעשטעלט אויף קיין שום מיט־לען. ד"ר וו. האָט אויך נישט אַרויסגעצויגען קיין קאָנסעקווענצען פון דעם וואָס דער שטאָט־ראַט האָט איהם אויסגעדריקט אומצוטרוי און דער מאַגי־סטראַט האָט איהם צוגענומען דעם אמט אַלס וויצע־פּרעזידענט, שוין נאָכדעם ווי דער פּראָקוראָר האָט אַנוליר'ט דעם פּראָצעס געגען די בעשולדיגטע לאַוו־ניקעס קוק און איזדעבסקי, האָט ד"ר וו. נישט אויפגעהערט זיינע מיאוסע אָנפאַלען, דאָס אַלץ קוואַליפיצירט זיך לויט דער מיינונג פון רעפערענט, אַלס שענדליכע טאַט און צוליב דעם האָט דער שטאָט־ראַט דאָס רעכט אין הסכם מיט'ן אַרט. 28, איהם אויסשליסען אַלס איהר מיטגליד.

טראָץ די פאַראויסזעהונגען האָט זיך קיין איין רעדנער נישט געמעלדעט צו פערטיידיגען דעם ד"ר וויעלינסקי.

פאַר דער אָפּשטימונג גיט ראַטמ. האַלענדער־סקי אַנ'ערקלעהרונג אַז די פּועלי־ציון־פראַקציע וועט שטימען פאַר אויסשליסען, ווייל ד"ר וויעלינסקי האָט פערראַטען די אַרבייטער־אינטערעסען אָנפאַלענדיג אויפ'ן סאָציאַליסטישען מאַגיסטראַט.

ביי אַ געהיימע אָפּשטימונג ווייזט זיך אַרויס, אַז פון 63 שטימען האָבען 57 געשטימט דערפאַר, 6 דעגעגען. אַזוי אַרום האָט דער פאָרשלאַג בעקומען אַ קוואַליפיצירטע מעהרהייט און ד"ר וויעלינסקי איז אויסגעשלאָסען געוואָרען פון שטאָט־ראַט.

יודיש טעאַטער אין „פילהאַרמאָניע"

פערבאַנד־טרופּע פון א.פ.א. אין פּוילען.

אויפ'ן פערלאַנג פון לאָדזער פּובליקום נור נאָך איינגע גאַסטשפּיל

פון זיגלער'ס אָפּערעטען־סטאַר־טרופּע

שבת, 9 אָוונד ערשטער גאַסטשפּיל פון דער בעריהמטער איבעראַל־אַנערקענטער סאַלאָן־סובּרעטין

סעווילאַ פּאַסטאַר

פּרעמיערע! צום ערשטען מאָל אין לאָדז! פּרעמיערע!

שבת, ד. 18, זונטאָג, ד. 19 און מאָנטאָג, ד. 20 יוני, 9 אָוונד

די דזשאַז־טענצערין

קאָמישע אָפּערעטע אין 3 אַקטען מיט פיל געזאַנג און טענץ מיט סעווילאַ פּאַסטאַר אין דער טיטול־ראָלע.

שבת, 4 נאָכמיטאָג צו ביליגע פּרייזען פון 60 גראָשען ביז 1.60 זל.

די פריילעכע קאָמעדיע מיט געזאַנג און טענץ

„די פריילעכע קבצנים"

ס'בעטייליגען זיך פּרויען: ערנאַ זיגלער, ר. זיגלער, ע. זילבער, אַמזעל, בעזמאַן, האָניגבוים, טופּמאַן, רובינאַ. מענער: בעני אַדלער, מ. זיגלער, מ. פּאַסטאַר, ד. נאָכבאַר, אַמזעל, איזענבערג, באַלבירסקי, גוטמאַן, האַמבורגער, הערשקאָוויטש, האָניגבוים, טופּמאַן.

אָנפיהרער: בעזמאַן. אַדמ.־לייטונג: ש. הערשקאָוויטש. טעכנ. לייטונג: ק. גוטמאַן. מוזיקאַלישע לייטונג: האַלם. סופלער: איזענבערג.

בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

צוריסען די קייטען און זיך דערשאָסען

יאַרעסלאַוו, גאַליציע 16 (טעלעפאָניש)

דאָ האָט מען געבראַכט אַן'אומבעקאַנטען, א געשמדטען אין קייטען אין אויספאָרשונגס־אַמט.

פּלוצים האָט ער צוריסען די קייטען, צוגעלאָפען צו דער שאַפע, אַרויסגעכאַפּט פון דאָרט א ביקס און זיך דערשאָסען.

פאַר סימפּאַטיע צו שילער...

לעמבערג, 16 (טעלעפאָניש) אין שייכות מיט די לעצטע אַרעסטען, גייען דאָ אויך קלאַנגען, אַז דער שטאָט־פּרעזידענט טראַיאַנאָווסקי (סאַנאַטאָר) דער אָנפיהרער פון די שטאָטישע טעאַטערן האָושיצאַ (סאַנאַציע־דעפּוטאַט) און דער שעף־רעדאַקטאָר פון דער צייטונג „סלאָוואָ פּאָלסקיע" זאָלען פערלאָזען זייערע אַמטען.

די סבה – אונטערשטיצונג פון דעם רעזשיסער שילער.

מיניסטעריאַלע קאָנפערענץ וועגען אַרבייטסלאָזיגקייט

וואַרשאַ, 6 (טעלעפאָניש) היינט איז אין פּרעזידיום פון מיניסטאָרען־ראַט פאָרגעקומען א קאָנפערענץ געווידמעט ענינים פון אַרבייטסלאָזיגקייט.

עס האָט גערעדט דער וויצע־פּרעמיער זאַוואַדזקי.

ציהונג פון דער 25. לאָטעריע

ערשטע קלאַס — ערשטער טאָג

30.000 z. na nr. 75183

po 1.000 zł. na nr. 19390

po 500 zł. na nr. 127909 311342

po 400 zł. na n-ry: 48747 51574 53785 60507 77241 142513

po 300 zł. na n-ry: 28506 45752 55140 59034 120420 123617 1336173 142641 4743 8 15221 157635

po 250 zł. na n-ry: 4618 17911 38843 50361 58704 85650 87745 106680 121154 126663 135158 157012

po 200 zł. na n-ry: 2081 2925 7455 9386 9978 14L638 14638 17792 18924 20818 21488 22250 22444 25350 26350 26394 25793 26995 7899 28907 31496 32588 35520 39386 41863 43556 45989 46182 47001 49279 49926 51591 51644 53948 66359 66615 68162 72847 74806 80681 80910 83416 83416 83450 84603 85374 89828 90160 90338 96851 97045 99350 102631 103822 104111 105808 106235 106685 108112 117373 117576 119090 11914 125145 128860 129908 131919 132939 137001 139975 146742 148761 149264 150185 155508

po zł. 150 wygrały numery:

88 138 65 227 346 56 468 91 644 727 55 888 1035 326 49 50 454 542 2066 138 67 332 409 54 577 79 94 744 88 891 3213 326 81 447 89 511 32 66 712 92 4030 124 52 314 53 69 77 400 34 98 606 720 978 5010 52 53 238 68 360 503 56 595 602 61 90 767 955 82 6053 66 131 219 64 303 37 664 769 825 71 78 941 7000 75 159 61 362 465 676 761 78 815 938 42 8088 146 209 55 98 365 673 91 94 786 807 21 30 948 53 9055 229 350 421 521 614 755 10[illegible] 96 183 93 239 500 41 55 83 626 786 94 800 71 78 933 35 50 65 11014 111 203 18 52 339 88 471 98 527 75 615 43 913 71 12000 182 412 521 680

630 33 55 704 14 834 44 51 55 113122 84 225 69 750 83 916 82 13155 91 245 58 465 704 31 44 95 96 878 958 14027 47 101 24 215 345 51 446 95 687 715 42 946 15019 142 472 711 830 40 79 989 16094 160 250 80 519 62 63 97 643 69 708 17055 299 326 68 86 480 537 961 18055 199 241 52 310 12 587 612 706 807 19061 375 478 522 06 625 82 980 20067 294 357 453 563 787 850 21289 303 46 51 443 642 69 721 41 59 22000 35 38 332 89 414 42 597 668 95 750 841 23046 90 278 324 584 96 605 36 87 95 726 61 819 50 24020 65 77 208 334 46 66 93 420 602 54 721 813 63 929 51 25124 27 248 95 333 454 95 505 20 600 08 31 89 973 26103 204 33 377 403 32 562 683 707 42 808 916 82 27145 63 94 212 76 88 359 61 414 42 53 90 660 65 754 80 808 54 90 92 98 921 52 68 28505 643 744 29055 64 460 525 668 759 842

30014 26 57 119 213 18 302 479 565 628 83 726 80 862 76 31245 56 312 14 92 400 81 82 578 689 845 57 935 32130 67 309 590 610 79 767 837 62 95 985 33022 61 201 36 315 664 80 748 814 950 60 34051 181 97 281 307 39 489 570 793 990 35383 99 414 653 783 89 95 807 42 69 977 36057 146 276 80 96 308 22 421 26 558 654 753 856 58 936 93 37140 206 07 75 330 70 624 43 915 38197 276 330 74 499 606 47 716 84 836 909 39000 67 134 232 311 65 93 96 451 505 47 661 93 749 859 939 95 40038 95 291 412 22 28 48 521 689 741 58 850 949 56 41725 56 63 835 65 941 87 42097 231 48 89 369 420 520 729 814 43311 418 652 55 782 863 44189 90 316 494 594 639 76 741 46 77 80 817 91 908 45082 85 128 281 495 707 808 85 92 94 46075 107 477 617 80 92 785 47227 58 75 81 357 81 440 999 48119 495 559 652 743 45 49131 223 68 387 493 848 50049 73 128 319 79 524 31 745 72 840 987 51140 43 72 230 48 91 389 410 534 637 700 77 52007 22 76 107 201 32 54 65 345 61 71 433 36 44 50 80 648 96 774 868 957 62 53042 108 265 417 663 781 54069 95 430 52 56 81 213 92 314 67 69 75 83 410 525 712 78 841 55253 317 563 98 615 84 711 25 77 82 86 825 35 58 928 93 56075 201 404 75 546 85 603 745 935 49 67 57056 163 262 74 367 900 74 79 58084 111 462 583 731 44 91 865 984 59079 106 47 227 86 456 525 628 36 711 965

60029 236 77 410 19 42 45 68 78 527 66 719 830 902 61171 223 53 328 36 415 77 689 91 728 860 966 72 62019 251 327 82 419 89 592 649 79 724 897 920 90 92 63006 19 44 209 419 96 811 23 56 72 928 64000 127 294 419 32 87 691 729 65059 106 84 377 421 90 72 615 48 732 888 979 66029 121 297 354 78 433 53 91 643 865 73 67013 32 56 138 42 58 67 98 257 59 577 84 90 878 68002 105 22 60 317 36 458 551 636 54 60 820 954 77 69240 365 411 44 560 610 22 57 822 87 973 70054 236 300 97 656 75 802 49 920 73 71055 481 558 73 788 802 06 953 98 72145 206 15 61 69 326 32 420 65 553 71 663 768 830 73033 172 201 81 398 425 40 46 49 655 842 7408 138 363 419 40 505 35 644 710 98 881 935 46 75064 76 194 312 50 434 533 675 778 838 54 76000 15 85 168 214 18 990 77060 577 650 910 17 49 78158 260 88 425 55 516 67 700 98 82 21 44 79004 76 132 42 86 205 29 83 379 98 466 71 760 843 955 800264 307 37 440 510 98 617 45 56 956 73 86 81064 70 132 69 204 56 372 434 51 536 643 73 719 29 92 822 93 951 99 82038 74 213 29 84 302 468 698 874 79 948 55 81 83121 288 469 89 95 795 97 951 86 84143 200 91 345 424 78 634 84 765 993 85121 89 220 409 47 79 694 937 86028 57 97 141 247 333 46 529 59 658 820 22 33 78 928 89 87062 67 115 21 355 92 685 92 714 819 27 904 56 95 88635 58 782 867 929 89028 119 70 84 221 56 330 52 80 421 70 687 844 971

90024 194 271 97 362 489 919 31 99 91022 85 112 281 95 362 420 36 48 69 96 552 667 718 920 45 52 66 92200 21 324 499 777 86 813 93187 342 424 508 28 672 744 67 835 92 94064 80 104 82 249 64 351 617 817 910 95028 70 93 143 76 268 313 74 494 638 61 798 811 41 69 919 38 56 96026 102 77 258 86 708 833 923 97156 251 53 319 78 489 777 888 51 57 61 905 76 88 94 98131 60 87 286 335 429 820 36 900 22 57 60 99122 77 95 246 317 56 460 841 100076 115 63 241 60 366 473 99 557 937 38 101020 28 90 182 556 656 92 741 829 923 58 73 102024 27 130 87 210 415 24 559 68 659 8433 951 64 103039 111 29 81 242 56 57 63 352 56 57 593 625 32 709 17 816 27 31 98 905 104056 176 356 93 437 54 96 557 85 90 649 902 79 105156 343 52 70 441 620 41 43 762 982 106054 283 379 473 744 948 107063 81 227 307 17 53 55 410 536 40 647 97 707 898 1080006 55 81 82 160 252 80 340 72 495 518 45 796 867 968 109040 212 69 351 431 37 79 84 631 42 831 907 36 46 50 110000 26 191 247 77 81 310 403 18 54 62 65 562 613 809 111033 273 426 649 779 925 56 66 112049 142 61 202 341 95 519 437 38 574 768 827 69 97 903 36 114100 26 292 410 22 505 692 913 20 68 115106 39 215 472 84 587 613 92 904 54 80 116157 74 95 202 388 434 47 733 841 994 117027 28 382 401 88 521 26 90 602 745 48 95 98 118054 141 54 221 496 507 819 97 119005 80 182 251 358 97 424 512 34 609 34 91 784 890

120020 122 58 76 83 359 411 18 67 592 612 64 774 813 14 84 925 98 121068 73 192 346 420 97 517 64 715 906 122119 84 201 10 33 44 346 427 60 516 34 42 712 800 37 904 06 123001 57 97 279 84 330 656 766 89 91 124 126 81 234 90 341 84 95 4922 561 629 704 54 86 91 815 925 41 75 78 125254 80 533 36 75 792 918 126117 42 360 79 400 79 80 505 683 816 81 94 939 76 96 127046 300 67 498 614 41 74 711 828 82 128126 208 12 37 433 549 76 95 712 49 59 808 129062 177 222 24 337 43 85 436 624 789 853 913 74 84 130002 93 178 282 306 38 508 36 80 83 606 41 912 30 131051 776 78 825 132010 50 140 261 68 441 560 61 642 721 34 45 98 814 18 927 133038 97 89 154 66 79 217 98 500 638 707 81 8554 88 134008 136 96 228 321 90 467 83 94 99 542 71 711 85 830 69 76 983 135278 351 54 81 97 531 32 77 643 885 901 08 22 93 136017 85 142 83 271 93 305 22 59 616 863 965 89 94 137104 71 244 346 47 73 468 90 557 62 617 98 723 39 828 909 19 32 47 138 153 227 54 57 78 317 43 44 97 521 41 65 642 776 886 970 139105 63 221 349 674 92 711 856 919 34 59 140118 93 214 23 94 362 82 400 97 593 782 804 928 141088 338 401 53 95 685 94 811 844 56 76 142029 99 212 42 48 64 361 63 480 66 703 817 61 143188 361 463 504 637 714 858 144047 61 185 210 76 96 376 445 802 56 145071 150 277 330 423 89 717 48 848 927 51 146258 73 80 414 21 54 83 658 88 751 99 859 93 960 89 147039 250 371 571 838 940 79 148069 83 106 228 61 331 451 542 619 749 51 76 91 820 95 900 42 149119 26 42 414 648 878 920

150006 7 9 28 104 57 227 51 92 420 46 804 16 51 900 48 94 151020 44 186 483 864 940 62 152213 71 97 375 80 711 843 72 79 98 153084 91 218 50 80 406 501 60 647 710 33 92 896 90 9 154036 53 114 325 96 589 614 33 54 741 70 825 60 94 939 155108 20 377 574 654 900 156038 49 83 274 380 85 426 77 602 869 157032 341 623 35 847 985 158073 90 176 272 347 497 513 693 735 814 19 33 76 910 22 43 159005 23 196 292 431 578 845 915 77

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער רעבעז

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג
יג
17
סיון תרצ"ב

יוני

זון-אויפגאנג 3.14
זון-אונטערגאנג 7.59

ליכט-צינדען: 7,45

דעם לאדזער מאגיסטראט ווערט נישט צוגענומען די רעכט

אויפצומאהנען די קאמונאלע שטייערן

(2) פון 1-טען יולי אן, פעולירט דער קא-לישער מאגיסטראט די רעכט אויפצומאהנען די קאמונאלע שטייערן. לויטן נייעם אוסטאוו, וועלען פון איצט אן איינגעמאנט ווערן די שטייערן דורך דער פינאנץ-קאמער.

אויף אונזער ווענדונג צום לאוניק קוק, צו אויך דעם לאדזער מאגיסטראט וועט אפגענומען ווערען די רעכט אויפצומאהנען די קאמונאלע שטייערן, האט דער לעצטער איבערגעגעבען, אז לויט אלע וואהרשיינליכקייטען, וועלען די קאמו-נאלע שטייערן אין לאדז ווי ביז איצט, אויפגע-מאהנט ווערען דורכ'ן מאגיסטראט.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) קאספערקעוויטש (זגערזשער 54), סיטקע-וויטש (קאפערניקא 26), זונדעלעוויטש (פעטריק. 25), סאקאלעוויט (פשעיאזד 19), ליפיעץ (פעטריק. 193), ריכטער (11 ליסטאפאד 86).

איבערגעפאהרען פון אנ'אויטא

(2) נעכטען איז אויף רוג שיענקעוויטש און אבראמאווסקא דער 32-יעהריגער סטאניסלאוו יא-קובאווסקי איבערגעפאהרען געווארען פון אנ'אויטא. ער האט בעקומען וואונדען אויפ'ן גאנצען קערפער.

מיט אנ'אייזען איבער'ן קאפ

(2) פאר'ן טויער פון דער נאוואק-גאס 30, איז דער 23-יעהריזער יאן קעראשינסקי איבערגע-פאלען געווארען און מיט אנ'אייזען איהם געמאכט עטליכע לעכער אין קאפ.

פארפאלען אויף די לאדזער גאסען

(2) אויף פולנאצנא 17, האט זיך די 60-יעהריגע באשא טאטארטשיק אויסגעגליטשט אזוי אומגליקלעך, אז זי האט בעקומען וואונדען אין קאפ און פנים. די פאגאטאוויע האט איהר געגע-בען הילף.

אנ'עהנליכער פאל האט פאסירט מיט דער פרוי קיילע בלאנצער אויף פייפער-גאס 5.

ער היט גנבים, און אליין גנב'עט ער...

א פארטיער א גנב פערמשפט אויף 6 חדשים טורמע

(א) אין קרייז-געריכט איז נעכטען פארגע-קומען דער פראצעס געגען דעם פארטיער פון גאמפע און אלברעכט'ס פאבריק – אדאלף בענקע, וועלכער איז אנגעקלאגט אין סיסטעמאטישע גנבות אין דער פאבריק.

דאס געריכט האט איהם פערמשפט אויף 6 חדשים תפיסה.

פאבאר פון יאהרגאנג 1911

היינט, דעם 17-טען יוני ד. י. דארפען זיך שטעלען:

פאר דער פאבאר-קאמיסיע נומער 1 (נארו-טאוויטשא 75) די פאבאראוועס פון יאהרגאנג 1911, וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון 8-טען פאל. קאמיסאריאט, וועמענס נעמען ס'הויבען זיך אן מיט די ליטערעס:

A B C D E F G H Ch

מארגען, דעם 18-טען פון 9-טען קאמ.

I J K L Ł M N O R T

פאר דער קאמיסיע נומער 2 (אגראדאווע 34) די פאבאראוועס פון יאהרגאנג 1911, וואס וואוי-נען אויפ'ן שטח פון 13. פאליצײ-קאמיסאריאט מיט די פאמיליען-נעמען אויף די אותיות:

M S Sz Sch Ś T

מארגען, דעם 18-טען, פון 14-טען קאמיסאריאט, די ליטערעס:

A C H Ch L Ł P

פאר דער קאמיסיע נומער 3 (קאשטשושקי 21) די יאהרגענג פון 1911 און עלטערע, וואס וואוינען אין לאדז, און זענען צוגעשריבען צו אנדערע קרייזן דעלעגירטע פון אנדערע פאוויאטן.

צו די פאבאר-קאמיסיעס דארפען די פאבא-ראוועס מיטנעמען די פעסער, אדער פערזענליכע דאקומענטען ארויסגעגעבען פון די פאליצײ-קאמי-סאריאטען, פראלאנגאציע און רעגיסטראציע-קאר-טען, וואס זענען אויסגעשטעלט געווארען פון לאדזער מאגיסטראט, און בעשייניגונגען וועגען פאך און בילדונג.

די פליכט פון צושטעלען פערזענליכע דאקו-מענטען איז אויך חל אויף די פאבאראוועס פון קאטעגאריע ב., וועלכע האבען די דאזיגע בעשיי-ניגונגען צוגעשטעלט צו די פאבאר-קאמיסיע אין די פריהעריגע יאהרען.

—:XX:—

14-יעהריגער שילער שיסט זיך א קויל אין הארץ

ווייל ער האט נישט אויסגעהאלטען דעם עקזאמען

שרעקליכער זעלבסטמארד אין א פאלקס-שול

(א) אויפ'ן הויף פון דער פאלקס-שול, אויף דרעוונאווסקא 88, איז נעכטען פארגעקומען א שרעקליכער זעלבסטמארד, וואס איז אויסגעפירט געווארען פון א 14-יעהריגען שילער פון דער דערמאנטער שולע – וולאדיסלאוו אלעקסעוויטש, זוהן פון אנ'ארבייטער (דלוגאטש 3).

דהר 14-יעהריגער וולאדעק איז א שילער פון דער 7-טער אפטיילונג. היי יאהר האט ער גע-זאלט ענדיגען די שולע. דערוויסענדיג זיך, אז ער בלייבט איבער אויף נאך א יאהר, האט ער זיך שטארק גענומען צום הארצען, און בעשלאסען א סוף צו מאכען צו זיין לעבען. צו דעם צוועק האט ער אין א „סטראשאק"-רעוואלווער ארייגעלעגט א ריכטיגע קויל און אויפ'ן הויף פון דער שולע זיך געשאסען אי, הארץ אריין. א שווער-פארוואונדע-טען האט איהם די פאגאטאוויע אפגעפירט אין שפיטאל שוו. יוזעף.

מאסען-פערגיפטונג מיט ברען-שפירט

טרויעריגער פינאל אויף א דארפישער שמחה

(א) אין דארף מאקרא, הינטער ראדאמסק, האט דער פויער פעליקס פעטראווסקי געמאכט שטיקעל „שמחה". פאר די געסט האט ער אנגע-גרייט דאס אמתע ביסעל יי"ש.

נאך די ערשטע פאר „לחיים'ס", האט דער עולם בעקומען שטארקע שמערצען. דער ארויסגע-רופענער דאקטאר האט פעסטגעשטעלט, אז די משקה, וואס דער פויער האט זיך איינגעהאנדעלט אויפן מארק, איז – ברען-שפירט געמישט מיט א פארבע. מיט וואס דער עולם האט זיך פערסמ'ט. 2 פון זיי זענען אפגעפיהרט געווארען אין שפי-טאל. פאליצײ פיהרט אנ'אויספארשונג פון וואנען דער שפירט שטאמט.

נייע פרייזן אויף ברויט און מעהל

פאר נעמען העכערע פרייזן דראט א שטראף ביז 6 וואכן ארעסט

אויף דער נעכטיגער זיצונג פון דער פרייזען-קאמיסיע ביים מאגיסטראט איז בעשלאסען געווא-רען צו פערבילוערן די פרייזען אויף געבעקס און מעהל: געבייטעלט ברויט ביז 43 גר. פאר א קילא. פאר א 2 קילאדיג ברויט 85 גר. ראזאווע ברויט ביז 35 גר. פאר א קילא זעמעל ביז 80 גר. מעהל 1-טע סארט ביז 50 גר. א קילא. 2-טע סארט 40 גר.

די נייע פרייזען זענען חל פון מארגען, דעם 18-טען יוני אן. פאר נעמען העכערע פרייזען וועט מען בעשטראפט ווערען ביז 6 וואכען ארעסט אדער ביז 3 טויזענד זל. שטראף.

בעשטראפט הויז-באזיצער

פאר נישט האלטען אין ארדנונג די ביאלאגישע פילטערס

די סאניטאר-קאמיסיע האט נעכטען אדורכ-געפיהרט קאנטראלעס, צי די ביאלאגישע פילטערס אויף די הויפען געפינען זיך אין א געהעריג סאניטא-רען צושטאנד.

5 הויז בעזיצער, ביי וועלכע די פילטערס האבען שלעכט פונקציאנירט, זענען בעשטראפט געווארען.

גנבות

(2) פון הינדע יאקובאוויטש'ס וואוינונג (שיענקיעוויטשא 6) האבען גנבים צוגענומען מלבו-שים און ביזשוטעריע פון 5 טויזענד זל.

אלע סעזאן-ארבייטער געווארפען די ארבייט

די רוה אין ערגעץ נישט געשטערט געווארן

(2) צוליב דעם, וואס ס'איז פראקלאמירט געווארען אנ'אלגעמיינער שטרייק פון די סעזאן-ארבייטער, איז נעכטען די ארבייט אומעטום אפ-געשטעלט געווארען. די רוה איז אין ערגעץ נישט געשטערט געווארען. כדי צו זיכערען די רוה, איז אויף קאנסטאנטינער פאלעשיע פערשטארקט גע-ווארען די פאליצײ-שמירה.

נאכמיטאג זענען אין די פעראיינען אפגע-האלטען געווארען פערזאמלונגען פון די סעזאן-ארבייטער.

לויה פון דערמארדעטען פאטאגראפיסט

פאליצײ פיהרט אנ'ענערגישע אויספארשונג

(2) נעכטען 4 נאכמ. איז פון פראזעקטאריום פארגעקומען די לויה פון דעם דערמארדעטען פא-טאגראפיסט וולאדיסלאוו ווילטשעווסקי, וועלכער איז מיט עטליכע טעג צוריק דערמארדעט געווארן אין זיין אייגענעם אטעליר אויף פשעיאזד 46.

ארום דעם מארד ווערט געפירט אנ'ענערגי-שע אויספארשונג. פיל בעקאנטע און פריינד האבן זיך אליין געמאלדען אין דער אויספארשונגס-פאלי-צײ, וואו זיי האבען געגעבן ערקלערונגען וועגען דער פערזאן פון דעם דערמארדעטען.

ביז איצט איז נאך די פאליצײ נישט געקו-מען אויף די שפורען פון דעם געהיימנישפולען מארד.

זעלבסטמארד

פון אנ'ארבייטסלאזען

(2) אויף פוצקא 12, איז אין זיין אייגענער וואוינונג בעגאנגען זעלבסטמארד דער 39-יעהריגער מיכאל רימקעוויטש. אין א שווערען צושטאנד איז ער אפגעפיהרט געווארען אין ראדאגאשטשער שפיטאל.

די סבה – ארבייטסלאזיגקייט.

א גנבה אין שטאטישען שעכט-הויז

(א) פון שטאטישען שעכט-הויז, האבען גנב'ב ארויסגענומען 7 געשאכטענע קעלבער, וואס הא-בען געהערט צום קצב העניך קריג. דער שאדען בעטרעפט 700 זל.

היינט און פאלג. טעג!

אין די שאטענס

פון דער

גרויסער שטאט

אין דער הויפט-ראלע:

Charles BOYER

אויסער'ן פראגראם: צייכנונגס-קלאנג-קאמעדיע.

פאפולערע פרייזען. – דער זאל ווערט מעכאניש ווענטילירט און געקיהלט

הנחה-בילעטן גילטיג אהן בעגרענצונגען!

אנהויב 5 נאכמ., שבת און זונטאג 2.30

זאל פילהארמאניע
טעל. 213 84

מיטוואך, דעם 22-טען יוני 1932, 9 אוועבד

2טער און לעצטער אווענד פון

מאריס שווארץ

דירעקטאר און בעדייטענדסטער ארטיסט פון יודישן קינסטלערישן טעאטער אין ניו-יארק

עס נעהמען אנטייל:

VIOLA PHILO

פרימאדאנא פון מעטראפאליטען-אפערען-הויז אין ניו-יארק

Boris Kogan

(פארטעפיאן)

בילעטען פון 1.60 זל. שוין צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע.

א טראגען-אלע זייעריגע געזאגט!

(פון דער סעריע: „מענשען פון א גאנץ יאהר")

פון יוסף זעלקאוויטש

ס'וואלט געווען, כ'לעבען געגוג שלעכט, אז אזא אלטע הינער-פרעסערין, ווי ס'איז געווען עלקע זאל נישט וויסען מיט וואס יאכעט איז מעוברת! אפילו א בלינדער וואלט אויך דערקענט, אז דאס איז א יונג, קודם-כל די שפיציגקייט פון בויך, די געלבע פלעקער אויפ'ן פנים, און, יעל כולם, דאס ארומבראקען, נישט ווי איינס אין בויך פון קנאפע דריי חדשים, נאר כ'וויס א יונג, א מזיק פון דריי יאהר דארף שוין ע'געגרס נישט בעוויזען!

— א שפאס, האט זי דאס געהאט א טראגען— אלע זייעריגע געזאגט! נישט קיין איין רו'זיגע מי־נוט, נישט ביי טאג, נישט ביי נאכט, דא האט דער קאפ ווי געטון, דא האט זי די ווענד געריסען פון ציין-ווייטאג, דא האט דער קזשיזש געבראכען, אז ס'איז זיך נישט מעגליך געווען גלייך צו בויגען, און, ביים גילדענעם גוטען, אז ס'האט איהר שוין מישטיינס געזאגט, גארנישט ווי געטון, האט די גלאט געבראכען! און אלעס הייסט געבראכען? — ברעכען צו ברעכען איז אויך נישט גלייך — די גריבע גאל האט זי פון זיך ארויסגעבראכען, דאס הארץ, די נשמה, ס'גאנצע לייב און לעבען! איהר זעהט דען נישט, ווי זי זעהט אויס? — א'יס מענש איז זי דאך שוין געווארען! גרין, געלב, איינגעדארט איינגעשרומפען, אויסגעסוכניעט, אייבעם, וואס מ'־ציהט פון קבר א'ויס דארף ע'גער נישט אויסזעהן! יאכעט האט דאך דאס נויטיג געברויכט, יודען זאל אזוי נויטיג ברויכען זייער גלות, — אז זי וואלט חתונה געהאט צו צוואנציג און נישט צו זיבעצעהן, וואלט זי דאך פע'שפעטיגט די גלאקען.

הבורה רויזע האט טאקע איבער איהר געביע־דעוועט, בערויערט, אבער שטארק איבערגומען דער מיט האט זי זיך נישט, און אז יאכעט פלעגט זיך צוברעכען און שרייען:

— אוי, באבע, ס'איז נישט קיין מעגליכקייט אין דער וועלט, אז כ'זאל עס איבער־האלטען! פלעגט איהר אייביג דבורה רויזע טרייסטען:

— וועסט בישקשה, יא איבערהאלטען, וועסט באך עפעס מעהר, כ'לעבען, איבערהאלטען! — דו פאלג מיך, ב'רעך און עס ווייטער, כדי דו זאלסט כוח האבען ווייטער צו ברעכען!

— און יאכעט פלעגט פע'וואר'פען מיט'ן קאפ, ווי א גע'פגרט הינדעל און זיך בעטען מיט צי־טערדיגע ליפען:

— לאזט מיך אפ, כ'האב קיין כוח נישט, ס'איז נישט מעגליך אויסצוהאלטען! פלעגט דבורה רויזע, מפלומרשט בייז ווערען און איהר הארב מוסר'ן:

— שוין? — דו קענסט שוין נישט אויסהאל־טען? — דו ביזט שוין פאר'טיג א'רום און א'רום און טענה'סט, אז דו האסט שוין גענוג, אז דו ווילסט שוין נישט מעהר? — ס'וועט דיר באך, כ'־לעבען, גענוג גרין און געל ווערען פאר די אוי־גען, ביז דו וועסט פאר דיר דאס קינד דערזעהען, אבער מיין נישט, אז דערנאך וועסטו שוין זיין פטור! זאלסטו וויסען, אפגעריסענע בהמה, אז וואס ערליך איז שווערליך — שיקסעס האבען נאר לייכט זייערע בענקארטעס!

נאך אזא פארצ'יע מוסר פלעגט יאכעט זיך רייסען שטיקער פלייש פון די איינגעפאלענע באַ־קען און ריידען צו זיך מיט טיפען יאוש:

— אויב אזוי איז דאך מיר וואויל מיין וועלט, האב איך דאך מיך דא גוט איינגעלאקטוועט!

— הע'ר נאר, הער נאר, וואסארע פאקסען דאס מאכט! ס'וואלט געפאסט, אז זי זאל זיין די ערשטע יודענע, וואס טראגט! וואס דען האסטו געמיינט, גלאט אזוי חתונה האבען, גלאט אזוי א שפילעכל מיט לעקען, מיט בולקעס, אביסעל א מאן און פטור? — ביין, מיין טאכטע'ר, אויב ס'לעבען וואלט געווען אזוי פשוט און אזוי גוט, וואלטען צופיל מענשען געלעבט, וואלט קיינער נישט געוואלט שטארבען און די טויטע וואלטען מיט די לעצטע כוחות זיך צוריקגעריסען צום לעבען! — דאס לע־בען איז נישט אזוי ווי דו ווילסט עס, — דו מוזט עס וועלען אזוי ווי דו האסט עס און מיט כוח גייט זיך גארנישט צו נעהמען! נישט דו ביזט די ערשטע און דו וועסט אויך די לעצטע נישט זיין — אלע ווייבער מוזען טראגען און מוזען האבען ביים טראגען צרות, געבראכענע און געהאקטע! דאס איז שוין אזוי דער גורל פון אונז זונדיגע ווייבער, גאט זאל לעבען און געזונד זיין, האט אין א בייזע שעה אונז פערשאלטען!

— אבער פונוואנען נעהמט מען כוח אט די אלע צרות אויסצוהאלטען?

— פונוואנען מ'נעהמט כוח? — פון ברויט, פון קרופניק, פון באר'שט! אוי, א י, אפגעריסענע בהמה, דו מיינסט, אז דע'מיט האט עס זיך שוין געענ־דיגט? — זאלסטו וויסען זיין יאכעט, אז נישט דאס טראגען איז עפעס, אז נישט דאס האבען איז עפעס — דער עיקר איז דאס דערציהען! — אי יאכעט איז דאס א קאטארגע! קענסט שוין פערשטיין, אז די וועלט זאגט: בעסער צעהן אין בויך, ווי איינס אויף דער האנד, ווייסט זי, וואס זי זאגט, די וועלט איז נישט משוגע און איצט ערשט, וועסטו קענען פערשטעהן דעם טעם פון דער מאמען, וועלכע האט געטראגען, געהאט רוקענווייטאג, צאהנווייטאג, קאפ ווייטאג, געבראכען פו זיך די גאל א'רויס און שפע־טער געהאט א „האבען". מילא, וואס דאס איז פאר א טעם, וועסטו, אם ירצה השם, געוואויר ווע־רען, דערנאך, דערצויגען, געקארמעט עס מיט'ן אייגענעם בלוט אין שפעטער קומט זיך דער מלאך-המות צום גרייטען און, נעהמט עס, מיר נישט, דיר נישט, צו, הא? — ס'איז עפעס א גוטער טעם פאר א מאמע? — און דאך, ע'הסטו, פערגייט די אייגענע יורעטע ווייטער אין טראגען, ליידט ווייטער, ברעכט ווייטער, האט ווייטער און, אז גאט העלפט, קומט ווייטער דער מלאך-המות, און בעהמט עס ווייטער צו און די יודענע שטארבט חלילה יחוס ווייטער נישט דערפון, נאר האלט אין איין קינדלען אהן אויפהער, ביז זי אליין איז שוין א צובראכענער שארבען און טראגט זיך אוועק אפרוהען אין קבר א'ריין...

— אבער פארוואס איז דאס אזוי, באבע? כ'־מיין, אז די אייגענע יורע'ע, האט געליטען איינמאל און צוויי מאל, א'ין קינד, נישט דא געהאט, בע־גראבען און נאך א'ינס, פארוואס האט זי ווייטער?

— פארוואס האט זי ווייטער? — ווייל זי איז א יודענע, א נא'ר, א קאצענקאפ! מען ווייזט א'יהר א לעקעכל בעהמט זי און עסט עס אויף און פע־געסט גאר, דער קאצענקאפ, אז דאס לעקעכל איז אנגעפ'לט מיט סם! — יא, יא, טאכטע'ר, נוא פינסטער'ן כוח, אזא בייזע גבור'ה האט דאס צרה'־וואטע לעבען, מ'שטיינט געזאגט, אז וויפיל דו וועסט זיך נישט מאטע'ען, און וויפיל דו וועסט זיך נישט פיינ'יגען דערמיט, וועסטו זיך מיט די לעצטע כוחות קלאמע'ן דע'רין, ווי א דערטרונקענער האלט זיך אן דער שטרוי — ס'איז א בייז, א פינסטער לעבען און דע'פאר איז עס אפשר אזוי טייער, וואלט עס גרינג אנגעקומען, וואלט עס גארנישט אזוי טייער געווען, אויראיע זעהט מען דאך טאקיש, אז די וואלטעגערס, די קנאפזארגע'רס, וועלכע האבען קיינמאל גארנישט מיטגעמאכט, וועלכע האבען קיינ מאל קיין האנד זיך נישט באס געמאכט — אזעלכע אז עס קריכט זיי נאר עפעס איבער דער נאז — מאכען זיי באלד א תל פון לעבען, הענגט מען זיך, טרונקט מען זיך, מ'שיסט זיך... אונזער איי־נער, וועלכער האט געפאקט און געמאזעלט, וועלכער איז אין לעבען שבעה מדורי גיהינום אדורכגעגאנגען, ווערט זיך דאס לעבען נישט געמען.

אט אזוי האט דבורה רויזע געטרייסט יאכעטן. און, הגם מיט די טרייסטווערטער איז זי ווייניגער וואס געהאלפען געווארען, האט זי אבער עהאט א געלעגענהייט צו זעהן, ווי כשר געווען די באבע איז געווען, אז נישט דאס ברעכען איז עפיס, נישט דער קזשיזש-ברעכעניש — וואס ווייטער זי איז געקומען אין די העכסטע חדשים א'ריין, וואס מעהר און גרעסער די צרות זענען געווען: האט זיך אפ־געשטעלט די סדרה ברעכען, האט זיך אנגעהויבען א סדרה געשוואלענע פיס און אלעס הייסט געשוואלען? ווי די קאנען געשוואלענע פיס האט זי געהאט, האט זיך געענדיגט די סדרה געשוואלענע פיס, האט זיך אנגעהויבען א סדרה דרוקען, האט זיך געענדיגט די סדרה דרוקען, האט זיך אנגעהויבען א סדרה ברענען אויפ'ן הארץ!

ס'איז לייכט צו געבען אזא זאג־אפ „ברענען אויפ'ן הארץ" — ווען, כ'לעבען, יודישע שונאים ברענט אזוי כאטש האלב אויף די הערצער, וואל־טען זיי געלעגען מאר זיך און געהאט מיט זיך צו טון — ווי א בליך-לאמפ, מ'וואלט דארט אינע־ווענינג געהאט אנגעצינדען! און נעכט האט זי אד־ווערקגעליגט, ווי ס'איז נאר דא איין יודישער שונא אויף דער וועלט, איינציגער טאטע אין הימעל!

און וואס האט מען אלעס דערצו נישט געטון? — וואס איינער האט נאר גא'איעט! קאלך, אין קאלך, קרייד אין קרייד, רויהע אייער — רויהע אייער, זויערמילך, אין זויערמילך, נאר דאס אלעס האט געהאלפען ווי באנקעס א טויטען, זיסע מאנ־דלען האבען אפילו יא על פי שעה אנגעשלאגען, נאר גיי האלט א גאנצען טאג אין איין עסען זיסע מאנדלען! מ'קען דאך בדיל-הדל ווערן, אז א לויט קאסט גאנצע זיבען גראשען!

יוקעל האט זיך געבען א שווארץ יאהר אויס געריסען, פאר אלע איז ער שוין געווען דאס כפרה־הינדעל, ער איז איהר א'ומער די בעגעל געקראַ־כען, נישט געלאזט איהר צו דער ערד בויגען, א האנד אין קאלטע וואסער אנגעטון און יעדעס־מאל פארנאכט, צוריקקומענדיג פון דארף, איז דער ערשטער גאנג זיינע געווען אין געוועלבעל אריין צו הע'שעל קראדניק, נאך א לויט מאנדלען. ווי לאנג אבער האלט אויס א לויט מאנדלען? ווי גרויס איז דען א לויט מאנדלען? — אויפגעגעסען, אי איהר לייכטער געווארען אויף א פאר מינוט און ביינאכט האט זי ווייטער די ווענד געריסען פאר יסורים און אלע האבען מיט איהר מיט גע־קרעכצט.

פערשטעהט זיך, אין אזעלכע נעכט האט קיי־נער נישט געקענט קיין אויג צו מאכען און יוקעל פלעגט זיך בעטען:

— יאכעטשי קרוין, האב רחמנות אויף מיין יונג לעבען, א גאנצען טאג לאוש איך ארום, דרעה מיר די פיס אויס, ווער געשוואלען פאר קעלט און פאר הונגער, לאז איך מיך איצט כאטש די פאר געצייהלטע שעה'ן רוהען, סטארע זיך, ווייג־צושלאפען, גיב זיך נישט נאך אזוי פיל!

דבורה רויזען האבען אזעלכע טענות אנג־עטרגעהויבען:

— גוטער מענש, מישטיינס געזאגט! פנקער גוטסקייט זאל אריין אין א משוגענעם הונט! יענע לא עליכו, ליגט אין רייסט די ווענד פון יסורים און ער, דער הארצגעשפאן, דארף צו כאפען, אז שלאפען זאלט איהר אלע שוין אין דר'ערד, אייבי־ציגער טאטע פון הימעל!

שבע מירעלע אבער, האט איצט אויך קיין קוולה נישט געקענט פערליידען, האט זי זיך דער־ר'בער אויפגעזעצט אין בעט:

— וואס ווילסטו פון איהם, מאמע? דו גייסט נישט, דו ווערסט דיר נישט פערשווארצט, ווייסטו נישט, וואס עס הייסט אזוי א גאנצען גייענדיגען טאג ארומלויפען מיט א טרוקענע צונג אין מויל, ווי א משוגענער הונט! און דו, יאכעט, וואס לינסטו און שרייסט? — דו מיינסט, דו ביזט איין אייבי־ציג מיט דיין ברענען אויפ'ן הארץ!? — דו מיינסט ביזט אן/אייציגע יודענע אויף דער וועלט, וואס טראגט? — אמת, ס'ברענט, ס'טוט וויי, צו דעם האסטו אבער קיין שום עצה נישט — דאס קינד האט גרויסע האר, ליגען זיי דיר אויפ'ן הארץ און ברענען, אריינשיקען א פעלדשער, וואס זאל איהם די האר אפשערען קען מען נישט.

דבורה רויזע האט זיך נאך דעם אפשנים, וואס זי האט אריינגעכאפט פון שבע מירעלען, בעליידיגט, האט זי זיך אויסגעדרעהט צו דער וואנד:

— א געשעפט האב איך מיט אייער לונג־און לעבער! — שלאגט אייך קאפ אין וואנד! און יאכעט ווידער, האט איהר כעס אויסגעלאזט צו יוקלען:

— וואס כאליעט ער? וואס ליגט ער אין 'ער גנאיעוקע? — מאנדלען! מאנדלען זאל ער ברענגען דער סקנערוס! איך ווער פערברענט און ער ליגט אויפ'ן בייטעל, ווי א הונט אויפ'ן ביין!

— פאר אנדערע ווייבער, נישט דערלעבען זאל ער, וועט ער שוין נישט זיין קארג!

מא, וואס האט ער געזאלט טון? — האט ער זיך פערשאלטען די יאהרען, ארויסגעשפרינגען פון בעט, אנגעשטעקט זיך די שיך, ארויפגעכאפט אויף זיך דאס כאלאטעל און געלאפען אנקלאפען צו הע'שעל קראדניק, נאך א לויט מאנדלען, אבער, יאכעט איז ווייטער נישט צופרידען געווען און האט געריטשעט, ווי א געקוילעטער אקס:

— ער וועט זיך דאך דערקיהלען דער מער־דער! אין אזא קרירה לויפט מען באקעט און באַרפיס אי זגאס אריין! איז מענדעלע אויך ארא־פגעשפרינגען פון בעט, אנגעהאלטען זיך די צו־ריסענע גאטקעס, אז זיי זאלען איהם נישט אראפ־פאלען, געדרעהט זיך אהין און אהער און שטילער הייט געפרעגט שבע מירעלען:

— אפשר א שפרונג טון נאך דער הייוען?

— מיין בייזער חלום צו מיינע שונאימס קעפ! — אפגעריסענע בהמה, ווי לאנג איז פון דער חתונה, קנאפע זעקס חדשים?!...

אריינגעכאפט דעם אפשניט, האט זיך מענ־דעלע געקראצט דאס געקרויזטע בערדעל, פער־רויכערט אנ'עלעגאנצקע פאפיראס און מיט טיפער רעזיגנאציע געמאכט א חשבון אויף די פינגער:

— הייסט עס, אז אזוי וועט עס נאך גע־דויערן גאנצע דריי חדשים און אפשר מעהר — א קימא'לן, נאך א הונדערט נעכט נישט קענען שלאפען..... אזוי!...

—=[:0:]=—

ר. איזראעל

דאס בופעט-מיידעל

(45

א סענסאציאנעל-עראטישער ראמאן פון דער לאדזער ווירקליכקייט

— נארוואס? האט מאוטאנא געפרעגט. פאר־וואס זעהט איהר מ'שאמאל געווארען אזוי שוואך און נישט דעצידירט.

— דע'פאר, ווייל ס'קומט מיר אויס אזוי מאד־נע, עפעס אלץ אזוי פ'עמד, אזוי ווי א חלום וואס וועט זיך באלד ענדיגען.

— ווי איהר פע'שטעהט או זוי איהר ווילט, איצט איז אלץ אנגעלאגט אן אייך, מיך האט גע־בוג מיה געקאסט ביז איך האב צוגערעדט מיין ברודער דערצו, אז ער זאל אייך געבען בעשעפ־טיגונג ביי אונז.

— גוט, האט אלא זיך דעצידירט, איך וועל אפילו וועגען דעם נישט צו וויסע זגעבען מיינע עלטערען, כדי זיי זאלען מיר מיינע פלענער נישט צושטערען, ערשט ווע ךאיך וועל זיין אויפ'ן ארט וועל אי' דזיי אינפארמירען וועגען אלץ.

דער שפאניער האט זיך צולאכט און האט אויפ געהערט וועגען דעם צו ריעדען.

די אויטאס מיט די צוויי פארלעך זענען גע־פלויגען איבער די פא'ריזער גאסען, ביז זיי זענען א־רויסגעפאהרען הינטער דער שטאט, אויף די גלא־טיגע אספאלט-וועגען זענען די אויטאס ווי געשוואו־מען, דער שפאניער איז געווארען וואס ווייטער אלץ היימישער. ער האט ארויפגעלעגט זיין האנד אויף אלאס אקסעל און זי פעסט צוגעדריקט צו זיך. דאס מיידעל האט נישט געהאט קיין דרייסטקייט צו פראַ־טעסטירען און זיך אקעגענצושטעלען, איבריגענס האט זי דע'ין נישט געזעהען קיין בייז, מאוטאנא האט זיך דערמיט נישט בעגנוגען געלאזען און איז מיט דעם מיידעל געווארען אלץ דרייסטער.

אין דע'זעלבער צייט איז אין אנדערען אויטא געזעסען סטעפא מיט דעם אנדערען שפאניער. זעהט אויס אז זיי זענען נישט געווען קיין צופעלי־גע בעקאנטע וועלכע האבען זיך ערשט בעקענט אויף דער באהן, יעדענפאלס האט דאס געשפ'רעך וואס זיי האבען געפיהרט דאס נישט בעוויזען.

— א פעינע קרבן האט דער כלומרשטער שפא־ניער געזאגט.

— וואס דען? מ'דארף גארנישט זיך צופיל אנשטרענגען ביי איהר, דו האסט זעהט אויס דעם ענין איבערגעגעבען דאבערטען, דו אליין קא־אל ה האסט זיך נישט געוואלט בעשעפטיגען מיט א קליי־ניגקייט, וואס?

— זיכער, ס'איז א שאד אנ'איבעריג האט צו פע'לירען, און נאך מעהר שארען איז אנ'איבע־ריגען פראנק אויסצוגעבען.

— נו, ס'איז נישט אזוי, זי האט דען דיך פיל געקאסט? האט אימיצען בעצאהלט פאר איהר, זי איז געפאהרען אויף איהר'ע קאסטען, מיט אנ'איי־גענעם בילעט און האט נאך, שעהנע עטליכע הונ דערט פראנק ביי זיך.

— אמת, אז איך האב זי בעקומען נאר צוליב א געפעליגקייט, די לאדזער חברה האבען גע־מוזט פון איהר האבען גענוג עגמת נפש, ווען זיי האבען זי מיר איבערגעגעבען אזוי אהן שום מיה און מאטע'ניש.

— איך האב געהערט, האט סטעפא געזאגט, אז זיי ארבייטען דאס געשעפט גאנץ אנדערש, זיי זי צען אויף יאנ'אר'ש און פע'דינען זעהר פיל געלד.

— זיי האבען עפעס א פערשוין וועלכער קען די ארבייט זעהר גוט, ער איז זעהר געשיקט, און קלוג, קיינער ווייסט נישט ווער דאס איז און דאך פיהרט ער אלץ מיט א שטארקער און בענימער האנט.

— ער מוז האבען א בריטען זשעסט אויך ווען ער האט דיר אזוקגעשענקט אזא חפץ ווי אונזער מיידעל איז.

— איך זאל אזוי ווי'סען פון בייז, ווי איך ווייס וואוהין איך זאל מיט איהר פאהרען, אומעטום איז פול מיט סחורה, קיינער דארף גארנישט קיי־נער בעשטעלט גארנישט...

— דאס וואס זי קאסט דיך וועסטו נאך פאר איהר בעקומען, האט סטעפא מיט א געלעכטער גע־זאגט.

— און איך דארף דאך עפעס פע'דינען, האט קאראל מיט א וויק געענטפערט.

— איך וואלט זי גאר איבערגעלאזען ביי מא־טילדען אין פאריז, זי וואלט שוין געמאכט פון איהר לייט.

— דאס וויל איך בשום אופן נישט, זי איז צו קלוג פאר מיר. איך לייד זי נישט, זי האט מיך שוין מעהר ווי איינמאל אפגענארט.

קאראל האט זיך ארומגעקוקט וואו זיי פאה־רען און געזאגט:

— אפשר וואלט שוין גענוג געווען דאס ארומ שלעפען זיך, איך האב נישט קיין געדולד דע'צו, סטעפא, הייס אויסדרעהען די דישלעס און אהיים פאהרען. סטעפא האט מיט איהר שלעכטער פראנ־צויזישער שפראך, געגעבען צו פערשטעהן דעם שאַ־פע'ר, אז ער זאל צוריקפאהרען און ביידע זענען צו־ריקגעפאהרען איבער דער גאנצער שטאט צו דער ווילע פון מאטילדען, ביים אויסשטייגען פון די אויטאס, האט סטעפא גענומען אלאן אונטער'ן ארים און איז געגאנגען אין הויז אריין.

— ווי א הע'ליכער שפאציר דאס איז געווען, האט סטעפא געזאגט, ווי ענטציקט איך בין פון דעם אלעם וואס איך האב געזעהן.

— פאר מיר האט אלא געענטפערט פערמאכענ־דיג די אויגען אין דער שפאציר זיכער געווען הע־ליך, נאך מעהר ווי הערליך. אלא האט נישט גע־וואלט אויסזאגען סטעפאן דאס גליק וואס האט איהר בעגעגנט, מורא-האבענדיג פאר קנאה און אפשר דע'פאר, אז סטעפא קען איהר שאדען ברענ־גען.

— וואס איז אזויבט פארגעקומען אין דער צייט פון שפאציר? האט סטעפא מיט א דיסקרעטען שמייכעל געפרעגט, נישט אמת, א פרעכטיגער יונגער מאן, דער יונגערער שפאניער, א ברכה צו מאכען איבער איהם. מיר זענען דאך דערוואקסענע פרויען, האט זי צוגעגעבען, מיר מעגען דאך צווישען זיך אזוי רעדען.

— באמת, א זעהר ליבענסווירדיגער מענש, איך האב דעריבער נישט קיין שום זייטיגע כוונות, איהר מעגט מיר זיכער גלויבען.

— איך בין אייך אין גארנישט חושד, אלא, אדרבה, איך בין צופרידען אז אייך איז גוט און פרעהליך, איהר זענט דאך איינע אליין אין דער פרעמד און האט נישט קיין שום שטיצע פון קיין זייט.

— און דווקא האב איך אנגעטראפען אויף גוטע מענשען, האט אלא צוגעגעבען.

ראבע'ט איז געגאנגען פון הינטען מיט קא־ראל'ן, וועלכער האט געזאגט:

— פון איצטיגען מאמענט אן, דארף מען די האבען אויפ'ן אויג, מ'קען גארנישט וויסען וואס זי מיינט, צי איז זי עפעס נישט חושד.

(פארטזעצונג קומט).

לאָדז, 17 יוני 1932

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 17 יוני 1932

דער אומרוה פון אונזער צייט

א פאַר בעמערקונגען וועגען דעם איצטיגען צושטאנד פון דעם פּאָליטישען געדאנק

פון ד"ר ח. זשיטלאָווסקי

— 1 —

מיר לעבען אין אַ קריטישער צייט. די קאָן באמת אָנגערופען ווערען: „די צייט פון אַלגעמיינע קריזיסען“. און נישט נאָר פון קריזיסען אויף דעם עקאָנאָמישען פעלד, אויך אויף די סאָציאַלע, פּאָליטישע און גייסטיגע פעלדער פון דעם מאָדערנעם לעבען הערשט אַ קריטישע אומרוה.

עס איז באַלד נישטאָ קיין איין געזעלשאַפטליכע בעוועגונג, קיין איין גייסטיגע שטרעמונג, קיין איין „יסוד“ פון אונזער מאָדערנעם לעבען, וואָס זאָל נישט ליידען פון אינעווייניגסטע קאָנפליקטען, וועלכע שטעלען אַוועק אין סכנה זייער ווייטערדיגע עקזיסטענץ. אַמשאַרפסטען האָט דער קריטישער צושטאַנד אָנגעגריפען דעם קאַפּיטאַליזם, דעם סאָציאַליזם און די פרידענס־בעוועגונג, מיט איהר אָפיציעלען אינסטיטוט — דעם פעלקער־בונד. אָבער אפשר איז נישט קיין קלענערען גראַד דויערט די סכנה איבער דער פּאָליטישער פאָרם פון דער דעמאָקראַטיע, אויף וועלכער דער פּראָגרעסיווער געדאַנק האָט געלייגט אַזויפיל גרויסע און בערעכטיגטע האָפנונגען.

דער טעאָרעטישער קאַמף פאַר און געגען דער דעמאָקראַטישער שטאַטס־פאָרם האָט זיך אין דעם פּראָגרעסיווען געדאַנק אָנגעהויבען באַלד נאָך דער קריגס־צייט און נאָך דעם נצחון פון דער פּראָלעטאַרישער דיקטאַטור אין רוסלאַנד און פון דער פאַשיסטישער דיקטאַטור אין איטאַליע, ווען די טעאָרעטישע אָנהענגער פון ביידע דיקטאַטורען האָבען זיך גענומען צו בעווייזען, אַז די דעמאָקראַטיע איז שוין אַן איבערגעלעבטע פּאָליטישע פאָרם, אַ פאַרמשפּט'ע פון דער היסטאָרישער ענטוויקלונג צום פאַרשווינדען.

די אַרגומענטען פון די קריטיקער זענען, טעאָרעטיש גענומען, זיכער נאָך צו שוואַך, זיי זאָלען קאָנען, ביי ערנסטע און אומפּאַרטייאישע דענקער, אַריבערציהען די וואָגשאָל אויף דער זייט פון דער דיקטאַטור, ווי זי ווערט איצטער פאַרשטאַנען פון די קאָמוניסטען און די פאַשיסטען, אָבער די צרה מיט דעם לעבען איז, וואָס אין קיין ערנסטער פראַגע וואַרט נישט דאָס לעבען ביז די ערנסטע און אומפּאַרטייאישע דענקער וועלען גענוי אָפּשאַצען די וואָג פון אַלע פּראָס און קאָנטראַס און אַרויסבערעכענען דעם מאַטעמאַטיש ריכטיגען חשבון.

לעבען האָט די טבע צו כאַפּען דעם אָנבליק פון יענעם בילד, וואָס ניצשע האָט געפּרובט אויסמאָלען פון איהם: דאָס בילד פון דער צעלאָזענער, לוסטיגער טענצערין, וואָס וויל זיך נישט רעכענען מיט דעם שכל'ס אָפּגעוואויגענעם איבערטראַכט און אַפילו נישט מיט דער שטרענגסטער פאָדערונג פון דער מאָראַל. קאָן דאָך אויך געמאָלט זיין, אַז אָט די צעלאָזענע טענצערין וועט, אין איהר מיסטישען, היסטאָרישען באַלעט, פּלוצלונג אַזוי אַ שמיץ טון מיט איהר געניאַלען פיסעל דעם ערנסטען און אומפּאַרטייאישען דענקער אין פּנים אַריין, אַז ער וועט זיך דריי מאָל איבערקאָלערען אין איינעם מיט זיינע פּינקטליכע וואָג־שאָלען און דערנאָך וועט זי אַריבערטאַנצען אַריבער איהם אין דער ריכטונג פון דעם באָלשעוויזם אָדער דעם פאַשיזם.

— 2 —

דער מאָדערנער דעמאָקראַטיזם בעשטעהט קודם אין דעם איינזעהן, אַז „דאָס פאָלק“ איז סובערען; אַז ער איז דער איינציגער בעלעבאָס אויף דער בעשטימונג פון יענע געזעצען, וואָס דאַרפען רעגולירען זיין לעבען; אַז אויף דער פראַגע: „ווער הערשט ביי אייך איצטער אין לאַנד“? זאָל יעדער איינער פון'ם פאָלק קאָנען ענטפערען, ווי דער פּאַריזער גאַסען־יונג נאָך דער יולי־רעוואָלוציע פון די דרייסיגער יאָהרען: „איך און זיין מאַיעסטעט דאָס פאָלק“.

אין דעם מאָדערנעם דעמאָקראַטיזם ווערט אָבער אָט דער געדאַנק פון פאָלקס־סובערעניטעט פאַרבונדען מיט דעם געדאַנק פון פּראָגרעס, פון יענער טענדענץ אין דער געשיכטע פון דער נייער צייט, וואָס שטרעבט דערצו, אַז יעדער יחיד זאָל האָבען „וואָס מעהר פרייהייט; אַז די גאַנצע געזעלשאַפט זאָל אַרויסברענגען אַ וואָס גרעסער'ען גראַד פון מאַטעריעלער און גייסטיגער עשירות; אַז אַלע פאָרטיילען און התחייבות'ן פון אַ געזעלשאַפטליכען לעבען זאָלען אויף אַ וואָס גערעכטער'ען אופן פאַרטיילט ווערען צווישען אַלע קינדער פון דעם פאָלק; אַז יעדער מענש זאָל קאָנען זיך אויפהויבען אויף אַלץ העכערע מדרגות אין זיין פיזישער און גייסטיגער ענטוויקלונג, און — לסוף — אַז אַלע פעלקער זאָלען לעבען צווישען זיך אין אַ ברידערליכען פרידען.

דער פּראָגרעס־געדאַנק איז די נשמה פון דעם מאָדערנעם דעמאָקראַטיזם, גענומען ווי אַן אידעאַל און ווי אַ פּאָליטישע טעאָריע, די פאָלקס־סובערעניטעט איז נאָר דער דרויסענדליכער גוף, אין וועלכען יענע נשמה דאַרף פאַרקערפּערט ווערען. נאָך מעהר: די דעמאָקראַטיע, די פאָלקס־הערשאַפט, בעקומט איהר בערעכטיגונג ערשט פון אָט דער נשמה. די דעמאָקראַטיע איז בערעכטיגט דערפאַר, וואָס אויך די מאַכט איבער דער אויסגעשטאַלטונג פון דעם געזעלשאַפטליכען לעבען דאַרף, לויט דער פאָדערונג פון דעם פּראָגרעס, פאַרטיילט ווערען צווישען אַלעמען אויף אַ וואָס גערעכטערען אופן. עס איז אַבסאָלוט אומגערעכט, אַ וואָסער עס איז מינאָריטעט פון דעם פאָלק זאָל אַריינכאַפּען אָט די מאַכט אין איהרע הענד און אַרויפצווינגען מיט געוואַלד איהר ווילען אויף דער מאַיאָריטעט.

יעדער איינער האָט זיכער אַ רעכט צו וועלען, אַז דאָס געזעלשאַפטליכע לעבען זאָל זיך בעוועגען אין יענע דרכים, וועלכע ער רעכענט פאַר די בעסטע. איז — זאָל יעדען איינעם געגעבען ווערען די מעגליכקייט צו רעאַליזירען זיין חלק רעכט אויף מאַכט. זאָל אויך זיין ווילען זיך אַריינפלעכטען אין דעם געפלעכט פון ווילענס, וואָס זייערע פּליוסען און מינוסען בעשטימען אין דעם לעצטען רעזולטאַט דעם „סובערענעם ווילען פון דעם פאָלק“ ד. ה., דאָס ווילען פון דעם פאָלקס־מאַיאָריטעט, אַ פאַרקערפּערטען אין די געזעצען פון דעם דעמאָקראַטישען שטאַט. און זאָל ער, אָט דער גלייכבערעכטיגטער יחיד, האָבען די פולע פרייהייט צו געווינען אויף זיין זייט אַזויפיל אַנדערע ווילענס, אַז דער לעצטער רעזולטאַט, דער סובערענער ווילען פון דער מאַיאָריטעט, זאָל אָדער צוזאַמענפאַלען אין גאַנצען מיט זיין ווילען, אָדער זאָל — אין אַן אומפאַרמיידליכען קאָמפּראָמיס — זיך מוזען רעכענען אויך מיט יענע ווילענס, וואָס דער יחיד האָט בעוואונען אויף זיין זייט.

טראַכט מען זיך אַריין אין אָט דעם גרונט־געדאַנק פון דעם פּראָגרעסיווען דעמאָקראַטיזם, איז נישט שווער צו בעמערקען, אַז אין זיין יסוד ליגט דער גלויבען אין דעם פאָלק, אין דעם פּראָגרעסיווען כאַראַקטער פון דעם פאָלקס־מענשען: דער פאָלקס־מענש, הייסט עס, איז בטבע פּראָגרעסיוו. געוויס מוז ער דאָך שעצען פרייהייט, קולטורעלע רייכקייט, סאָציאַלע גערעכטיגקייט, בילדונג און פרידען העכער איידער פאַרשקלאַפונג, פאַרווילדערונג, אומגערעכטע, עם־הארצות און קריג! האָט דאָך דער פאָלקס־מענש אויסגעקעמפט אַלע פרייהייטליכע רעוואָלוציעס אין דעם 19־טען יאָהרהונדערט! האָט דאָך דער פאָלקס־מענש צושמעטערט די פּאָליטישע מאַכט פון דעם אַדעל און דער קירך; האָט ער דאָך אויפגעבויט די מאָדערנע פרייהייטליכע דעמאָקראַטיע!

אָבער אָט דער גלויבען אין די פאָלקס־מאַסען בכלל, אין די שטאָטישע פאָלקס־מאַסען, — די קליינבירגער און די אַרבייטער, — בפרט, האָט בעקומען אַ שטאַרקען קלאַפּ אין דער קריגס־צייט און — שפּעטער — אין די קאָמוניסטישע און פאַשיסטישע רעוואָלוציעס. דער פאָלקס־מענש, אַפילו דער שטאָטישער פּראָלעטאַריער, האָט זיך אויפגעפיהרט גאָרנישט לפי דעם בילד זיינעם, וואָס האָט געלעבט אין די מוחות פון די דעמאָקראַטען, די בירגערליכע, ווי די סאָציאַלע.

ס'איז דאָ נישט נויטיג אַריינצולאָזען זיך אין לאַנגע שילדערונגען, וואָס אַזוינס „פאָלק“ האָט אויפגעטון, — ריכטיגער,: אָפּגעטון, — אין דער קריגס־צייט, און אין די לעצטע רעוואָלוציעס פון רעכטס און לינקס, וויכטיג איז נאָר צו וויסען, אַז אַפילו ביי אַ סך פּראָגרעסיווע דעמאָקראַטען איז אויסגעוואַקסען דער שטאַרקער חשד, צי פאָלק איז טאַקע דער ריכטיגער פעלזען, אויף וועלכען עס קאָן געבויט ווערען דער טעמפּעל פון דער פרייהייטליכער דעמאָקראַטיע; צי קאָן מען באמת איבערגעבען אין די הענד פון די פאָלקס־מענשען דעם גורל פון דער פּראָגרעסיווער ענטוויקלונג.

אַזוי אַרום איז אויסגעוואַקסען אַן אינעווייניגסטער קאָנפליקט אין דעם מאָדערנעם דעמאָקראַטיזם צווישען די אידעאַלען פון דער פּראָגרעסיווער ענטוויקלונג און דעם אַבסטראַקטען פּרינציפּ פון דער פאָלקס־סובערעניטעט. נעהמט מען אָבער אַוועק דעם גלויבען אין די פאָלקס־מאַסען, קאָן דער דעמאָקראַטישער פּרינציפּ אַליין קיינעם נישט בעגייסטערען. ווי איז אָבער, אַז דעם פאָלק, ד. ה. דער מאַיאָריטעט זיינער, פאַרדריסט דער קאַלטען, זיך ווידער אַריינצוואַרפען אין די אָרעמס פון זיינע פריהערדיגע פּאָליטישע בעהערשער און בעדריקער? וואָס דאַרף דער פּראָגרעסיווער מינאָריטעט זיין טייערער: די אידעאַלען און די פאָדערונגען פון דער פּראָגרעסיווער ענטוויקלונג אָדער די אַבסטראַקט־פאָרמאַלע רעכט פון דער פאָלקס־סובערעניטעט? און ווי איז, אַז „פאָלק“ איז אין עצם, זאָגען מיר, אַ מין אַבנאָרמאַל קינד, וואָס נויטיגט זיך נאָך אין אַ ספּעציפישען לעבענס־רעזשים און אין אַ זעהר שטרענגען מדריך, כדי צו ווערען מיט דער צייט אַ שטיקעל מענש?

אין אָט די און ענליכע פראַגען ליגט די וואָרצעל, פון וועלכער עס וואַקסען אַרויס די קריטישע ספקות בנוגע דעמאָקראַטיע, אַפילו ביי אַזעלכע גייסטער, וואָס קאָנען בשום אופן נישט מסכים זיין, נישט מיט דער דיקטאַטור פון דעם קאָמוניסט און נישט מיט דער דיקטאַטור פון דעם פאַשיסט, ווייל ביידע בעגרינדען זיי זייער „רעכט אויף מאַכט“ מיט דער ברוטאַלער געוואַלט. יענע קריטיקער פון דער דעמאָקראַטיע חלומ'ען נאָר וועגען אַ נייעם מין „שטרענגען מדריך“ פאַר'ן פאָלק: אַ מין „גייסטיגע אַריסטאָקראַטיע“, אין ניצשעס זין פון דעם וואָרט, וואָס זאָל ווערען די פיהרערין פון דעם פאָלק, נישט אַ דאַנק דער ברוטאַלער מאַכט, נאָר אַ דאַנק דער איבערהערשאַפט פון איהר אידעאַלען מענשליכען גייסט. ווי אוטאָפּיסטיש אַזעלכע חלומות זאָלען נישט זיין, שוואַכען זיי אָבער פאָרט אָפּ דעם ווידערשטאַנד פון דעם עפענטליכען געדאַנק ענטקעגען דער אַנשטורעמונג אויף דער דעמאָקראַטיע סיי פון רעכטס, סיי פון לינקס און העלפען פאַרמעהרען די אַנטי־דעמאָקראַטישע אַרמייען, סיי פון רעכטס, סיי פון לינקס.

—ooo—

וואָס הערט זיך מיט אייער האַרץ?

מעדיצינישע שמועסען

פון ד"ר ס. מ. קלאַרמאַן

יעדער מענש האָט אַ האַרץ,
אָבער נישט איטליכער ווייסט
ווי אַזוי אויפצופּאַסען דערויף.

זעהר פיל מענשען דערמאָהנען זיך, אַז זיי פאַרמאָגען אַזאַ טייערען און וואונדערבאַרען אוצר — דאָס האַרץ, ערשט דעמאָלט, ווען עס הויבט אָן צו פּראָטעסטירען ענטקעגען דער שווערער משא, וואָס מ'לייגט דערויף אָן, בעוואוסטערהייט אָדער אומבעוואוסטערהייט. ווען מ'איז פולקאָם געזונד און שטאַרק, פאַרגעסט מען גאָר אין דער וויכטיגסטער מתנה, וואָס גאָט האָט אונז געשענקט. דער אבר, וואָס איז כמעט דער גאַנצער בעל־הבית איבער אונזער געזונד, אָהן וועלכען מיר קאָנען נישט אויסקומען אַפילו איין רגע. ווען דאָס האַרץ וויל זיך נאָר אַביסעל נוקם זיין אין אונז פאַר דעם, וואָס מיר זענען אַזוינע כפוי־טובה'ניקעס און שאַ[illegible] עס נישט אין דער ריכטיגער צייט. קאָן דאָס אונז אַזוי פאַרשטערען די לעבענס־שמחה אונזערע, אַז מיר זאָלען דאָס האָבען צו געדענקען אויף ווער ווייסט ווי לאַנג....

איהר דאַרפט וויסען, אַז ווען דאָס האַרץ ווייזט אַרויס דעם ערשטען לייכטען פּראָטעסט רעגען אונזער לייכטזיניגער און שלעכטער אויפפיהרונג. מיינט עס נאָך נישט די אמת'ע נקמה, דאָס איז בלויז אַ חנ'דעל אַזוינס, אַ מין קיצעל, און טאַקע, דרך אגב, אַ וואונק אויף דער סכנה, וואָס לויערט אויף אונז. וואָס קאָן אַרויסקומען ווען מ'פאָלגט נישט דעם בעל־הבית אַ לאַנגע צייט און מ'הערט זיך נישט צו צו זיינע געבאָטען.

און טאַקע דערפאַר, וואָס מיר טראַכטען אַזוי ווייניג וועגען דער האַרץ געזונדהייט, ווערען מיר דערשראָקען און ס'וואַרפט מיט אונז, שוואַי ציון, ווי אין קדחת, ווען מיר בעמערקען פּלוצלינג אַן אומרעגעלמעסיגקייט פון דעם געוועהנליכען טאָג־טעגליכען בענעהמען פון'ם האַרצס טעטיגקייט. כאָטש אין דער אמת'ען קאָן זיך גאָר געשיקען, אַז די שרעק איז גאָר אַן אומזיסטע. דאָס האַרץ גופא איז גאָר דעמאָלט נישט קראַנק — ס'איז אַ פאַלשער אַלאַרם. די אומגעוועהנליכקייט קומט גאָר פון אַן אַנדער געגענד און דאָס האַרץ האָט דאַ גאָר געשפּילט די ראָל פון אַ שליח, וואָס ברענגט אייך אַ בריף פון אַן אַנדער אבר. געדענקט, אַז דאָס האַרץ איז אַ מין שליח־ציבור פון'ם גאַנצען קערפּער אונזערען. ס'איז גאָר נישטאָ ביי אונז אין גוף אַזאַ אבר, וואָס זאָל זיך דאָס ערשטע נישט קלאָגען ביים האַרץ אויף די צרות זיינע. ווען ס'טוט איהם, דעם אבר, עפּעס וועה. פון דער אַנדערער זייט ווידער, טאַנצט דאָס האַרץ און שפּרינגט פאַר שמחה ווען עס האָט אַ געלעגענהייט אָנצוזאָגען גוטע בשורות. דאָס האַרץ איז, ווי מ'זאָגט, אַ גאַנצער קאַבלעפּעל, עס טאַנצט אויף אַלע חתונות. אַמאָל פלעגט מען טאַקע זאָגען, אַז אין האַרץ איז די נשמה פאַרבאָרגען, און נאָך עד־היום זאָגט מען אויף אַ גייסטרייכען מענשען: ער האָט אַ גרויס האַרץ. די נעסט פון ליבע, האַלט מען אויך, ליגט אין האַרץ. האָט מען עגמת נפש, זאָגט מען, „דאָס האַרץ טוט מיר וועה“; האָט מען אויף עמיצען רחמנות, זאָגט מען: „ס'רייסט מיר דאָס האַרץ“. ווער שמועסט, אַז מ'ליידט טאַקע קערפּערליכע שמערצען, פון מאָגען, לעבער, קאָפּ און אַלגעמיינע נערווען־צעטרייסלונג, קלאָגט מען זיך דאָך אַוודאי אויפ'ן האַרץ.

פונדעסטוועגען דאַרף מען אָבער נישט מיינען, אַז כאָטש אין אַזוינע פאַלען איז דאָך אין תוך דאָס האַרץ געזונד, מעג מען שוין דאָס האַרץ־קלעמעניש לאָזען אויף הפקר, איז דאָס אָבער אַ טעות, פון שטענדיגען אויפרעגען, פון כסדר'דיגע עגמת נפש און יסורים קומט געוויס קיין חיות נישט צו. אונטער אַזוינע אומשטענדען אַרבייט דאָס האַרץ שנעלער און שטאַרקער, וואָס מיינט אָנגעשטרענגטער, און, ווי יעדער מוסקול, וואָס האַלט תמיד אין איין אַרבייטען, מוז דאָס האַרץ פאַרגרעסער'ט ווערען און, סוף־כל־סוף טאַקע קראַנק ווער'ען אויף אַן אמת. נישט אומזיסט הערט מען אָפט מענשען זאָגען: דער און דער איז נעבעך געשטאָרבען פון בענקשאַפט, פון עגמת נפש, אָדער פאַר כעס האָט ביי איהם דאָס האַרץ געפּלאַצט. ביי האַמלעטס קבר האָט מען טאַקע געזאָגט: „אָט אַזוי פּלאַצט אַ נאָבעל האַרץ“.

אָבער, דאָס איז נישט דער איינציגער וועג, ווי אַזוי דאָס האַרץ קאָן פון אַ פולקאָם געזונדען צושטאַנד געשעדיגט ווער'ען, פאַרקעהרט, אין אַזוינע פאַלען בעווייזען זיך סימנים — כאָטש פאַלשע — פון האַרץ־קראַנקהייט, וואָס זענען בלויז אַ וואָרעניש, אַ סכנה־צייכען, מ'זאָל זיך בעצייטענס אָפּהיטען פון אַן אמת'ען „שיף־ברוך“, וואָס מ'קאָן אויסמיידען, ווען מ'זאָל אָנהויבען לעבען מיט חשבון כדי אויסלעבען בשלום ישליה אַ גאַנץ לעבען לאַנג.

עס זענען אָבער טאַקע פאַראַן אַ גאַנץ צעטעל פון קראַנקהייטען, וואָס האָבען אַ דירעקטע ווירקונג אויפ'ן האַרץ דאָס קראַנק צו מאַכען. און ווי אויף צו להכעיס גראָבען זיך גראָד אַזוינע קראַנקהייטען פאַמעלעך אונטער צום האַרץ ווי אַ גנב, ווערעמ'ס טריט מ'קאָן קוים דערהערען און דעם שאָדען, וואָס איז דאָרטען אָפּגעטון געוואָרען, קאָן מען ערשט בעמערקען גאַנץ שפּעט. מיט אַנדערע ווערטער הייסט דאָס, אַז די דירעקטע שווערע האַרץ־קראַנקהייטען לאָזען פון זיך הערען ערשט דעמאָלט, ווען דאָס האַרץ איז שוין גענוג געשעדיגט. די סיבה פון אַזאַ מין צושטאַנד, פאַרוואָס דער חולה דערפיהלט זיין האַרץ־צרה פיל שפּעטער ווי זי פאַנגט זיך אָן, איז דאָס, וואָס דער האַרץ־מוסקול איז דער שטאַרקסטער אין גאַנצען קערפּער. און ער איז דעריבער דער גרעסטער סבלן, ער פאַרטראָגט אַ שלעכטע בעהאַנדלונג אַ סך לענגער ווי יעדער אבר אין קערפּער.

כדי צו האָבען אַ בעגריף ווי שטאַרק דער האַרץ־מוסקול איז, איז גענוג צו וויסען, אַז מיט דער אַרבייטס־קראַפט פון'ם האַרץ אין איין מינוט קאָן מען אויפהויבען אַ געוויכט פון אַכט און זיבעציג פונט איין פוס די הויך. ווען מ'זאָל דאָס כפל'ען אויף דעם גאַנצען מעת־לעת קאָנט איהר זיך שוין פאָרשטעלען וויפיל דאָס בעטרעפט. דעריבער איז כלל קיין חידוש נישט, וואָס ס'געדויערט אַזוי לאַנג ביז וואַנען דאָס האַרץ ווערט אָפּגעשוואַכט אָדער ס'דערפיהלט דעם בעוואוסטען וועהטאָג דערפון.

האַרץ־קראַנקהייטען זענען היינטיגע צייטען זעהר פּאָפּולער, עס געהט נישט אַוועק אַ טאָג מ'זאָל נישט לייענען אין די צייטונגען, אַז דער און דער, זייענדיג פולשטענדיג געזונד, איז פּלוצלינג אין טראַמוואַי אָדער שפּאַצירענדיג אין גאַס אַוועקגעפאַלען און געשטאָרבען. יענער איז, דאַכט זיך, געווען פריש און געזונד און ער האָט זיך אויף קיין זאַך נישט בעקלאָגט. די אָפיציעלע סטאַטיסטיק פון אונזער לאַנד, אַזוי גוט ווי פון אַנדערע לענדער, בעשטעטיגט די פאַרמעהרונג פון האַרץ־קראַנקהייטען. זיי שטעהען היינט בראש אויף דעם צעטעל פון אַלע אַנדערע קראַנקהייטען און טויט־פאַלען.

אין פלוג קאָן טאַקע קשה זיין, פאַרוואָס

(סוף זעה 11־טע זייט)

פערברעכענס און זייערע סבות

פון לעאָ קעניג

הערבערט סעמיועלס אויפטראַג וועגן דעם וואוקס פון פערברעכענס אין ענגלאַנד, האָט שטאַרק באַאומרוהיגט דעם דעת הקהל. און עס געהט איצט אָן אַ מין „נחפשה את דרכינו” אין דער טעגליכער און פעריאָדישער ענגלישער פרעסע: מען זוכט נאָך די סיבות, וועלכע האָבן גורם געווען אָט די פערמעהרונג פון פערברעכענס און פערברעכער.

טייל מיינען, אַז די אויטאָס זענען געוואָרען אַ שטאַרקער „שליח עבירה”, עפּעס איז באַשיידליך דאָ אין דער סברה: ס'רוב פערברעכער זענען פחדנים: זיי וואגן נאָר, ווייל זיי מיינען, אַז מען וועט זיי נישט אויסגעפינען, אַז זיי וועלען זיך קענען באַהאַלטען ווייט פון דעם פלאַץ, וואו זיי האָבן בעגאַנגען זייערע „געוואַגטע אַקטען”. און דער אויטאָמאָביל, וועלכער איז איצט זעהר צוגענגליך, העלפט זיכער אַנטלויפען, באַהאַלטען זיך.

אַנדערע מיינען, אַז דער קינא — און בעזונדער די אַמעריקאַנער שונד־פילמען פונ'ם לעבען פון די באַנדיטען און זייערע העלדישקייטען — סטימולירען, וועקען די פערברעכערישע אינסטינקטען, וועלכע דרימלען אין יעדען מענשען. אַ אמת, איז מסתמא דאָ אויך אין דער מיינונג, כאָטש הערבערט סעמיועל, דער ענגלישער אינערן־מיניסטער, איז גערעכט, ווען ער זאָגט, אַז מען וואַרפט אויף האָליוואוד אַרויף צופיל און אומזיסטע שולד אין דעם פרט.

די היינטיגע ביליגע „אונטערוועלט”־ראָמאַנען, האָבן נישט קיין קלענערען דעמאָראַליזירענדען איינפלוס אויף דער יוגענד. און אָט דער סאָרט ליטעראַטור בליהט אין אַלע לענדער. היינט, וואָס מכוח די פילם־פּראָדוקציעס אין אַנדערע לענדער, וועלכע זענען אָפט מעהר „אַמעריקאַניש” ווי די אַמעריקאַנער. אויך די דורכשניטליכע טעאַטער־פאָרשטעלונגען זענען נישט פיל בעסער ווי די אַמעריקאַנער פילמען און די פּאָפּולערע באָוועלען.

נאָר מענשען, וואָס האָבן אַ געוואוינהייט „צו־צושאַרען זייער מיסט צו פרעמדע שוועלען” קענען אַרויפוואַרפען די שולד אויף די אַמעריקאַנער פילמען פאַר דער פערמעהרונג פון פערברעכענס אין ענגלאַנד. אַגב, האָבן זיך איינִיגע אַנטיסעמיטען אַצינד מיט אַ בעזונדער גיפט אַרויפגעוואָרפען אויפן „יודישען האָליוואוד”.

מען פּרובט נאָך אַנדערע סיבות געפינען. ווי צום ביישפיל, די צו לייכטע און „פרייע” ערציהונג, וואָס היינטיגע עלטערען געבען זייערע קינדער. מען דערמאָהנט אויך — אָבער דאָס שוין אַ סך שטילער און זעלטענער — די שרעקליכע אַרבייטסלאָזיגקייט, וועלכע ווערט נאָך אַלץ נישט לייכטער און נישט קלענער.

עס איז קלאָר פאַר יעדען איינעם, אַז אַ געזעלשאַפט, וואָס ליידט פון אַרבייטסלאָזיגקייט איז אַ גינסטיגער באָדען פאַר אַלערליי פער־צווייפעלטע אַקטען.

און מען קען נאָך און נאָך געפינען סיבות, וואָס זענען גורם, אַז די צאָהל פון פערברעכענס זאָלען וואַקסען אין ענגלאַנד, ווי אויך אין אַנדערע לענדער. און אין די אַלע סיבות זענען וואַהרשיינליך פאַרהאַן גלייכע חלקים פון אמת.

מען קען אָנווייזען נאָך אַ סך סיבות, מעהר און ווייניגער דירעקטע, הגם די נישט דירעקטע סיבות קענען אָפט זיין די געפעהרליכערע, און אַפילו אויך די געפעהרליכסטע.

מען קען, צום ביישפיל: זאָגען, אַז דער וואוקס פון די טראַפיק־קרבנות ווירקט אויך, אַז עס זאָלען וואַקסען די צאָהל פון פערברעכענס:

אַז אין די נאָרמאַלע אומשטענדען איז דער היינטיגער מענש נישט זיכער מיט זיין לעבען, אַז סתם אין אַ ליאַדע פשוט'ן טאָג און אויף די פרידליכע גאַסען און וועגען קענען „אַכטצעהן מענשען גע'הרג'עט ווער־ען און עטליכע הונדערט פער־וואונדעט”. היינט וואָס פאַר אַ ווערט האָט „געזעצליכקייט און אָרדנונג”.

און אַנ'אַטמאָספער פון נישט זיכערקייט מעהרען זיך געוואַגטע, נישט געזעצליכע אַקטען. דער דורכשניטליכער מענש הויבט אָן זיך צוגעוואוינען צום געדאַנק, אַז „ער האָט סיי ווי נישט אַ סך אָנ־צוּוואַרען”.

היינט, וואָס מכוח דעם פּאָליטישען פּאַשיזב, וועלכער איז איצט אין דער מאָדע אין אַלע לענדער? ווירקט אויך נישט די וואַקל־יונגערישע פּאָליטיק דעמאָראַליזירענד אויפ'ן דורכשניטליכען פרידליכען בירגער?

דעם מאָראַל, דעם געזעצליכען טעמפּעראַמענט אַזוי צו וואָגען, פונ'ם דורכשניטליכען בירגער קען דער איצטיגער פּאָליטישער תוהו ובוהו, אין וועלכען איירּאָפּאַ געפינט זיך, נישט בעזונדער שטאַרקען.

אַ גרויסער פאַקטאָר, כאָטש אויך נישט קיין דירעקטער איז דאָס „לייכטע פערגעניגענס” זענען אין אונזער צייט שטאַרק ביליג און פאַר אַ יעמען צוגענגליך געוואָרען.

קיינמאָל נאָך, דאַכט זיך, אין דער געשיכטע איז „פערגעניגען” נישט געווען אַזאַ ביליגער אַר־טיקעל, ווי ער איז אַצינד.

פאַר גראָשענס קען מען היינט האָבן אַ „פערגעניגען”, און אַז די גראָשענס זענען נישטאַ זוכט מען זיי צו קריגען מיט אַלע אומגעזעצליכקייטען.

לעבען און געניסען! — איז דער לאָזונג פון אונזער צייט. לעבען געפעהרליך, און געניסען, וואָס מעהר. ווייל, קיין זיכערקייט איז איבערהויפט נישטאָ און ווייל פערגעניגען איז היינטיגע צייטען שוין נישט בלויז אַ פּריווילעגיע פון איין קלאַס.

דער היינטיגער מיטעל־מענש קריגט ביליגער און מעהר פערגעניגען, ווי דער אַמאָליגער באַראָן?

היינט ווי אַזוי זאָל אין אזא צייט נישט וואַקסען די צאָהל פון פערברעכער און פערברעכענס.

און די הויפּט־סיבה, כאָטש לפנים די ווייטסטע איז דער גייסט פון קאָנקורענץ, פון קאָמפּעטישען, וועלכער איז איצט אין איירּאָפּאַ און אַמעריקאַ אַזוי שטאַרק ענטוויקעלט.

דער גייסט פון אינדיווידועלער [illegible] און קאָנקורענץ, ווערט איצט אַזוי אידעאַליזירט אין אונזערע מקומות, מען לעבט נישט אַצינד, נאָר מען יאָגט זיך: דאָס גאַנצע לעבען איז אַ מין געיעג. חטוף ואכול. „מאַכען גוט” און איבעריאָגען דעם שכן! — דאָס איז דער לייט־מאָטיוו פון אונזער היינטיג לעבען, פון אונזער היינטיגער געזעלשאַפט. פון די העכסטע ביז די נידעריגסטע שיכטען.

און געזעצליכקייט און נישט געזעצליכקייט זענען שוין געוואָרען אַזעלכע רעלאַטיווע און אַס־טישע בעגריפען, וואָס יעדער טייטשט זיי לויט זיין טעמפּעראַמענט, לויט די אומשטענדען, אין וועלכע ער לעבט.

נישט קיין וואונדער, וואָס די קרעגערס, די האַטרים און די אל קאַפּאָנעס זענען די כאַראַקטער־ריסטישע „העלדען פון אונזערע טעג”.

מיין ערשטער „עונג דאַטשע”...

פון דער סעריע: „צרות פון א ליעטניק”

פון י. אַבערזשאַנעק

ווי איהר ווייסט, בין איך אַ ליעטניק בן ליעט־ניק — נישט קיין היינטיגער, הייסט עס! יאָהר־איין, יאָהר־אויס, אַז ס'קומט דער ליבער זומער, ריכט איך אָפּ דעם גלות־דאַטשע, צוזאַמען מיט דער גאַנצער מענערישער מענשהייט.

היי־יאָהר, האָט זיך מיין גלות אָנגעהויבען פריהער ווי אַלע יאָהר. מיין ווייב, די ליעטניטשקע, האָט זיך היי־יאָהר אַביסעל מקדים געווען. אַלע יאָהר הייבט זיך מיין גלות אָן, ערשט פון דער שול־פעריע, ווען די מזיקים ווער־ען בעפרייט פון דער שולע. היי־יאָהר, איז זי אַרויס אויפ'ן גראָז אויף שבועות.

און אפשר מיינט איהר פאַר איהר געזונד? ווי פאַלט איהר אויס? דאָס האָט זי זיך מקדים גע־ווען — צוליב מיר. פאַר מיין טובה וועגען.

— צו וואָס — האָט זי געזאָגט, זאָלסטו דיך אַ גאַנצען שבועות פּרעגלען אין דער שטאָט, אַז דו קאָנסט דריי טעג יום־טוב „סקאָזשישטשען” פון דער „שוויעזשע פּאָוויעטזשע” אַי, די קינדער? די קינדער דאַרפען דאָך נאָך אַ גאַנצען [illegible] געהען אין דער שולע? — נאַרישקייטען! וועסטו זיך מיט זיי איין חודש „אָפּיעקעווען”....

האָב איך דאָך געזעהען, אַז זי רעדט ווי אַ סוחר: סיי־ווי קאָסט דאָך געלט, טאָ, פאַר־וואָס זאָל איך טאַקע נישט „סקאָזשישטשען” פון אזא יום־טוב שבועות? ווי שטעהט עס, אַז שבועות זאָל איך מיך פּרעגלען אין דער שטאָט?

האָט מיין ליעטניטשקע, נאָך פאַר שבועות איינגעפּאַקט איהר „מאַנאַטקעס”, דאָס בעטגעוואַנד. ס'געפּעס, דעם קוכען־קרעדענץ, דעם קויהלען־קאַסטען, דעם האַמאַק, דעם ליעזשאַק, דעם גראַמאַ־פאָן מיט די פּליטען, די „קאָמפּיעלאָווע ספּאָדענ־קעס”, קליידער און שלאַפּרעק, פּיזשאַמעס, לעטש־לעך, סאַנדאַלקעס און פּרינעלקעס, אַ האַלבע קילאָ וואַזאַלין — אַ סגולה צום ברענען, אַ קילאָ פּודער, ברעמען־גוטאַלין, נעגעל־ליאַק, סלאָיען אויף איינ־געמאַכץ, פלעשער אויף „סאָק”, — אַלץ הורטאָ־ווע....

איצט פאַר די קינדער! העמדלעך און מיי־טעטשקעס, קליידלעך און אנציגלעך. די [illegible] מיט'ן קריסטירעל, אַ פלאַש ריצינאָייל, יאָדינע, וואַטע, פראַנצוסקע טעפּענטין, קאַרלסבאַדער זאַלץ, ווינער־טראַנק און נאָך אַנדערע דאַטשע־אַרטיק־לעך.... דאָס אַלץ האָט זי פערפּאַקט, מיטגענומען די שיקסע און איבערגעלאָזט די מזיקים — „דאָ־ווידזעניאַ מענזשושו” — יהילר איננו — און מיין ליעטניטשקע איז אַוועק פּאַשען זיך אויפ'ן גראָז!..

איצט בין איך געבליבען אָהן ווייב, אָהן שיק־סע, דערפאַר בין איך געבליבען ביי מיינע מזיקים.

נו, האָב איך עס איצט אַ „זאַיענטשע”! כ'האָב דאָך שוין געהאַט פערשידענע „זאַיענטשעס”. זייע־טשעס פון אוזשאָנד סקאַרבאָווי, פון מאַגיסטראַט, פון דער קאַסאַ־כאָריך”, נאָר אַ „זאַיענטשע” מיט קינדער האָב איך צום ערשטען מאָל:

אין דער פריה ווערט אַ טאַראַראַם. איינעם פעהלט אַ קנעפּעל אין די הויזען, אַ צווייטען האָט געפּלאַצט אַ שיך, אַ דריטער האָט נישט קיין שנו־ראָוואַדלעס. אַ פערטער ווייסט סתם נישט, ווי ער האָט דאָס היטעל, איינע דאַרף מען אויפקעמען, געפעלט איהר נישט די „פּריזור”, וואָס איך האָב איהר געמאַכט. די פינפטע זוכט אַ נאָז־טיכעל, איי־נער דערמאָהנט זיך, אַז ער האָט נעכטען נישט געמאַכט די לעקציעס, זאָל איך מיך מיט איהם אָוועקזעצען מאַכען די „זאַדאַניעס”. אַ צווייטער האָט אַ צובראָכענע פעדער, אַ דריטער דאַרף אַנ'„אָב־לאָשקע”. אַ פערטער האָט אַ ראַנע [illegible] פוס פון נעכטיגען פוסבאַל, דאַרף מען איהם באַנדאַ־זשירען.

אַז אַלץ איז שוין פערטיג, דאַרף מען זיי מאַ־כען אָנבייסען. איינער וויל ריינעם טעה, אַ צווייטער וויל באַוואַרקע, אַ דריטער וויל זעמעל מיט פּו־טער, דער פערטער וויל גאָרנישט עסען. די מעדלעך ווילען „פּשעסמאַטשקעס”.

שטעה איך ביי דער קוך, האַק האַלץ און קויה־לען, שנייד זעמעל און שמיר פּוטער. דער שווייס רינט פון מיר, ווי אין אַ הייסער שוויץ, יעדען דער לאַנגען, יעדען „דאָגאָדזשען” וואָס ער וויל.

איצט דאָס מיטאָג! זיי קומען אַהיים הונגעריגע ווי די הייסעריקען. איינער וויל זופּ, דער צווייטער שרייט: יויך, דער דריטער וויל פּאַרשפּייז, דער פּירטער וויל נישט עסען אָהן קאָמפּאָט. איינע האָט אַ פּרעטענזיע: ס'איז צוגעבר־ענט, די צווייטע ציהט מיט דער נאָז — ס'פליש איז פער'זיכערט. אַלע ריקען אַוועק די טעלערס מיט'ן עסען — ווי גע־פעלט אייך מיין נייע „זאַיענטשע”? כ'האָב דאָך שוין געהאַט פערשידענע „זאַיענטשעס”, פון סקאַרב פון מאַגיסטראַט, פון דער „קאַסאַ־כאָריך”, נאָר אזא „זאַיענטשע”, האָב איך צום ערשטען מאָל!..

אָבער דעם ערשטען עונג דאַטשע, האָב איך ערשט געפיהלט ביים ערשטען אַוויסטען — אויף דער דאַטשע, הייסט עס.

ערב שבועות, האָב איך מיינע מזיקים אָנגעטון בגדי מלכות, אויסגעצוואָגען זיי די קעפּלעך, אויס־געפּרעסט די הייזלעך, אַרויסגעשאַנגען אויפ'ן מאַרק איינגעקויפט אַ לעבעריג פישעל, אַנ'עוף, פליש, אונטער דער יויך, אַביסעל גרינצייג: בוראַקעס, כריין, מייערן, רעטעך, ציבעל, פעפער, זאַלץ. חלות רעבאַרבאַרען אויף קאָמפּאָט, פּוטער, אייער, קעז. אַ פלעשעל ווייןן אויף קידוש — אַלץ אַזעלכע זאַכען, וואָס אין דאָרף זענען זיי נישט בנמצא. אַלעס איינ־געפּאַקט אין טשעמאָדאַנעס, געגומען די מחנה מזי־קים און הלך משה מרדכי אויף דער ליעטניסקע!..

מילאַ, ווי די רייזע אויף דער באַהן האָט אויס געזעהען, איז נישט וויכטיג. איינעם האָב איך גע־האַלטען אויף דער רעכטער קניע, דעם צווייטען אויף דער לינקער קניע, דעם דריטען אויפ'ן אַקסעל די איבריגע האָבן זיך סתם געפּלאָנטער'ט, און דער באַגאַזש? — פרעגט שוין בעסער נישט! וואָס איז דער חידוש, וואָס!?... איך בין דען געווען איינער אַליין אויף דער באַהן? ס'פעהלען דען אַזעלכע יודען, וואָס זייערע ווייבער האָבען זיך, פּונקט ווי מיין ווייב, מקדים געווען — צוליב.... די מע־נערס געזונד וועגען פאַר שבועות אויף די ליעט־ניסקעס?

איז טאַקע די באַהן ערב שבועות געווען גע־פּאַקט ווי אַ שאַכטעל איזל־שפּראָטען. קינדער און וואַליזעס, געוואַלדען און געשרייען. מ'האָט געהאַנ־גען אין דער לופטען, און אַז איך בין אַראָפּ פון דער באַהן, און איך בין מיט מיינע מזיקים און מיט די טשעמאַדאַנעס אַראָפּ לעבעדיג, האָב איך גומל געבענשט....

אָבער דערמיט האָט זיך נאָך מיין ערשטער עונג דאַטשע נישט געענדיגט. דאָס ריכטיגע הייבט זיך ערשט אָן:

אַראָפּגעהענדיג פון דער באַהן, האָב איך אַרויס גענומען דאָס צעטעלע, וואו מיין ווייב האָט מיר אויפגעשריבען דעם אַדרעס פון מיין ליעטניסקע. אויפ'ן צעטעלע „משל'ט” מיר מיין ווייב „געווי” אָן דעם אַדרעס:

„לינקס פון די שינעס. 5 מינוט גאַנג. שפּעטער רעכטס פון דער מיהל, אויף אַ בערגעל, אַ הויז מיט אַ פריש־געשמירטען דאַך, אַ קאַשטאַן־בוים פאַר דער וועראַנדע”.

מילאַ, טראַכט איך מיר, 5 מינוט גאַנג איז דאָך נישט קיין געוואַלד, נעהם איך די וואַליזעס, איינע פון פאָרענט, און די צווייטע פון [illegible] איין מזיק ביי דער רעכטער האַנד, און אַ צווייטען ביי דער לינקער האַנד און די רעשט לויפען און שפּרינגען פאַראויס.

איך געה 5 מינוט, 10 מינוט, אַ האַלבע שעה. איך זוך אַ מיהל, אַ בערגעל, אַ פריש־[illegible]ען דאַך, אַ קאַשטאַן־בוים — אַ נעכטיגער טאָג! זאַמ־דען און בלאָטעס, בערגער און גרובער. פון איין בלאָטע אַרויס אין אַ צווייטער בלאָטע אַריין. דער שווייס רינט ווי מ'וואָלט מיך אָפּגעגאָסען מיט אַנ'עמער וואַסער. די קינדער פאַלען נעבעך פון די פיס. איך האַלט דאָס צעטעלע מיט מיין ווייבס „געוויען” אַדרעס און זוך.

קוים מיט צרות דער'לעבט צו זע[illegible], פרעג איך איהם אויף חצי יודיש, חצי גוי'עש: פּראָשע פּאַנאַ, גדזשע טו יעסט גוזקא ז' סמאַראַ־וואַנעם דאַכעם”?

קוקט מיך דער תם'עוואַטער גוי אָן מיט זיינע קעלבערנע אויגען, און ציהט מיט די פּלייצעס:

טשי פּאַן זוואַריאָוואַל”? „גורקא ז' סמאַראַוואַ נעם דאַכעם”? — האָט ער זיך פונאַנדער־געלאַכט, און איז ווייטער געגאַנגען.

טרעף איך אַ גויע, פרעג איך זי: פּאַנישו, גדזשע טו יעסט מלין ז' „וואַרענדאַן”?

לאַכט די גויע: „מלין ז' וואַרענדאַן”?

איך געה ווייטער, און וועמען איך טרעף, — פרעג איך: וואו וואוין איך? וואו איז דער פריש־געשמירטער דאַך? אַז אַלע דעכער זענען פריש גע־שמירט. אַ קאַשטאַן־בוים פאַר דער וואַרענדע? אַז נעבען אַלע וואַרענדעס שטעהען קאַשטאַן־בוימער!

הקיצור, וואָס זאָל איך אייך דערצעהלען, נאָך 2 שעה זוכען דעם פריש־געשמירטען דאַך מיט דעם קאַשטאַן־בוים פאַר דער וואַרענדע, נאָך 2 שעה טאַפּטשען אין די בלאָטעס מיט די טשעמאַדאַנעס אויף די פּלייצעס און די קינדער ביי דער האַנד, האָב איך קוים דער'טאַפּט מיין ווייבס ליעטניסקע וואָס געפינט זיך „5 מינוט גאַנג” פון דער באַהן...

וואָס איז געווען דער סוף?

דער סוף איז געווען, אַז אַ גאַנצען [illegible] האָט מען מיר געליגט קאָמפּרעסען אויף די זייטען און וואַרים־פלאַשען צו די פיס. די קינדער ליגען אַלע אין די בעטען און היסען ווי די שעפּסען. איי־נע האָט אָנגינע, דער צווייטער אַ גריפּע, די איב־ריגע האָבן סתם קאַטאַר'ען —

אַזוי האָט אויסגעזעהען מיין ערשטער עונג־דאַטשע!....

——=):O:(=——

אוי, דאָס קליי־נע פּינטעלע!...

פּאַציענט א סוחר (צום דאָקטאָר). פּאַניע דאָקטאָר! דערבאַרעמט איך, נעמט מיר אַראָפּ די בלאַנע פון אויג, אפשר וועל איך דאָך זעהען... א גראָשען פאַר די אויגען!...

היטלער — ביסמאַרק'ס יורש

זאָג מיר, ווי וואָלט מען גערופן היטלערן, ווען ער וואָלט זיך ערקלערט אַלס יורש פון ביס־מאַרקס פּאָליטיק?...

— ביסמאַרקאַטש.

וואו תורה איז חכמה
ווי אזוי פון צוויי יודען איז געוואָרען א מנין

צוויי לאָדזער פּויזנער פּאָהרערס זענען געקומען אין אַ קליין שטעטעל אין פּאָמערן. זיי האָבען געוואָלט דאַוונען מנחה, און אין ערגעץ האָבען זיי נישט געהאַט קיין מנין.

— האָב נישט קיין עגמת־נפש — האָט איינער געזאָגט צום צווייטען — מיר וועלען זיך געבען אַן'עצה — מיר האָבען שוין אַ מנין.

— ווי אַזוי?

— אָט ווי אַזוי: דו און איך — זענען מיר צוויי: איך און דו — זענען מיר שוין פיר. איך אַליין און דו אַליין — איז זעקס, מיר ביידע זענען אַכט, טאָ וויפיל פעהלט אונז נאָך? צוויי? נו, איז דאָך מיט אונז ביידע פונקט דאָ אַ מנין...

די „שווערע בערטע“
מאַרק אַרנשטיין באמבאַרדירט „סקאַלאַ“.

ווי מ'שמועסט אין די טעאַטער־קרייזען, האָט מאַרק אַרנשטיין אַראָפּגעבראַכט קיין לאָדז די „שווערע בערטע“, מיט וועלכע ער וויל איינגעהמען די פעסטונג „סקאַלאַ“.

ווי מיר הערען, וועט די אַרמעי פון גאַרד־טאָוויטש 20, עפענען אַ קרייץ־פייער — זאָל זיין פרעהליך ביי יונגען!...

אַ לאָדזער סקראַמנע ווייבעל
אויף דער פּליאַזשע

אויף דער פּליאַזשע, ווענדעט זיך אַ לאָדזער ווייבעל צום אויפזעהער:

אין מיין קאַבינע האָבען זיך אַריינגעכאַפּט צוויי מאַנסליַיט. זייט אַזוי גוט און וואַרפט זיי אַרויס.

איהר טרויער, נעבעך!...

הע, מאַדאַם פּלירשאַרסקא, נאָך וועמען טראָגען זי „זשאַלאָבע“?

— נאָך מיין מאַן.

— וואָס? דער אַלטער איז שוין געשטאָרבען?

— פאַרקעהרט — ער לעבט...

שרעקליכע צייטען

צוזעהענדיג פון אַ לויה, זאָגט איין יוד צו אַנדערען:

כ'ווייס גאָרנישט, וואָס ס'טוט זיך היינט אויף דער וועלט. היינט שטאַרבען אַזעלכע מענשען, וואָס האָבען אַמאָליגע צייטען נישט געוואוסט, וואָס דאָס איז אַזוינס טויט!...

א זייגער, וואָס פערשפּעטיגט זיך

פרוי (צום מאַן): וואָס זאָגסטו נישט צו אזא גליק? מיין מאַמע איז היינט געווען ביי אונז צו גאַסט. ווען זי האָט זיך אַוועקגעזעצט אויף דער קאַנאַפּע, איז פון דער וואַנד אַראָפּגעפאַלען דער שווערער וואַנד־זייגער. ווען ער פאַלט מיט אַ האָר ווייטער, וואָלט ער די מאַמע געטראָפען אין קאָפּ אַריין.

מאַן: יאָ, יאָ, אזא פּאַסקודנע קלאָץ — אייביג מוז ער זיך פערשפּעטיגען.

א בעלעזענער

— ווי איך זעה, האָט איהר אַ סך געלעזען אין אייער לעבען.

— אָ יאָ, כ'האָב אַ טבע צו לייענען, ווען מיין ווייב מאַכט זיך די פריזור.

ווי ס'גענמיט אזוי ס'געשלייער
אונטערגעהערט ביי אַ פּראָבע אין „פילהאַרמאָניע“

בעת אַ גענעראַל־פּראָבע פון אַ קאָמעדיע אין „פילהאַרמאָניע“, האָט איינער פון די אַרטיסטען ביי דער קאָמישסטער סצענע פלוצלונג געמאַכט אַ זויערע מינע.

— וואָס טוט זיך מיט אייך? — האָט איהם געפרעגט דער רעזשיסער — ביי אַזאַ קאָמישע סצענע מאַכט איהר אזא טרויעריגע מינע?

— איך וועל אייך זאָגען דעם אמת — האָט דער אַרטיסט געענטפערט — אַז כ'דערמאָהן מיך פון מיין גאַזשע, געהט מיך אַפילו ביי דער קאָמישער סצענע אויך נישט אָן קיין געלעכטער!

זי דאַרף נישט מורא האָבען

זי הערען, גילרענע, זייט מיין מאַן איז געשטאָרבען, אַז ס'קומט 12 ביינאַכט האָב איך מורא, אַז מיין פערשטאָרבענער מאַן זאָל זיך מיר נישט באַווייזען.

— גייען זי שוין. ס'איז אַן איבעריגע שרעק — ער איז דאָך קיינמאָל נישט אַהיימגעקומען פאַר 4 פאַרטאָג.

ער איז אַן'ארענטליכער מענש
טאָ זאָל ער בענען געזונדערהייט...

ערקלער מיר איין זאַך: מיט 2 וואָכען צוריק איז געווען אַ פאַבריק־שרפה, האָבען אַלע שכנים געהאָלפען לעשען, און נעכטען איז געווען אַ פאַבריק־שרפה, האָט קיינער קיין פינגער נישט צוגעלעגט ביז די פייערלעשער זענען געקומען — מיט וואָס ערקלערט זיך דאָס?

גאָר פשוט: דער צווייטער איז אַן'אָרענטליכער מענש, און דער ערשטער האָט אַ סך ... אים.

אויף די „בראַנזשע“
לעבט איבער אַ קריזיס

וואָס איז די מעשה, וואָס לעצטענס הערט מען נישט פון שטיינאַכען און נישט פון וואַרשאַווער?

— ס'איז אַ קלאָרע זאַך! ווער וויל זיך עס היינטיגע צייטען פערלענגערען די יאָהרען!

לאָדזער קינדער
דער רבי און דער תלמוד

— זאָג מיר, משה'לע, וואָס איז דאָס אַזוינס אַ בעל־חוב?

אַ בעל־חוב, דאָס איז אַזאַ משוגענער, וואָס גלויבט, אַז ער וועט אָפּקריגען אַ חוב.

היינטיגע מענער, מ'שטיינס־געזאָגט!...

הער (צו דער דינסט): ווייסטו נישט אַמאָל, סטאַשאַ, וואוהין די מאַדאַם פאָהרט היי־יאָהר אין באָד אַריין?

דינסט: קיין קריניצע.

הער: ווייסט נישט, צי זי וועט מיך אויך מיטנעהמען?

אין געריכט

ריכטער (צום אָנגעקלאָגטען אין אַ גנבה): פאַרוואָס האָט איהר אַ חוץ דעם קויש מיט זעמעל, אויך צוגע'גנב'עט 100 זל.?

גנב: פּאַניע סענדזשע! פון בלויז ברויט קען מען נישט לעבען...

—=):0:(=—

הומאָר • סאַטירע •

דער קונדס

צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק •

ביילאַגע צום נייעם פאָלקסבלאַט נומער 140 — פרייטאָג, דעם 17 יוני 1932

ער דאָ — זי דאָרט, און דער קאָנסול אינדערמיט...

מענער פון אמעריקאַנער בירגערינס וועלען פריינע׳ אָט קיין אמעריקא אויפער דער קוואָטע (פון דער פּרעסע)

פּוילישער יוד (צו זיין בעשערטער אויף יענער זייט ים): נעם מיך מיין טייערע ליבער, וואָרום דער קריזיס אין פּוילען דערשטיקט מיך!

אמעריקאַנער בירגערין (צו איהר בעשערטען אין פּוילען): דערבאַרעם דיך, לאָז מיך צו דיר קיין פּוילען, וואָרום דער קריזיס אין אמעריקא מאַכט פון מיר אַ תל!

אמעריקאַנער קאָנסול (צו ביידע): כאַפּט נישט! ס'איז נישט קיין לאָקשען! קודם־כל דאַרף מען זעהען דעם רח"ש!...

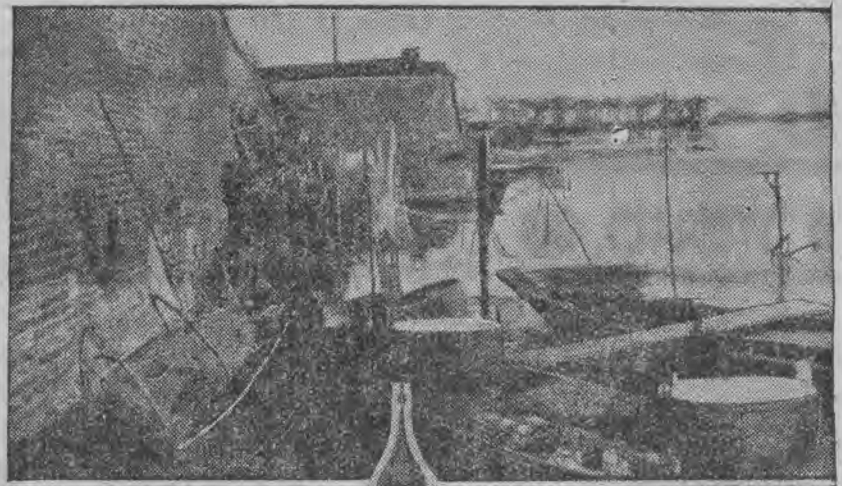

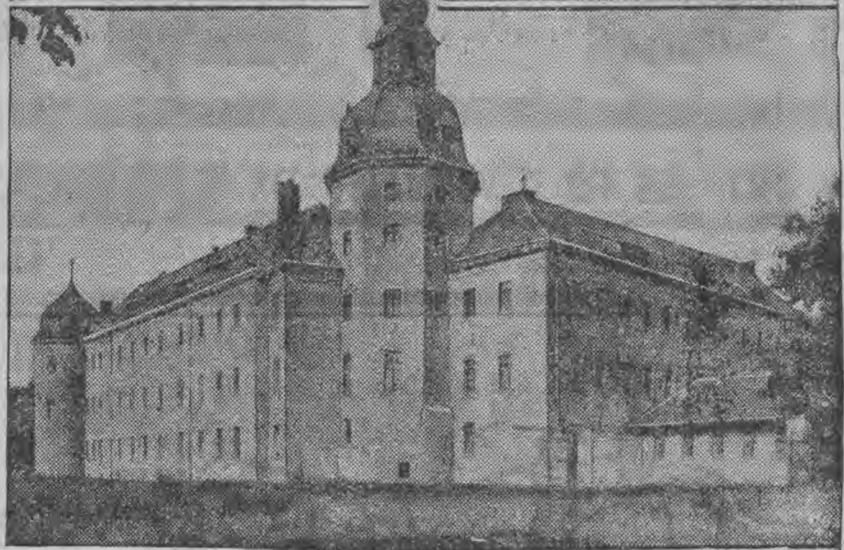

אויבען: בילדער פון דער שטאָט קיסטרין (דייטש־לאַנד), וועלכע פייערט איהר 700 יעהריגען יוביליי.

אונטען: דער האָטעל ביים סטאַריאָן פון לאָס אַנ־דזשעלעס, וואו עס וועלען וואוינען די פרוי׳ען־אַנטייל־נעהמערינס פון דער אָלימפּיאַדע.

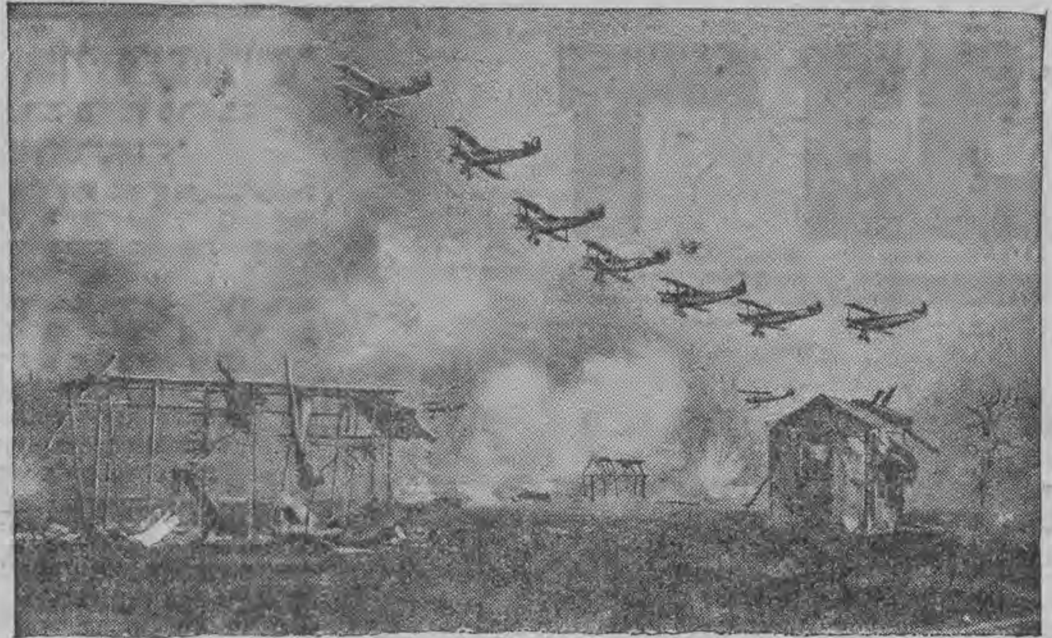

באָמבעס אויף בערלין: אין דער אַנוועזענהייט פון אַ האַלבען מיליאָן מענשען איז אויפ׳ן בערלינער פליה פלאַץ טעמפּעלהאָף פאָרגעקומען אַ גראַנדיעזער אינטער־נאַציאָנאַלער פליה־טאָג.

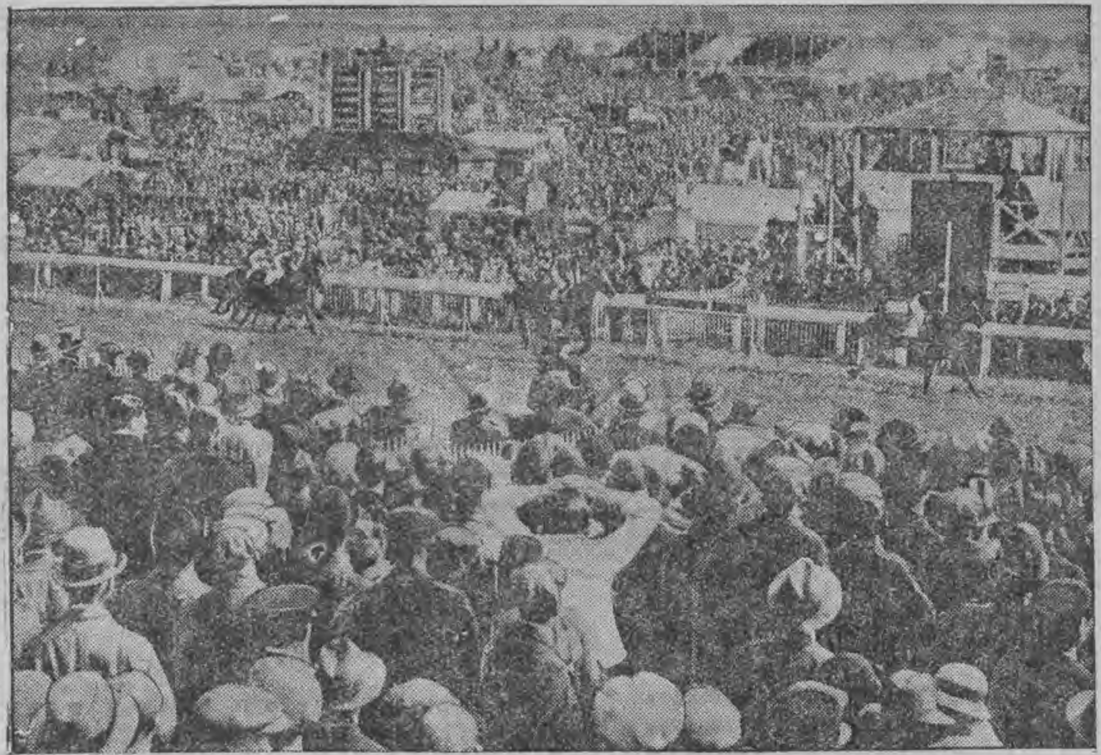

אויבען לינקס: אַ בילד פון די גרויסע ענגלישע פער־ד - געיעגען (הערבי אין עפּסאָם)

אינדערמיט: דאָס זיגערישע פערד „אַדריאַ״ (פון פאַר־רענט) אויף די פערד־געיעגען אין בערלין

אינדערזייט לינקס: צום רעגירונגס־קריזיס אין רו־מעניען: לינקס: רומענישער באָטשאַפטער אין לאָנ־דאָן, טיטולעסקו, בילדעט די נייע רעגירונג, רעכטס: דימיסיאָנירטער פּרעמיער פּראָפעסאָר יאָרגאַ.

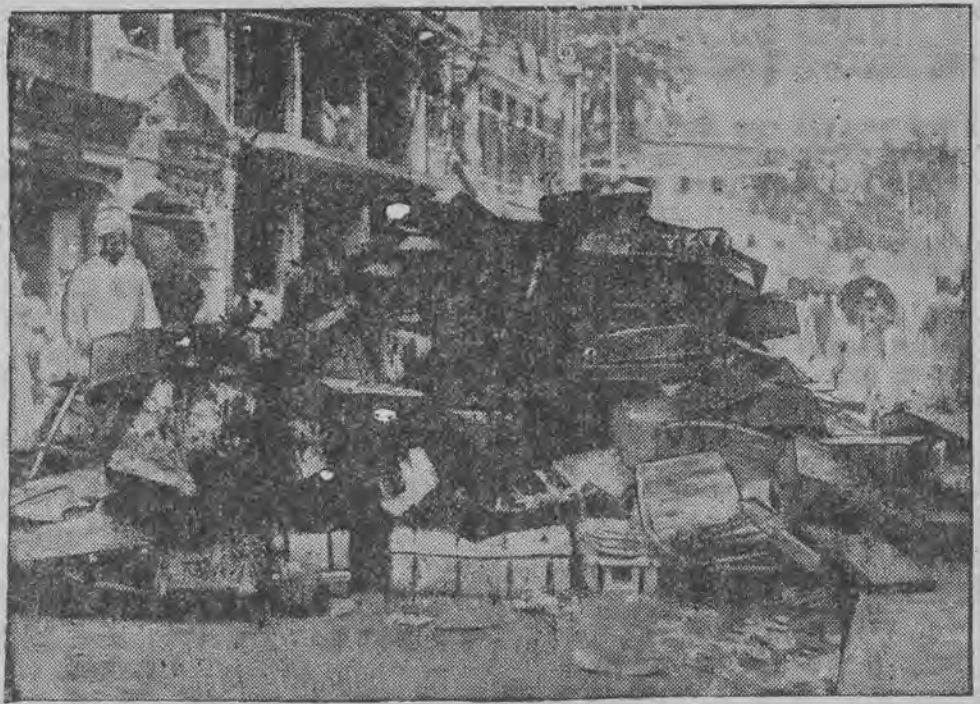

אונטען לינקס: בילדער פון די שרעקליכע קאַמפען צווישען די אינדוסען און מאַכמעדאַנער אין באָמביי

פיהרער פון די רעוואָלוציאָנערען אין פאַנאַמאַ (רע־פּובליק אין מיטעל־אַמעריקא), איצט פּרעזידענט, האַרמאָדיאָ אַריאַס.

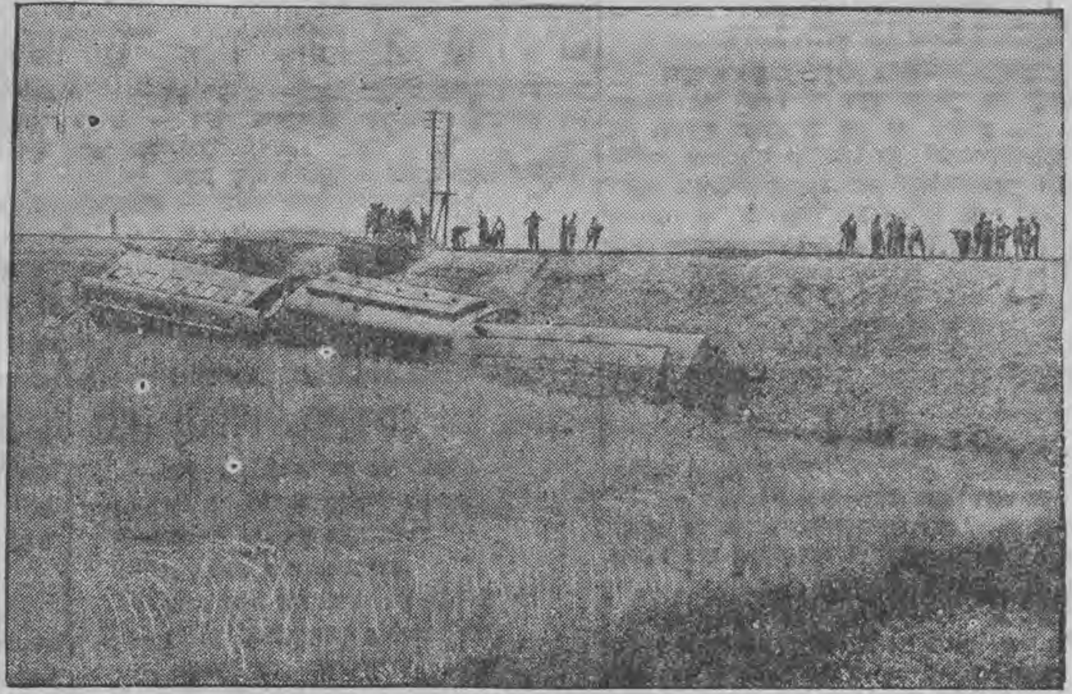

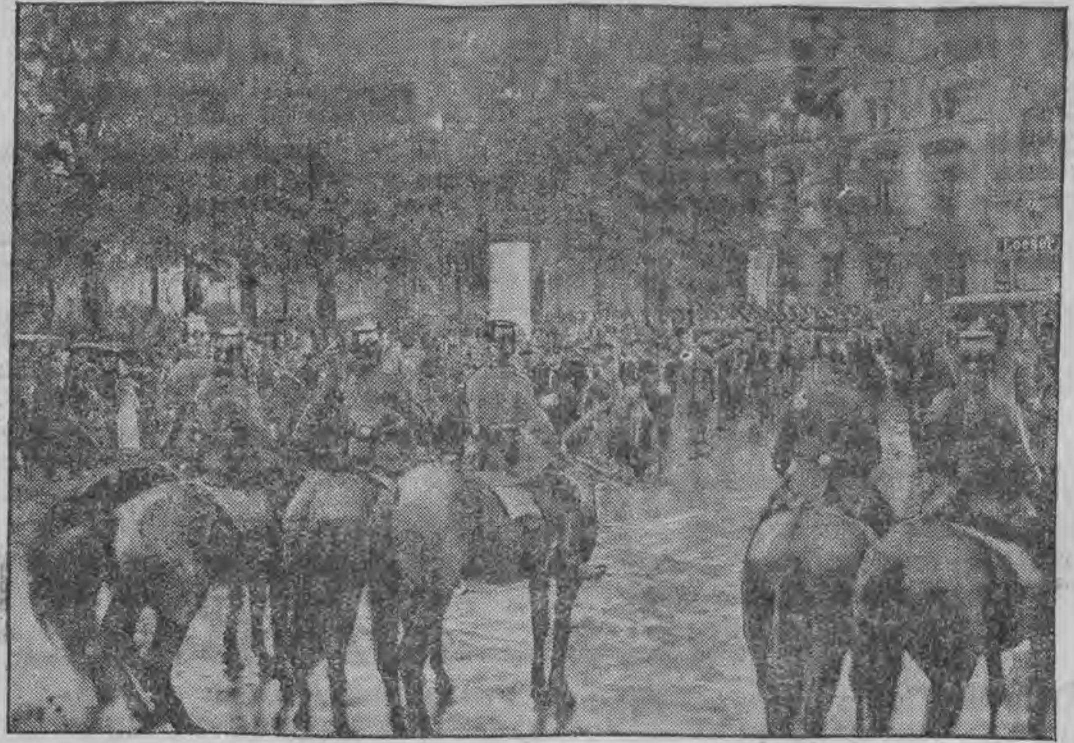

אויבן רעכטס: שווערע באַהן־קאַטאַסטראָפע בײ אונא (וועסטפאַל׳ען. דײטשלאַנד).

אויבן אינדערמיט: צו די בלוטיגע געשעהענישן אין בערלין. פאָליצײ־קאָדראָן פערהאַלט אַ דעמאָנ־סטראַציע פון די היטלעראָווצעס.

אינדערזײט רעכטס: מאָדערנע סטאַרט־ראַמפּע פאַר אַעראָפּלאַנען.

אונטען רעכטס: אַ נײער טיפּ אַעראָפּלאַן פון די יונ־קערס־פאַבריקען: די קאַבינעס געפינען זיך אין די פליגלען פון אַעראָפּלאַן.

אינדערמיט: סטאַטוע פון שוועדישען קעניג גוסטאַוו אַדאָלף, וועמענס יובילעי ווערט הײיאָהר געפײערט.

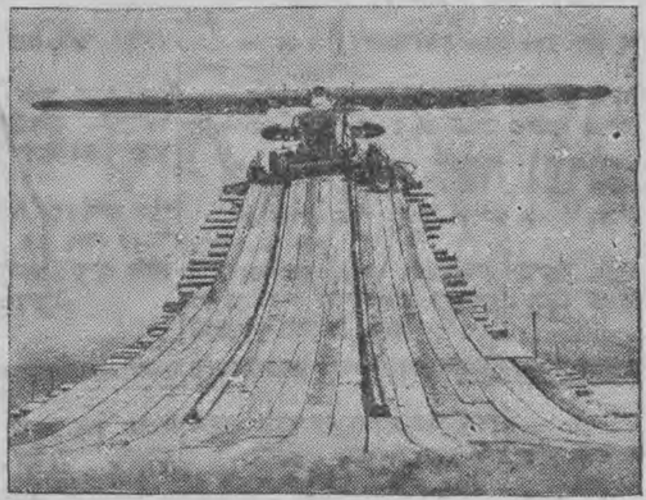

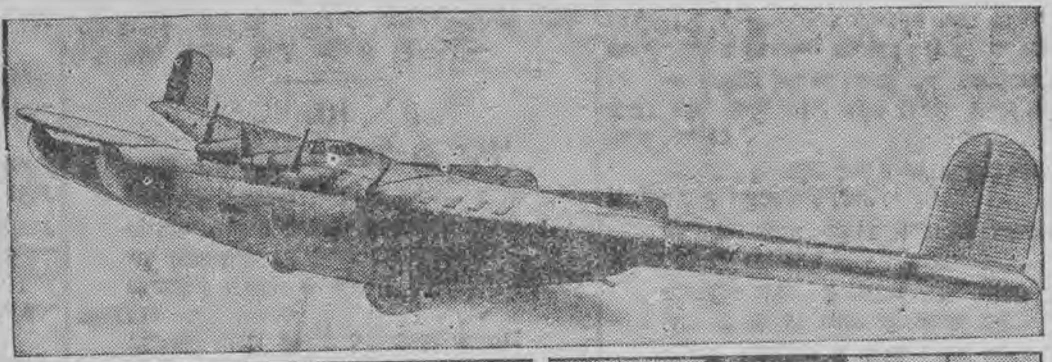

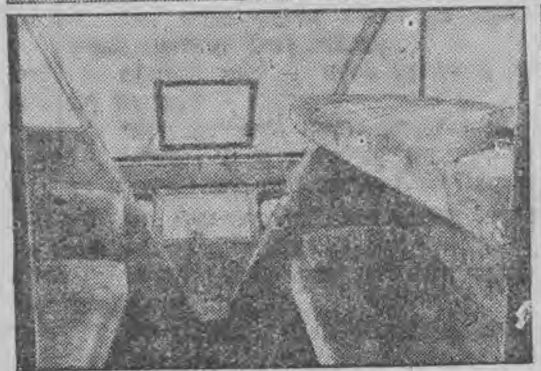

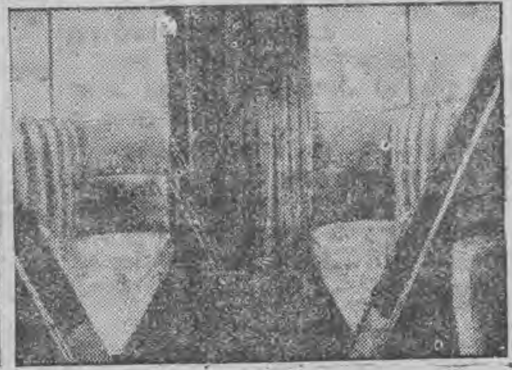

אויבן לינקס: אין וואַרשאַ איז פײערליך אין דער אַנוועזענהייט פון מלוכה־פּרעזידענט ( ) געעפענט געוואָרען דער ראַדיום־אינסטיטוט אויפ׳ן נאָמען פון דער בערימטער פּוילישער געלעהרטער פּראָפ׳ קיורי־סקלאַדאָווסקאַ ( ) די ענטדעקערין פון ראַדיום.

אונטען אינדערמיט: לופט־קאַטאַסטראָפע מיט צוויי פּאַסאַזשירען, וואָס האָבען זיך געראַטעוועט פון דער שיף „זשאַרזש פיליפּאַר״. לינקס: — דער פּילאָט פון אַעראָפּלאַן געלעפט. רעכטס — די חורבות פון אַעראָפּלאַן.

אינדערזײט לינקס: חתונה פון אַבעסינישען קרוינ־פּרינץ נאָך זײן צוריקרײזע פון אײראָפּאַ.

אונטען לינקס: בעזוך פון דײטשע קריגסשיפען אין האַפען פון שטאָקהאָלם

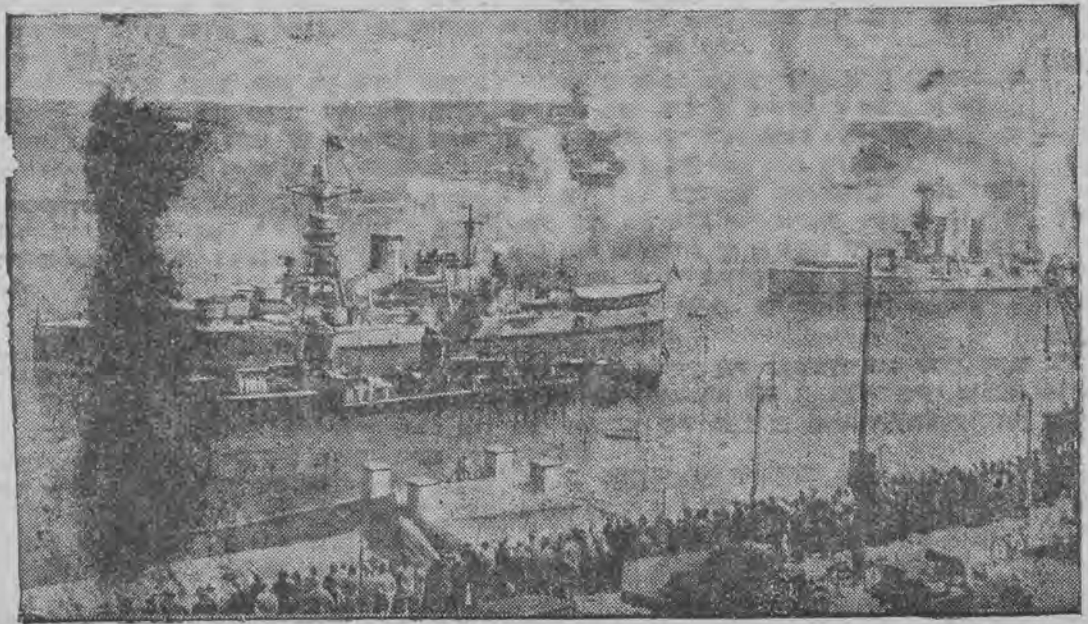

מיט'ן כוח פון דער פרעסע

ווי מייגסטו, וועט אויסברעכן אַ מלחמה צווי־שען יאַפּאַן מיט רוסלאַנד?

יאַפּאַן אַליין וועט קיין מלחמה נישט אָנהויבן. נאָר די פרעסע וועט זי שוין צורעדן צו דעם געשעפט.

דער קריזיס אין דער דעמאקראטיע
וואס וועט פארט פערבלייבען?

וואָס זאָגסטו בישט דאָ דערצו!? דער געוועזענער מיניסטער טוגוט, האָט געהאַלטען אַ רעפעראַט וועגען דעם קריזיס אין דער דעמאָקראַטיע!

— איי, איי, אויף ווען ס'קומט שוין אַלץ אַ קריזיס. אויב ס'זאָל ווייטער אַזוי געהן, וועט פערלוירען געהן די דעמאָקראַטיע און די אַריסטאָקראַטיע און בלייבען וועט נאָר די בלויזע לאַפּסערדאַציע.

לאדזער יודען
און אפשר גאר קאלישער

— וואָס הערט זיך ביי אייך?

— און אַז איך וועל אייך זאָגען, אַז ס'איז גוט וועט איהר מיר גלויבען?

— ווי אַזוי קען איך גלויבען אַזאַ גראַנדע?

— טאַ, וואָס פרעגט איהר ווידער?

וואס בטלנים רעדען
וועגען קריזיס אין פוילען

וואָס זאָל איך דיר זאָגען? ס'איז ביטער אין פוילען.

— וואָס זינדיגסט דו, גאָט? און אין אַנדערע מדינות איז בעסער?

— ס'קען זיין, אַז אין אַנדערע מדינות איז אפשר נאָך ערגער. אָבער מיר דאַכט זיך, אַז אונ־זער רעגירונג האָט גענומען דעם קריזיס אין מאָנאָפּאָל.

פערלוירען געגאנגען
דעם פרעמיער פריסטאר'ס... פאליטישער פראגראם

אין די פּאָליטישע קרייזען דערצעהלט מען, אַז די לעצטע טעג, געהט דער פרעמיער פריסטאָר ארום איבער די שטובען און האַלט אין איין זוכען.

אַז מ'האָט דעם הער פרעזעס געפרעגט, וואָס ער זוכט, האָט ער געענטפערט:

כ'האָב פערלוירען מיין פּאָליטישען פראָגראַם, ווער ווייסט, צי באַרטעל האָט איהם נישט אייאַל געפונען!...

פון ביכער=מארק
א ניי בוך פון פינאנץ=מיניסטער יאן פילסודסקי

אין די בוכהאַנדלונגען האָט זיך לעצטענס בעוויזען אַ ניי פויליש בוך א. ד. ט. „זשיטשע בעז ראַנק".

ווי דער „קונדס" דערוויסט זיך, האָט דער פינאַנץ־מיניסטער יאַן פילסודסקי, בדעה אַרויסצו־געבען אַ ניי בוך מיט אַן ענליכען נאָמען: „זשיטשע בעז פּיעניענדזי".

אט א דאס איז אנ'אידיאט!...
די שאנדע פון א לאדזער אין יאהר 1932

וואָס מאַכט עפּעס איהנס מאַן?

— כ'שעהם מיך צו דערצעהלען.

— וואָס איז דאָס אַזוינס?

— ער האָט נאָכ'ן אויסגעלאָשט רעגולירט אויף גאַנצע 50 פּראָצענט און דערצו קאָסע ממש!..

אויפ'ן מארס זענען נישטא קיין מענשען
געשפרעך אין בע-בע-קלוב

ערשטער בע־בע־דעפּוטאַט: זאָגט מיר, קאָלעגא, איז דאָס אמת, אַז אויפ'ן מאַרס זענען דאָ מענשען?

צווייטער: צו וואָס דאַרפט איהר דאָס וויסען?

ערשטער: איך בין איבערצייגט, אַז ניין.

צווייטער: פון וואַנען דרינגט איהר דאָס אַזוי?

ערשטער: ווען אויפ'ן מאַרס וואָלטען געווען מענשען, וואָלטען מיר זיך דאָך שוין געהאַט צו זיי געווענדעט וועגען אַ הלוואה!...

פרעהליך זאל זיין!

I.
דער שדכן

סאַלטשע, איז אַ מיידעל אַ פערשלאָפענע און איהר ברודער מענדעל איז אַן'אָפּגעלעבטער בחור. ביידע אַרבייטען ביידע אין אין געשעפט און וואוינען אין איין „קאַוואַלערקע".

אַזוי ווי דאָס לעבען האָט זיך איהר שטאַרק דערעסען, און קיין חתן מאַכט זיך אויך נישט, האָט זי בעשלאָסען צו געהן צו אַ שדכן, אפשר וועט דורך איהם קומען די הילף....

דער שדכן וואָלט איהר געקענט געבען אַ חתן, אין די צרה, וואָס זי האָט אַ חסרון, האָט זי אָבער צוויי טויזענד דאָלאַר, דעקט עס צו אַביסעל דעם חסרון.

איהר חסרון איז, וואָס ביידע אויגען איהרע קוקען דאַרט, וואו זי וויל נישט. זיי זענען שטאַרק קאָסאָקע, און דערצו איז זי אַזוי קליין און דאַר אַז זי קוקט אויס, ווי אַ קינד פון צוועלף יאָהר.

איהר ברודער, וועלכער האָט אויך נישט קיין איבעריגע מעלות, קען אויך קיין מיידעל נישט געפונען, ווייל ער איז נישט קיין קלוגער, און דערצו איז ער אַ זאַאיקעוואַטער, עס דויערט ביי איהם אַ שטיק צייט ביז ער קען אויסרעדען אַ וואָרט.

אויך איהם האָט זיך צוגעגעסען דאָס לעבען מיט דער שוועסטער אין אַ פרעמדער דירה, און זיך פלאָגען אַנ'עלענדער... האָט ער בעשלאָסען אַהן דער שוועסטערס וויסען אויך געהן זוכען זיין גליק ביי אַ שדכן.

אין אַ שעהנעם טאָג קומט אָן אַ בריף צו סאַל־טשען, אַז דער שדכן האָט פאַר איהר אַ בחור, שעהן, רייך, און קלוג.

און צו איהר ברודער קומט אָן אַ קאַרטעל, אַז ער האָט פאַר איהם אַ מיידעל, אַ יונגע, אַ שעהנע און אַ רייכע. ער האָט איהם געהייסען קומען צו זעהן זי איז אַ געוויסען שבת אָוונד.

אין דעם געוויסען שבת אָוונד האָט סאַל־טשע זיך פערפוצט אין איהרע בעסטע קליידער מיט דעם אויסרייד, אַז זי געהט אין דער „עספּלע־נאַדע" און איהר ברודער מענדעל האָט זיך אויך אָנגעהויבען צו פוצען. ער געהט אין טעאַטער — האָט ער געזאָגט.

ווען סאַלטשע איז געקומען צום שדכן, האָט ער זי אַריינגעפיהרט אין אַ בעזונדערען צימער, וואו מענדעל איז געזעסען אַנ'אויסגעפוצטער און געוואַרט.

— וואָס טוסטו דאָ? — האָט סאַלטשע גע־פרעגט איהר ברודער פערשעהמט?

— איך... הם... אָט אַזוי זיך — האָט מענדעל גענומען בעלעמטשען און ווי קומסטו אַהער?

— איך... האָט סאַלטשע אָנגעהויבען — איך... הם... איך האָב דאָ געוואַרט אויף אַ קאַלעזשאַנקע.

— איהר קענט זיך? — האָט דער שדכן צו־פרידען געשמייכעלט — איז דאָך גאָר גוט. זעהט איהר שוין, ווי מען דאַרף אַ שדכן: אָט קענען זיך צוויי מענשען אַ לאַנגע צייט און עס איז גאָר נישט געוואָרען.

— אַ ווילסטער חלום אויף אייער קאָפּ! — האָט סאַלטשע זיך צושריגען אויפ'ן שדכן — מיר זענען דאָך שוועסטער און ברודער.

— אַזוי גאָר? — איז דער שדכן איבערראַשט געוואָרען — געה זיי אַ נביא און וויס!

II.
אין סטאשעס'ס זכות...
די בעסטע מעדיצין פאר א לאדזער מעדעל

ווען רעגיאַ איז קראַנק געוואָרען, האָט עס אַלעמען אין הויז ווי אַ דונער געטראָפען. ווען אי־מיצער אַנדערש אין הויז איז קראַנק, געהט עס אויס צום גלה, אָבער רעגינאַ איז נישט אימיצער אַנדערש: רעגיאַ, איז די זון פון הויז און ווען די זון ליגט אין בעט, אין גאַנצען איינגעוויקעלט אין קאָלדרעס, און בלויז דער קאָפּ, אויף קאָמ־פּרעסען צו לייגען, זעהט זיך אַרויס — איז עפּעס אַ וואונדער, וואָס אַלע אין הויז פריהרען?

יעדער איינער אין הויז איז אַרומגעגאַנגען

מאריס שווארץ און סאמבערג
טעלעפאנישער געשפרעך צווישען 2 גדולים

מ'דערצעהלט, אַז ווען מאָריס שוואַרץ איז לעצ־טענס געווען אין וואַרשאַ אויפ'ן אַרטיסטען־צוזאַ־מענפאָהר, האָט סאַמבערג צו איהם אַנטעלעפאָ־נירט.

— מיט וועמען פערבונדען? — האָט סאַמבערג געפרעגט שוואַרצען.

— דאָ רעדט — האָט מאָריס שוואַרץ געענט־פערט — דער גרעסטער יודישער אַרטיסט פון דער איצטיגער צייט.

— ביטע אַפּצולייטען — האָט סאַמבערג גע־ענטפערט — ס'איז פאַלש פערבונדען...

א סצענע אין דער „לאדזער אקצ. געז. מאל, נאל, סמאל עט קאמפאני"
אויפגעכאפט בילדעל ספ. פאר'ן „קונדס"

די דאָזיגע סצענע שפּילט זיך אָפּ אין דער „לאָדזער אַקציען־געזעלשאַפט מאַל, נאַל, סמאַל עט קאָמפּאַני". אַלע 4 שותפים מיט'ן אָנגעשטעלטען זע־נען אין געשעפט.

מ'קלינגט.

— ס'קלינגט עמיצער — האָבען אַלע שותפים אין איין קול אויסגעשריגען — לאָמיר זיך בעהאַל־טען. זאָגט, אַז מיר זענען נישטאָ — האָבען זיי דעם אָנגעשטעלטען בעפוילען.

ס'קומט אַריין אַ מאַן מיט אַ טעקע אונטער'ן אָרים.

— דאָ איז די פירמע מאַל, נאַל, סמאַל עט קאָמ־פּאַני? — האָט דער מאַן געפרעגט דעם אָנגעשטעל־טען.

— יאָ, איהר האָט אַ וועקסעל?

— ניין.

— אַ סעקוועסטראַטאָר?

— אויך נישט.

— אַ קאָמאָרניק?

— ניין, איז אפשר דאָ הער מאַל?

— ער איז געפאָהרען קיין צאָפּאָט.

— אפשר איז דאָ הער נאַל?

— ער ליגט אויף אַ גריפּע.

— אויב אַזוי, איז אפשר דאָ הער סמאַל?

— ער איז אַוועק אויף אַ לוסט־רייזע.

— טאָמער איז דער קאָמפּאַני דאָ?

— אַזאַ איינער איז ביי אונז איבערהויפּט נישטאָ.

— אַ שאָד, האָט דער מאַן מיט דער טעקע געזאָגט:

אַ ווישאַווער סוחר האָט מיך געבעטען, כ'זאָל דאָ צאָהלען פאַר איהם אַ 100־ער וועקסעל איך קען אָבער נישט איבערלאָזען קיין געלד אָהן אַ קוויטירונג.

דאָ האָט זיך געעפענט די טיר. ס'זענען גע־קומען צולויפען: מאַל, נאַל, סמאַל און דער קאָמ־פּאַני. יעדער האָט געשריגען: יונגערמאַן, זייט מוחל צו מיר, — איך וועל אייך קוויטירען!..

אוי, אמעריקא! אמעריקא!...
געדאנקען פון איינעם, וואס איז גע־שמדאפט געווארען מיט דאלארען

ווען אייראָפּע וואָלט געוואוסט, וואָסערע קלאָ־פּאָטען און צרות זי וועט האָבען פון אַמעריקאַ פון איהרע דאָלאַרען און פון איהרע נאָך מלחמה חובות, וואָלט זי קיינמאָל דאָס פערשאָלטענע אַמע־ריקאַ נישט ענטדעקט, און קאָלאָמבוסען וואָלט זי אַיידער ער איז אַרויסגעפאָהרען אויף דער נייער ערד געהייסען דעם קאָפּ אַראָפּדרעהען.

וואס איז דאס אזוינס באנקראט?
דעם קינדס קשיא און דעם טאטענס תירוץ

— טאַטעשי, ערקלער מיר, וואָס איז דאָס אַזוינס אַ באַנקראָט?

— דאָס איז אזא מענש, וואָס דאָס געלד וואָס האַלט ער אין די הויזען־קעשענעס, און די בעלי־חובות גיט ער אַוועק די מאַרינאַרקע.

געגענזייטיגע קאמפלימענטען

בעת'ן בעזוך פון עמיר פייזעל אין וואַרשאַ, האָט דער פינאַנץ־מיניסטער יאַן פּילסודסקי דעם הויכען עקזאָטישען גאַסט בעגריסט מיט די ווער־טער:

— אייער עקסעלענץ, דער זוהן פון זיין קעניגליכער האָהייט.

— אָבער איהר זענט דאָך אויך אַ ברודער פון אַ הויכען מענש — האָט עמיר פייזעל געענטפערט.

זי איז דאך כשר געערכט!

ערשטע פרוי: איך ווייס, אַז זי פלירטעוועט מיט מיין מאַן.

צווייטע: מיין לאַסטיגע, כ'קאָן דאָך גישט מאַכען קיין אויסנאַהם דערפאַר, וואָס עמיצער איז צופעליג איהנס מאַן!

פערטראַכט, און זיך געפרעגט: ווי אַזוי קאָן איך איהר העלפען:? ווי אַזוי קאָן איך איהר העלפען?

ווען דער דאָקטאָר איז געקומען און איהר בעטראַכט, האָט ער געצויגען מיט די אַקסלען. און מיט די אַקסלען האָט ער געמוזט ציהען, ווייל לויט בלאַט 39 כ'ו, זיין מעדיצינישען שולחן ערוך איז רעגיאַ געווען אַ פערלוירענע.

רעגיאַ איז אָבער שנעל געזונד געוואָרען, בעזונד ווי אַנ'אייזען, אין געשטראַהלט נאָך ליבטי־גער ווי פריהער.

אויך דער דאָקטאָר האָט געשטראַהלט: „מיינע מעדיצינען, הייסט עס, האָבען דאָך געהאָלפען".

דער פאָטער האָט עס געהערט און געלאַכט, ווייל ער האָט אין געהיים דעם דאָקטאָרס מעדיצי־נען אויסגעגאָסען און דאַן, נאָך געהיימער, די לייד־דיגע פלעשלעך מיט האָמאָ־אָפּאַטישע רעצעפטען ווי־דער אָנגעפילט.

„אָט די רעצעפטען האָבען עס איהר געהאָל־פען"! האָט ער געזאָגט צו זיין פרוי.

די מוטער האָט עס געהערט און געלאַכט, ווייל זי האָט אין געהיים דעם פאָטערס מעדיצינען אויס־געגאָסען און דאַן, נאָך געהיימער, דער [illegible]קער, אין סאַמע קריזיס, עטליכע געבראָטענע עפּעל דער־לאַנגט, ווי די שכנ'טע, אַנ'אַלטע ערפאַהרענע פרוי, האָט איהר געראָטען און — יאָ, מיינע עפּעל האָבען איהר געראַטעוועט"!

די באָבע האָט עס געהערט און געלאַכט, ווייל זי האָט אין געהיים די געבראָטענע עפּעל פון דער קראַנקער אוועקגענומען — געבראָטענע עפּעל גאָר, משוגע! — און נאָך געהיימער אַוועק אין שוהל און געשטעלט ליכט פאַר דער קראַנקער: „מיינע ליכט האָבען איהר ביים לעבען דערהאַלטען"!

רעגיאַ האָט עס געהערט און געלאַכט: „ווען סטאַשעק פערזיכערט מיר נישט, אַז באַר מיך ליבט ער, אַז נאָר מיט מיר וועט ער חתונה האָבען, וואָלט איך נאָך איצט אויך געווען קראַנק"...

III.
א חוצפה פון א יוד

יוד: גוט מאָרגען ר' חיים.

טויבער (הערט נישט): ענטפערט נישט!

יוד (העכער): ר' חיים, גוט מאָרגען!

טויבער: וואָס? אַ גמילת חסד ווילסטו דיר באָרגען?

טויבער: וואָס הערט זיך עפּעס בייעס?

יוד: היינט פעהלט בייעס? אָט געהט דער דייטש האַנדלען מיט'ן טערעק.

טויבער: אַזוי — האָסט אָנגענומען אַרבייט אין צערעק?

יוד (זעהר בייז, הויך): טויבער הונט.

טויבער: יאָ, אַ שרעקליכער ווינד. (ווייזט אויף די אויערען) איך הער גאַרנישט, איך בין קאַפּוט.

יוד: האָט איהר שוין איינגעגעבען אויף אייער פּאַדאַטעק אַנ'אַפּעלאַציע?

טויבער: וואָס!? איהר הייסט מיך מאַכען אַנ'אָפּעראַציע? וואָס?

יוד (הויך): ניין, אַנ'אַפּעלאַציע, אויב איהר האָט געמאַכט? פרעג איך אייך.

טויבער: אַוודאי האָב איך שוין אַרויסגענומען אַ לעגיטימאַציע.

יוד: וואָס מאַכט אייער ווייב?

טויבער: איהר פרעגט, ווער ס'האָט מיר אויס געבראָכען די שייב? אַ שייגעץ האָט געוואָרפען אַ שטיין און האָט מיר אויסגעבראָכען די שייב.

יוד (האַלט זיך די זייטען פאַר געלעכטער): איך פרעג דאָך אייך גאָר, וואָס אייער ווייב מאַכט — אייער ווייב?

טויבער: אַ, וואָס מיין ווייב, פרעגט איהר. מאַכט אַ דאַנק, אַ דאַנק בישקשה.

יוד (צו זיך): כאָטש איינמאָל דערהערט — איז זי כאָטש געזונד?

טויבער: וואָס, אַ הונט? ווער זאָגט אַ הונט?

יוד: אַ גוטען טאָג, אַ גוטען טאָג.

טויבער: אַוודאי אַ גוטע קלאָג, וואָס דען? עס איז גוט? אָבער אַ קלאָג?

יוד (שרייט איהם אין אויער אַריין): נישט אַ קלאָג, נאָר אַ גוטען טאָג, זאָג איך דאָך אייך, אַ גוטען טאָג!

טויבער: שרייט מיר נישט אַריין, אַזוי אין אויער אַריין. וואָס? טויב מיינט איהר — בין איך וואָס? איך הער דאָך אַזוי אויך! אַ חוצפה פון אַ יוד, שרייט מיר אָן פולע אויערען, ס'וואָלט געפּאַסט אַז אַזוי הער איך נישט!...

פיניע ליט.

די ראָלע פון דער יוגענד

אין דעם היינטצייטיגען פאליטישען לעבען

פון ו. ד. שטיינמאַן

מיט אַן אויסנאַהם פון פראַנקרייך, ענגלאַנד, אַמעריקאַ און אַנדערע ענגליש־רעדענדיגע לענדער, איז היינט צו טאָג, כמעט נישטאָ איין לאַנד אין דער וועלט, וואו די יוגענט זאָל נישט שפּילען אַ וויכטיגע ראָלע אין דער פּאָליטיק. פון דעם ווייטען מזרח ביז דער סאַמע קלענסטער מדינה׳לע אין אייראָפּע וועט מען כמעט אומעטום געפינען אומצעה־ליגע יוגענט־אָרגאַניזאַציעס, אין וועלכע די מיט־גלידער ווערען מושטירט און דערצויגען אונטער פערשידענע פּאָליטישע לאָזונגען. אין אַ טייל לענ־דער ווערען די דאָזיגע יוגענט־אָרגאַניזאַציעס פּאַר־מירט און אויסגעהאַלטען דירעקט פון די רעגירונגען. אין אַנדערע — פון פּאָליטישע פּאַרטייען, וואָס האָפען פריהער אָדער שפּעטער צו פערכאַפּען די רעגירונגען. אָבער סײַ אין די ערשטע און סײַ אין די לעצטע ווערען די יוגענט־אָרגאַניזאַציעס געפיהרט אַזוי, אַז דאָס יונגוואַרג זאָל קאָנען לעבען אונטער דער אילוזיע, אַז נישט מען פיהרט זיי, נאָר זיי זענען דאָס די פיהרער.

די גרעסטע און שטאַרקסטע יוגענט־אָרגאַניזאַציעס געפינען זיך אין סאָוויעט־רוסלאַנד. דאָרטען הויבט מען אָן אָרגאַניזירען די בעפעלקערונג, ווען זי איז ,אַזוי צו זאָגען, אין די וויקעל־שנורען. פון קינדהייט אָן גרייט מען זיי צו, אַז זיי זאָלען שפּעטער קאָנען נעמען אַ לעבעדיגען אַנטייל אין פּאָליטישען, סאָציאַלען און עקאָנאָמישען לעבען פון לאַנד. אַז מען דאַרף זעהן אָרגאַניזירען די יוגענט, דאָס האָט לענין איינגעזעהען באַלד נאָך דער באָלש. רעוו. איינע פון זיינע ליבסטע ווערטער פלעגען זיין, אַז דער דור, וואָס האָט געמאַכט די באָל־שעוויסטישע רעוואָלוציע קאָן האָפען צו קעמפען מיט דער פּאָלג. דער זיג פאַר דער באָלשעוויסטי־שער אידעע וועט אָבער קומען נאָך דעמאָלט, ווען די קומענדיגע דורות וועלען אַזוי דערצויגען ווער־רען, אַז זיי זאָלען וויסען, אַז זיי וואַקסען אויף אין אַ קאָמוניסטישער מלוכה.

קינדער אונטער זיבען יאָהר זענען אין סאָ־וויעט־רוסלאַנד אָרגאַניזירט אין די אַזוי־גערופענע אָקטיאַבריסטישע רעגימענטען. נאָך זיבען יאָהר טרעטען זיי אַריין אין די פּיאָנער־אָרגאַניזאַציעס, אין וועלכע זיי פערבלייבען ביז זיי ווערען זיבעצען יאָהר אַלט. אַט די פּיאָנערען זענען דער אַוואַנגאַרד פון דער רעוואָלוציע. זיי ווערען גוט בעקאַנט מיט דער באָלשעוויסטישער ליטעראַטור, און מען בילדעט אויס פון זיי גוטע רעדנער און דעמאַגאָגען און פיהרער פון פּאָליטישע אַקטיוויטעטען אין די קלענערע אָרטשאַפטען. נאָך זיבעצען יאהר טרעטען זיי אַריין אין יוגענט־אָרגאַניזאַציעס, אין די אַזוי־גערופענע „קאָמסאָמאָלען". פון אַט די קאָמסאָמאָ־לען וואַקסען אַרויס די שפּעטערדיגע פיהרער פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי און ממילא פון דעם לאַנד.

פון קינדהייט אָן לערנט מען זיי, ווי אַזוי זיי וועלען שפּעטער דאַרפען לעבען. מען דערציהט זיי אַזוי, אַז זיי זאָלען וויסען, אַז קיין זאַך דאַרף פאַר זיי נישט שווער זיין, ווען עס וועט אויסקומען צו פערטיידיגען דעם סאָוויעטען־פערבאַנד געגען דרויסענדיגע און אינעוויינינגסטע שונאים, אָדער צו העלפען דעם אויפבוי פון לאַנד. אין די דאָזיגע דערציהונג איז אַזאַ ווירקזאַמע, אַז ווען אַ בחור אָדער אַ מיידעל איז געקומען צו דער מדרגה פון אַריינגענומען צו ווערען אין די יוגענט־אָרגאַני־זאַציעס, ווייסט ער אָדער זי, אַז צו יעדער מינוט קאָנען זיי גערופען ווערען צו דינסט דאָ פאַר דעם און דאָ פאַר יענעם צוועק און זיי דאַרפען שטענדיג זיין גרייט. זיי שטעלען מיט זיך פאַר די „שלאָגלער־בריגאַדען", וואָס ווערען געשיקט צו ווייזען אַ ביי־שפּיל, ווי אַזוי מען דאַרף אַרבייטען אין אַ פאַבריק אָדער אויף אַ קאָלעקטיווער פאַרם. די מעהרסטע פון זיי זענען אויך מיליטעריש מושטירט אַזוי, אַז זיי זאָלען צו יעדער צייט קאָנען פערטיידיגען דאָס לאַנד אין פאַל פון אַ קריג. די קאָמסאָמאָלצעס פיהרען אויך אָן מיט אויפקלערונגס־אַרבייט. זיי זענען זעהר טעטיג אין דער אַנטי־רעליגיע־אַגיטאַציע און איצט פיהרען זיי די‍עצ אָן דעם גאַנצען קאַמף געגען שכרות אין רוסלאַנד.

די יוגענט אין רוסלאַנד האָט אויך כלומר׳שט פרייהייט צו קריטיקירען דאָס, וואָס איהר געפעלט נישט, ביז צו אַ געוויסער גרעניץ, פערשטעהט זיך. און אַט די פרייהייט פון קריטיק נוצט זי אויס געגען דער ביוראָקראַטישער אומעהרליכקייט און אומאָפּהענגיגקייט. זעלבסט־קריטיק, רופט מען עס אין רוסלאַנד. אין קיין צייטונג איז נישט אַזוי אומ־ברחמנות׳דיג אין איהר זעלבסט – קריטיק, ווי די „קאָמסאָמאָלסקאַיאַ פּראַוודאַ", דער אָרגאַן פון אַט די יונגע קאָמוניסטען.

דאָס פאַשיסטישע איטאַליע וואָס האָט אַ סך געלערנט פון באָלשעוויסטישען רוסלאַנד, האָט אויך אין דער הינזיכט פון אָרגאַניזירען די יוגענט אַ סך איבערגענומען פון סאָוויעט־פערבאַנד. אויך אין איטאַליען ווערט די יוגענט אָרגאַניזירט פון קינדהייט אָן. יונגלעך אין עלטער פון 8 יאָהר זענען מיטגלידער פון דער קינדער־אָרגאַניזאַציע „באַלילא". צווישען 14 און 18 יאָהר, געהערען זיי צו די „אַוואַנגאַרדיסטען" און די וואָס געהען אַרויס פון דער אַוואַנגאַרד־בעוועגונג, ווערען דערנאָך אַ טייל פון דער „מיליציאַ". די באַלילא פערמאָגט אַרום אַ מיליאָן מיטגלידער. די אַוואַנגאַרדיסטי אַרום אַ האַלבען מיליאָן מיטגלידער און די מי־ליציאַ אַרום דריי הונדערט טויזענט מיטגלידער. און פונקט ווי די יוגענט־אָרגאַניזאַציעס אין רוס־לאַנד ,זענען די שטאַרקסטע שטיצע פון דער סאָ־וויעטען־מאַכט, זענען די יוגענט־אָרגאַניזאַציעס אין איטאַליען, די שטאַרקסטע שטיצע פון דער פאַשיס־טישער מאַכט.

אין די צוויי דערמאָנטע לענדער ווערען די יוגענט אָרגאַניזאַציעס אויסגעהאַלטען פון דער רעגירונג. אין אַנדערע אייראָפּעאישע לענדער שטיצען די רעגירונגען בלויז די אָפיציעלע „סקויטען"־אָרגאַניזאַציעס, וואו מען פלאַנצט איין ביי די קינדער דאָס געפיהל פון פּאַטריאָטיזם. די עלטערע יוגענט־אָרגאַניזאַציעס זענען אָבער פרייע, און זיי שטעהען מעהרסטנס אונטער דעם איינפלוס פון די רעאַקציאָנערסטע שאָוויניסטישע פּאַרטייען. די דאָזיגע יוגענט־אָרגאַניזאַציעס זענען כמעט אַלע פאַשיסטיש און דאָרט, וואו עס זענען פערהאַן יודען אין גרעסערע צאָהלען — אויך אַנטיסעמיטיש. ווי די אָרגאַניזאַציע פון „אויפוואַכענדע מאַדיאַרען" אין אונגאַרן און פערשידענע סטודענטען אָרגאַני־זאַציעס אין רומעניען, יוגאָסלאַוויע און דערבייאיגע לענדער. די אַלע לענדער פערמאָגען אויך קאָמו־ניסטישע אָרגאַניזאַציעס, וואָס בעשטעהען מעהר סטענס פון יונגוואַרג. די קאָמוניסטישע אָרגאַני־זאַציעס זענען אָבער נישט לעגאַל און מוזען אָנגעהן אונטערערדיש מיט זייער אַרבייט.

גאָר אַ בעזונדער אָרט פערנעמט אין דער היינ־זיכט פון יוגענט־אָרגאַניזאַציעס דייטשלאַנד. אויסער רוסלאַנד און איטאַליע האָט דייטשלאַנד די שטאַרק־סטע יוגענט־אָרגאַניזאַציעס. באַלד נאָך דער מלחמה, ווען דייטשלאַנד איז געוואָרען אַ רעפּובליק און די סאָציאַליסטישען איינפלוס. אָבער שוין דעמאָלט האָ־שטאַרקסטע פּאָליטישע פּאַרטיי, איז די דאָרטיגע יוגענט אויך געוועזן צום שטאַרקסטען אונטער דעם סאָציאַליסטישען איינפלוס. אָבער שוין דעמאָלט האָ־בען זיך אָנגעהויבען אויספּיקען יוגענט־אָרגאַני־זאַציעס, וואָס האָבען זיך פערנומען אויף גאַנץ אַנדערע וועגען. די שטודירענדע יוגענד, וואָס איז געקומען מעהרסטענס פונ׳ם מיטעל־קלאַס און פון אַדעל, האָט זיך שוין דעמאָלט אָנגעהויבען אָר־גאַניזירען מיט׳ן צוועק צו בעקעמפען די „פּאָטער־לאַנד־פערעטער", ווי זיי האָבען גערופען די סאָצ־יאַליסטען. פון דער אַנדערער זייט האָט זיך שוין דעמאָלט אָנגעהויבען אַ שטאַרקע קאָמוניסטישע בע־וועגונג, וואָס האָט איהרע מיטגלידער צום מעהר־סטען רעקרוטירט פון דער יוגענט. היינט צו טאָג איז די דייטשע יוגענט צוטיילט הויפּטזעכליך צווי־שען דעם היטלעריזם און דעם קאָמוניזם. כמעט ניינציג פּראָצענט פון דער סטודענטשאַפט איז פער־בונדען מיט דער היטלער־בעוועגונג.

פראַנקרייך האָט כמעט נישט קיין יוגענט־בע־וועגונג. פאַרהאַן אַ שטיקעל פאַשיסטישע אָרגאַני־זאַציע, וואָס שטעהט אונטער דעם איינפלוס פון לעאָן דאָדע און שאַרל מאָראַס. דאָס איז אַ־אָרגאַ־ניזאַציע פון מאָנאַרכיסטען און אַנטיסעמיטען בע קאַנט אַלס די „קאַמעלאָטס דיי רואַ". אָבער דאָס איינציגע, וואָס מען הערט פון זיי איז אַ שטיקעל טומעל פון צייט צו צייט. די מיטגלידער פון דער דאָזיגער ראָיאַליסטישער בעוועגונג האָבען דאָס מיט עטליכע חדשים צוריק מיט זייער טומעל איבער געריסען דעם אינטערנאַציאָנאַלען מאַסען־מיטינג פאַר ענטוואָפנונג, וואָס איז פאָרגעקומען אין פּאַ־ריז. די דאָזיגע אָרגאַניזאַציע איז אפילו אין פראַנק רייך גופא זעהר ווייניג בעקאַנט, אויסער פּאַריז עקזיסטירט זי כמעט נישט.

אויך ענגלאַנד און אַמעריקאַ האָבען, ווי גע־זאָגט, נישט קיין פּאָליטישע יוגענט־אָרגאַניזאַציעס. דאָס נעמט זיך אפשר דערפון, וואָס אין ביידע לענדער פערנעמט זיך דער אַלגעמיינער עולם זעהר ווייניג מיט פּאָליטיק. די פּאָליטיק ווערט אין ביידע לענדער איבערגעלאָזען צו די פּראָפעסיאָנעלע פּאָ־ליטיקער.

זעהר אַ וויכטיגע ראָלע שפּילט די יוגענד אין דעם פּאָליטישען לעבען פון כינע. די יוגענד פון כינע האָט געשאַפען די איינציג גרויסע פּאָליטישע פּאַרטיי, די פּאָלקס־פּאַרטיי, די בעקאַנטע „קאומינ־טאַנג"־פּאַרטיי. מיט דער צייט איז אָבער די יו־גענד בעזייטיגט געוואָרען פון דער פיהרערשאַפט און די פּאַרטיי איז פערכאַפּט געוואָרען פון פּראָפעס־יאָנעלע פּאָליטיקער, וואָס האָבען נישט געקאָנט צוגעהאָלפען צו דעם איצטיגען כאַאָס. וואָס הערשט אין דער „הימלישער מלוכה". אַ טייל פון דער יוגענד, דערזעהענדיג, וואוהין די איצטיגע קאומינ־טאַנג־פיהרער פערשלעפען דאָס לאַנד, האָט זי זיך אַ וואָרף געטון לינקס און געהאָלפען אויפבויען די קאָמוניסטישע פּאַרטיי, וואָס איז זעהר שטאַרק אין כינע און האָט אַפילו פערכאַפּט עטליכע אינער־ליכע פּראָווינצען, וואו עס זענען איינגעפיהרט גע־וואָרען סאָוויעטען־רעגירונגען.

אַ שטאַרקע קאָמוניסטישע בעוועגונג איז אויך פאַרהאַן אין יאַפּאַן. נאָך שטאַרקער איז דאָרטען די פאַשיסטישע בעוועגונג, בעזונדערס צווישען דער יוגענד. אָבער אַט די פאַשיסטישע בעוועגונג איז אויך נישט קיין איינהייטליכע נאָר איז צווישען זיך אַליין צוריסען און צוטיילט אין אפשר אַ הונדערט פערשידענערליי אָרגאַניזאַציעס. איינע פון די דאָ־זיגע אָרגאַניזאַציעס פערנעהמט זיך מיט טעראָר און מיט טעראָריסטישע מיטלען ווייל זי פערטרייבען פון פּאָליטישען לעבען די פיהרער פון די צוויי גרויסע פּאָליטישע פּאַרטייען. די מיטגלידער פון דער דאָ־זיגער אָרגאַניזאַציע האָבען אין היינטיגען יאָהר אַליין דערמאָרדעט עטליכע הויכע רעגירונגס־בע־אַמטע און פיהרער פון די אַלטע פּאָליטישע פּאַר־טייען. דער לעצטער קרבן זייערער איז געווען פרעמ־מיער איבהאַקי, וועלכער איז ערשט דאָ נישט לאַנג דערמאָרדעט געוואָרען.

תורה מן השמים

פון דעם רמב״מ׳ס לעבען און שאפען

פון ה. קרוגער

איינער פון רמב״מ׳ס דרייצעהן עקרי־אמונה איז „תורה מן השמים".

אונטער דעם טערמין דאַרף פערשטאַנען ווערען אַ געזעץ־בוך געגעבען פון גאָט, דורך, משה רבנו, וואָס איז דער ערשטער און איינציגער אין דער וועלט.

וואָרום די גרויסע מענשען פאַר משה רבנו, ווי אברהם אבינו למשל, האָבען זיך פערטיפט אין דעם וועלט־פּראָבלעם און זייערע דערגרייכונגען — צי דורך נבואה אָדער לאָגישערוויז — פלעגען זיי ערקלערען צו זייער קרייז חברים־תלמידים; אָבער קיינער פון זיי איז נישט געקומען מיט אַ שליחות פון גאָט צו מענשען, ווי משה רבנו. די דערמאָהנטע פלעגען בלויז ערקלערען איינצעלנע ענינים, מדות און הנהגות, וואָס זענען נוציליך פאַרן מענש און וועלט־בירגער, בעת ער איז געקומען מיט אַ פולשטענדיגען געזעץ־בוך, וואָס ענטהאַלט אַ גאַנצע שיטה, אַרומנעהמענדיג די פליכטען פון איין מענשען צום כלל, פליכטען פון פאָטער צו זיינע קינדער און פערקעהרט, פונ׳ם מאַן צו זיין פרוי, ווי אויך אַ שיטה אויפ׳ן געדאַנקליכען גע־ביט, ווי צו דענקען און וואָס צו גלויבען א.אַז.וו.

אַלעס איינאיינעם רופען מיר „חקים ומשפטים צדיקים". אונטער די ווערטער „משפטים צדיקים", דאַרף מען פערשטעהען פאָלגענדעס: אַריסטאָטעל, אין זיין „ספר המדות", האָט שוין פעסטגעשטעלט, אַז אין אַלע הנהגות דאַרף אַ מענש נעהמען דעם מיטעל־וועג, נישט געהן אין איין זייט, נישט אין דער צווייטער. נישט רעכטס, נישט לינקס, נאָר אינמיטען, ד. ה. קיין עקסטרעם טויג נישט, אַפּילו צו גוט, צו פרום, טויג אויך נישט. די תורה אַלס אַ גאַנצע צילט מיט איהרע חקים אָוועקצושטעלען דעם מענשען אויף דעם דערמאָהנטען מיטעלוועג: פון איין זייט דערווייטערט זי איהם פון שכרות, זנות און אַנדערע תאוות, ווי די פאָרשריפטען פון גריכישען גלויבען ערמוטיגט; ווידער, פון דער צווייטער זייט, פערדיגט זי געגען דעם צווייטען עקסטרעם פון גזירות, זי הייסט איהם נישט צו אָנטלויפען אין די בערג און זיך שפּייזען נאָר מיט גראָז־וואָרצלען און קרייטיכער. זי פערלאַנגט נישט, ער זאָל נישט הייראַטען, נישט צו טרינקען קיין וויין, און נישט צו עסען קיין פליייש און נאָך אַזעלכע סגופים, וואָס עקסטרעמע נזיר׳ישע געזעץ־ביכער פאָדערען פון זייערע נאָכפאָלגער, ווי יודי־שע אסיים, גריכישע סאָביאַיסטען (צאב״ה) אָדער די קריסטליכע און אינדישע נזירים־סעקטען די חוקים, וואָס דערווייטערען דעם מענשען פון ביידע עקסטרעמען, מעגען מיט רעכט גערופען ווערען „מש פטים צדיקים".

דער הויפּט־צוועק פון דער געטליכער קאָנסטי־טוציע איז, צו פּראַאיניגען אַ געוויסע צאָהל מענ־שען אין איין און דער זעלבער אַקציע און אין איין איינהייטליכען אָרט דענקען.

דער כלל איז: אַ מענש איז געזעלשאַפטליכע חיה, דאָס מיינט: די מענשליכע טבע איז צו לע־בען בחברותא מיט די איבעריגע, נישט ווי אַנדערע לעבעדיגע ברואים, וואָס יעדערער קען לעבען אָפּ־געזונדערט פאַר זיך.

דאָ טרעפען מיר זיך אויך מיט אַ וואונדערבאַ־רער ערשיינונג: ברואים פון איין מין זענען דאָך אַלע גלייך, ווי איינער דער צווייטער, אַלע מיט איין טבע. מיט די זעלבע פעהיגקייטען, מיט די זעלבע מדות, און דעם זעלבען סאָרט עסען. עס איז קיין אונטערשיד צווישען איין לייב און דעם צווייטען, אַלע טיגערען עסען דעם זעלבען שפּייז, און אַלע זענען אכזרים, בעת אַלע פוקסען זענען כיטרע — און מצד זייער בשותפות׳ער טבע האָבען זיי דאָך געקענט לעבען צוזאַמען, דאָך געהט זיך יעדער פון מין בעזונדער זיין וועג. דער מענש איז פערקעהרט: יעדער איינער — אַ וועלט פאַר זיך, יעדערער — אַ בעזונדערע אינדיווידואַליטעט, אַזוי ווי זייערע צורות זענען פערשידענע, זענען זייערע מיינונגען פערשידען, און דאָך איז דער מענש געזעלשאַפטליך, איהם איז אומעטיג צו זיין אַליין, און טוליעט זיך דווקא צו די איבעריגע, טראָץ זיין אַנדערשקייט פון זיי אַלעמען.

דער ענטפער איז: טאַקע צוליב זייער אינדי־ווידואַליטעט און מיינונגס־פערשידענהייט האָבען זיי געמוזט געפינען אַ מיטעל ווי צו לעבען צוזאַמען. און אויסאַרבייטען אַזאַ פאָרם פון לעבען, נישט צו קענען עקזיסטירען בעזונדער. נאָר מוזען אָנ־קומען איינער צום צווייטענס הילף. ווען נישט דער מיטעל, וואָלט איינער דעם צווייטען פערשלונ־גען לעבעדיגערהייט. דער געזעלשאַפטליכער אינ־סטינקט איז איינער פון די סך מיטלען, וואָס זענען נויטיג פאַר דער עקזיסטענץ פון זיין מין — אַנ׳אינסטינקט, וואָס ווערט געטריבען פונ׳ם דראַנג צום לעבען.

וויסען מיר די נוצליכקייט דערפון. פרעגט זיך איצט: ווי־אַזוי זענען פערשידענע מענשען מיט כע־שידענאַרטיגע נאַטורען און מיינונגען געקומען צו איין איינשטימונג בנוגע איין ספר החקים פאַר זיי אַלעמען? דער ענטפער איז: מיר קענען זיך אַנ־דערש נישט אויסצאָהלען סיידען צו גלויבען, אַז איינער אַ פיהרער איז געקומען און זיי בעאיינ־פלוסט אָנצונעהמען אַ קאָנסטיטוציע וועמענס צוועק עס איז אויסצוגלייכען מיינונגען, אַרונטערשניידען אינדיווידועלע עקסטרעמען, איינעמס מיינונג פער־קירצען און דעם צווייטענס פערלענגערען. וועמענס שאַרפען צו פערגלעטען און וועמענס פלאַטשיג־קייט אויסצוקאַרבען. אַט די געזעצען, ווען אָנגע־בומען מיט׳ן גוטען ווילען פון דעם המון, גלעטען אויס די יקנייטשען, פאַסען צו איינער צום צווייטען, מאַכענדיג מעגליך איין גרויסע געזעלשאַפט זיך צו פיהרען איינפאָרמיג, טראָץ זייער נאַטיר־ליכער געגענזאַטיגע אָריגינאַליטעט.

דערפון נעהמט אַרויס דער רמב״ם פאָלגענ־דען בעשלוס: די תורה, כאָטש נישט קיין נאַטירלי־כע, האָט אָבער איהר אורשפּרונג פון אַ נאַטירליכע בויטווענדיגקייט (התורה, אף על פי שאינה טבעית יש לב מבוא בעניין הטבעי), דאָס איז אין געגענזאַץ פון דער שפּעטערדיגער מיינונג, אַז אין אַ געוויסער צייט האָבען מענשען זיך פערזאַמעלט מיט׳ן צוועק צו שאַפען אַ קאָנסטיטוציע, לויט וועלכער אַלע מענשען, גרויס און קליין, יחסנים און בזוים, האַרען און קנעכט. זאָלען זיך פיהרען צוגלייך. און כדי זי זאָל זיין בינדענד צו יעדערען, האָ־בען מיוחסים אַפילו מוחל געווען אַ טייל פון זייערע זכיות, איבערגעבענדיג די דעה איבער זיך צו איין הערשער. אויף דער השערה איז געבויט געוואָרען דער דעמאָקראַטישער סיסטעם, וואָס פאָדערט אַ פּאָלקס־רעגירונג דורך זייער אַנ׳אויסגעקליבענעם פאָרשטעהער. דער רמב״ם וואַרפט צוריק די מיי־נונג, נאָר ער זאָגט, אַז אַ קאָנסטיטוציע איז לכת־חילה בעשאַפען געוואָרען פון אַ הערשער געגען ווילען פון פּאָלק, ענטוועדער אַ גבור, אַ זיגער, וואָס האָט די געזעצען אַרויסגעצוואונגען מיט כוח, אָדער פון אַ גייסטיגען הערשער, אונטער וועמענס פערזענליכקייט די מאַסען האָבען זיך געבויגען אי־בערגעוואַלט. אָבער שפּעטער האָבען זיך די דינים ענטוויקעלט לויט נאַטור פון יענעם קבוץ און זיין קלימאַט. מיט די עקאָנאָמישע אומשטענדען פון זיין לאַנד. אונזער תורה איז אויך לכתחילה געגע־בען געוואָרען פון אַ העכערע קראַפט (דער בורא) געגען דעם ווילען פון יודען. אָבער שפּעטער האָט זי זיך ענטוויקעלט לויט די יודישע כוחות און אַרט לעבען.

דער אונטערשיד צווישען אַלע געזעץ־ביכער, פערפאַסט פון מענשען, און אונזער געזעץ־בוך, וואָס קומט פון הימעל, בעשטעהט דערין: יענע האָבען געהאַט דעם הויפּט־צוועק פאַר זיך אָפּ־צושאַפען ציווילע אומרעכטען צווישען מענש און מענש, צו פערמיידען רויב, גנבה און געוואַלדטאַט, נישט האַבענדיג אין זינען דעם קולטורעלען מצב פון פּאָלק, נישט וועלענדיג אויסצוגלייכען זיין אַרט דענקען ווי אַרויסצוקריגען לאָגישע רעזולטאַטען פון אמת׳ע ווערטען. אָבער אונזער תורה אויסער איהר שטרעבען אויסצוגלייכען סאָציאַלע גערעכ־טיגקייט צילט זי אויך צו מאַכען איהרע נאָכגייער ריכטיג צו דענקען וועגען גאָטהייט, חכמה, וועגען דעם ציל פון לעבען און בעשאַפען ווערען.

אין קורצען: די תורה איז אַ פעראייניגונג פון ציווילע, פּאָליטישע, עקאָנאָמישע און רעליגיעזע פילאָזאָפישע געזעצען צוזאַמען, און דערמיט איז זי אַנדערש, ווי אַלע איבעריגע געזעץ־ביכער, וואָס האָבען צו טון נאָר מיט געזעלשאַפטליכע ענינים, נישט קימערענדיג זיך וועגען אמונה און דעות.

אַזאַ תורה קען אַ מענש נישט שאַפען, נאָר איינער, וואָס האָט דעם מענשען מיט אַלעם, וואָס אַרום און איבער איהם בעשאַפען. די "תורה איז פון גאָט — אַ מחבר, וואָס איז ווייט פון זוכען דערין אייגענע פניות, הערשאַפט אָדער גאוה.

דעם בוים דערקענט מען לויט זיין פרוכט, און די תורה זאָגט עדות אויף איהר בעשאַפער.

ווייסענדיג, אַז אַפּהיטען די מצוות אַליין, נישט פערשטעהענדיג זייער טעם איז נישט גענוג, ווייל דאַן וואָלט די תורה געקראָגען דעם ווערט בלויז פון אַנ׳ערדישען געזעץ־בוך, וועמענס ציל איז נאָר צו קאָנטראָלירען די מעשים, נישט דעם געדאַנק — בלייבט אונז צו דערגרונטעווען דעם טעם פון יעדער מצווה בעזונדער.

צום לעצטען בעשלוס קומט ער אין פּרק כ״ח דריטען טייל מורה נבוכים און אין די ווייטערדיגע פּרקים גיט ער טעמים אויף די מעהרסטע מצוות.

——=[:O:]=——

דריי שאלות / פאלקס־מעשה

פון רייב פיינגאלד (לאדז)

— 1. —

האט געלעבט גאר פארצייטענס אין רוים די מדינה, א פויפסט פון דער קריסטליכער אמונה, וועלכער האט תמיד געטון זיין מלא חסד אין בעצוג צו יודען און יודישען גלויבען. און ער, דער פויפסט, האט זיך מיט דעם אט בעהאלטען פאר קיין שום ילוד אשה. אוודאי זיך גערעכענט צווישען די חסידי־אומות־העולם. זיין התנהגות איז געווען, אז טאמער האט פאסירט, דאס ווער פון זיינע מקורבים האט איז זיין, אבוועזענהייט מקטרג געווען כנגד דעם כלל ישראל, — האט ער זיך תיכף בעמיהט מיט אלע מעגליכקייטען אויפצעווייזען דאס לעכערליכקייט פון דער שנאה צו די בני ישראל. אין ערגסטען פאל, האט ער דן געווען יעדען יוד לכף זכות. מילא, זענען איהם די פאר זיינע מקורבים נישט געווען קיין פריינד. און אפשר האבען זיי נאך געטון בעהאלטענערהייט אויף איהם טראגען א שנאה. נאר די שנאה בישט ארויסגעוויזען מטעם כבוד, פון דרך־ארץ וועגען. וואס אמת, האבען זיי נישט איין מאל געוואלט מאכען אויפמערקזאם דעם פויפסט, אז עס שיקט זיך נישט באין אופן פאר א פויפסט צו זיין אזוי לייטזעליג צו יודען. אבער נישט געמאכט זיך קיינמאל קיין געלעגענהייט, קיין שעת־הכושר איהם דאס צו זאגען.

און עס האט אמאל פאסירט, אז דער פויפסט האט אין א געוויסער חגא געמאכט א שמחה פאר אלע זיין נאהענטע גלחים און קארדינאלען. ארויסגעגעבען אין זיינע זאלען לכבוד. א מאהלצייט פון מעדנים: פון די רייכסטע און בעסטע מאכלים, פון די טייערסטע משקאות פון יין־שרף, עלטסטע וויינען, בעסטע קאניאקען און ליקערען, האט מען זיך משמח געווען און זיך געלאזט וואויל געהן, אויף וואס די וועלט שטעהט, אויפגערוימט, האפערדיג, פרייליך און לוסטיג, בגלופין איז דער גייסטליכער עולם געווארען.

און עס איז אזוי געווען, ביז דער ביטערער טראפען, דאס שכרות האט א געהויבען שולט זיין— האט זיך כמו אין האלבע ערענסט און האלב פלאפלעדיגען שכרות אפגעגעבען דער עלטסטער מבני הקארדינאלען אזוי צו זאגען:

— הער פאטערל, טייערער און הייליגסטער! דער פויפסט לעבען אויס א הארבע קשיא פון דיין אונטערטעניגען קארדינאל: בייזער דיך נישט אויף מיר דערפאר, עפעס איז דאך היינט ביי אונז א שמחה, דארף מען מעגען פרעגען א קשיא אויף'ן פויפסט. אט, פאטערל, אנו, זאג אונז דעם טעם, פארוואס דו האסט אזוי ליב די פערשאלטענע יודען?! געוואלד! ווי שיקט עס זיך ליב צו האבען א פאלק, וואס האט זיך בשעתו ערלויבט אזוי ווילד און אונטערהערט זיך צו בעגעהן מיט אונזער אלמעכטיגען יעזוס! א מעהר, איז דאך דער מין יוד פערשאלטען פון גאט אליין. גאט אליין האט זיי מסתמא פיינד בתכלית השנאה, ווארום אט האלט ער זיי אין גלות כסדר, אהן אויפהער, איבריגענס, מיטאיינסגעזאגט, וועמען עס איז פארהאן ליב צו האבען, צו אכטען: מענשען, וואס קענען רק שווינדלען, שווינדעריען פון שאכער־מאכער מאכען.... אדרבא, יאדרבא, דער שכל הישר איז דאך בולט מחייב, אז אפילו אזא גוטיטשקער פויפסט, ווי דו ביזט, דארפסטו זיי אלץ איינס האסען; דער פויפסט פון דער קריסטליכער אמונה דארף לויט'ן דין זיך בנוקם ונוטר זיין אין אלע יודישע קינדער)!...

א שמייכעלע האט זיך בעוויזען אויפ'ן פויפסט פנים און ער האט זיך אפגערופען:

— הער זיך איין, דו קארדינאל איינער! נישט בייז בין איך, אויף דיר פאר דער קשיא, נאר צופרידען בין איך. כ'וועל עס דיר געבען גענוי צו דערקלערען: קודם כל, האסטו א גרויסען טעות: נישט איך האב יודען ליב און אכטע זיי אלס פאלק. נאר פשוט כ'האב זיי האלד אלס מענשען, אלס מיושב'דיגע, קלוגע און זעהר פערשטענדיגע מענשען. ניין, נישטא, ביי קיין שום אומה ולשון אזא פקחות, אזא חריצות, אזא חכמה, ווי עס זענען די יודישע מוחות! האסען זאלט איהר די יודען פארוואס נאר איהר ווילט, אבער אלס גייסטליכע זאלט איהר אין דער ערשטער רייה עהרליך און אויפריכטיג זיין!

האט דער עלטסטער פון די קארדינאלען אנגענומען מוט, זיך אנגעטון א כח און ווידער געפרעגט:

— אך, ליבער, הייליגער און אלמעכטיגער פאטערל! אמת, אז דו זאגסט אונז עפעס, הערען מיר גערן. אבער האב נישט קיין פאראיבעל, אויב אין איצטיגען פרט זענען דיינע ווערטער אונפערשטענדליך. און פערשטעהען ווילען מיר, פערשטעהען דארפען מיר, ווי אזוי פארט איז עס מעגליך אין דער וועלט, אז די יודען זענען פקחים, אויב זיי זענען יודען?... א מעהר סוף־כל־סוף וועסטו דאך מודה זיין, אז דאס איז נורא'דיג היינטערשטע ליגע מענשען, אהן די מינדעסטע אינטעליגענץ, אהן א ברעקעלע וויסען, — ווי אזוי איז עס בנמצא ביי דעם מין ברואים חכמה און חריצות?... האבען דאך מיר, גייסטליכע פארט געענדיגט אקאדעמיעס, געשטודירט וויסענשאפטען. שווער געהארעוועט, מקדיש געווען אונזערע יונגסטע יאהרען, אפגעגעבען א גאנץ לעבען פאר טעאלאגיע, פאר דער חכמה פון וויסען — לסוף זאל זיך צווישען אונז געפונען בלויז נאראנים, בלויז שוטים. איז דען שוין ווירקליך נישט פארהאן קיין איין קריסט, וואס זאל זיין אזוי קלוג, ווי דאס שווינדלערישע און כיטרע יודעלע? אונמעגליך — צו גלויבען!

— אלוא, מיינע ליבע גייסטליכע ווילט מיך נאר פערשטעהען. אמת, אז איהר זענט זעהר קלוגע און פערנינפטיגע מענשען, ווארום — וואו תורה, דארט חכמה. אייער בילדונג האט אייך אוודאי פיל, זעהר פיל חריצות פערשאפט. אבער פארט שטייגט אייך דער יוד איבער אין דעם פרט. אנו, ווייסט איהר וואס, צו וואס טויג זיך צו שפארען סתם אין דער וועלט אריין. לאמיר זיך ליבערשט פרובען איבערצייגען: אט, וועל איך אייך שטעלען דריי שאלות, גאנץ געוועהנליכע פראגען און אמוואהרשיינליכסטען, וועט איהר נישט זיין בכוח צו געבען א געהעריגע תשובה דערויף, דאגעגען, בין איך איבערצייגט, אז דער מינדעסטער יוד, וועט תיכף ומיד ענטפערן ווי א מגנויסטען, אבער איין קליינעם בעדינג: מיר מאכען דערביי, א שטיקעל מסחר, א געוועט: קוים, וועט איהר וויסען אויפצוקלערען מיינע דריי שאלות, אזוי לייג איך אויגענבליקליך דאס געוועהר: איך הויב אן האסען די יודען, ווי עס שיקט זיך — לויט אייער מיינונג — פאר א פויפסט פון דער קריסטליכער אמונה.... קוים אבער זענט איהר דאגעגען נישט אין דער לאגע מיר ווי געהעריג אויפצוקלערען מיינע שאלות, מוזט איהר זיך גלייכצייטיג אפזאגען פון אייער שנאה צו די יודען!

האבען כמעט אלע, ווי אין איין קול אויסגעשריגען:

— געמאכט דאס געשעפט! אדרבא, פרעג פאטערל, לאמיר נאר הערען דיינע, אזוי הארבע שאלות, וואס שטעלען אונז אין דער אונאנגענעהמער לאגע צו בלייבען שטארק אונטערשטעליג לגבי יודען אין הלכות חכמה, פקחות און חריצות. פרעג זשע, פרעג, פאטערל, וואס גיכער, וואס שנעלער...

— אלוא, זאגט מיר, ליבע מיינע, א תשובה אויף פאלגענדעס: 1) וואו, אין וועלכען מקום איז עס דער סאמע מיט פון דער וועלט? 2) וואו געפינט זיך גאט דער האר? און 3) וואס האב איך אין זינען בעת איהר ענטפערט מיר אויף די פראגען?... געהערט? — אנו, ענטפערט!

האט זיך ארויסגעכאפט איינער א גלח מן הצד:

— יא, פאטערל, מיר האבען געהערט דיינע פראגען מיר וועלען אוודאי דיר דערויף ווי אמגעבויסטען ענטפערען. אבער נעהם אין איצטיגען מאמענט אין אכט איין קלייניגקייט: ווער פון אונז איז עס באותו שעה אומשטאנד נאך אזוי פיל טרינקען שטארקע געטראנקען, דיר צו ענטפערען מיט יושב הדעת. דער קאפ האלט נישט. נישטא קיין כח צוזאמענצונעהמען די געדאנקען. בכן, גיב אונז א פאר טעג צייט דערויף. מיר וועלען זיך אויסניכטערען איז עס א קלייניגקייט אויפצוקלערען.

— ביטע זעהר, כ'גיב אייך גערן צייט דערויף גאנצע דריי טעג! —

און פונאנדערגעגאנגען איז זיך דער עולם.

— 2. —

האט מען געלאזט רופען א גרעסערע אסיפה פון אלע גלחים, קארדינאלען און סתם קלוגע שונאים ישראלים. עולם האט זיך אוועקגעזעצט, אלע צוזאמען אויסצוקלערען א געהעריגע תשובה פאר'ן פויפסט אויף זיינע געשטעלטע דריי פראגען. זיצען זיי געזעסען און געזעסען, געטראכט און געטראכט, אהן אויפהער, געזוכט, געגישטערט און געבראכען זיך דעם קאפ טאג און נאכט, אבער אונמעגליך איז פאר זיי געבליבען צו געפונען אנ'אויסוועג. ווארום שייך צו זאגען אויפצעווייזען דאס גענויע ארט פון דערמיט פון דער גרויסער גארער וועלט... אדער צו ענטפערען אויף דער שאלה: וואו עס געפינט זיך גאט דער האר.. און ווער איז עס נאך אומשטאנד צו זאגען, צו טרעפען, וואס דער הייליגער פאטער, דער פויפסט האט אין זינען...

דערנעהנטערט האבען זיך די לעצטע שעה'ן. אט דארף מען שוין געהן צום פויפסט ענטפערען, שוין מוחל די שנאה צו יודישע קינדער, אבער ווי אזוי פערווישט מען די חרפה, אז יודען זאלען דארפען זיין קלוגער, ווי גלחים, ווי קארדינאלען?.. איז א שרעקליכער כעס בעפאלען אלע, צי וואס, צו ווען, האט עס זיי געטויגט אליין בידיים צו ברענגען אויף זיך די דאזיגע חרפה. ווער האט זיי געהייסען אריינשטעקען די נאז, וואו מען דארף נישט... א מוסר־השכל, אז אויף א פויפסט פרעגט מען נישט קיין קשיא: איז ער אנ'אוהב ישראל — ווייסט ער מסתמא, וואס ער טוט... אבער פערפאלען, געה כאפ צוריק, וואס ס'איז שוין געשעהען, און געה ראטעווע דיך ארויס פון אזא זומפ, אז נישטא די מינדעסטע מעגליכקייט, צו פאלען אויפ'ן שכל וועגען די דריי פויפסטליכע שאלות.

איז געבליבען בהסכם כולם: היות, ווי לויט'ן פויפסט ווערטער קומט אויס, אז דער ערשטער בעסטער יוד דארף יא קענען אויפקלערען די פערדרייעלסטע פראגען, בכן, זאל מען געהן צו א יוד, איהם גוט בעצאהלען און פון איהם ארויסבעקומען א תשובה אויף די פראגען, און נישט געזארגט, אויף געלד איז א יוד כיטרע, אויף מזומנים איז א יוד תמיד א נצרך, וועט ער עס אוודאי טון, און מיר וועלען נישט פערשעהמט בלייבען, און אגב וועלען מיר דאדורך געווינען גלייכצייטיג דאס געוועט אויך... זאל עס קאסטען ווי טייערער, אבער עס איז ווערט, ס'טראגט אויס די „קאלקולאציע" — שוין דערפאר ווייל מען וועט אגב געווינען דעם פויפסט שנאה צו יודען. נו. איז אלץ כדאי!....

האבען זיי זיך געלאזט אויפזוכען א קלוג יודעל, א דלפון, וואס זאל זיין שטארק להוט אויף די פאר גראשען. איהם דערצעהלט בפרטות אודות, וועגען וואס ס'האנדעלט זיך, און איהם פארגעלעגט דאס משא־ומתן.

האט דאס יודעל גוט אויסגעהערט, און וואס ס'געהט, זיך פערטראכט א פאר רגעים און זיך אפגערופען:

— מילא, אז איהר פערלאנגט דווקא, קענען מיר שליסען דעם מסחר. וואס אלץ וועל איך נישט טון פאר אייער כבוד וועגען. זייט איהר דאך עפעס גלחים, קארדינאלען.... אבער פערשטעהט, אז דא איז פארהאן א סענק, א גרויסער חסרון, ווארום די תשובה אויף די פראגען לאזט זיך נישט באין אופן איבערגעבען. דער גאנצער סוד ליגט אין דעם, וואס מען דארף זיך אליין שטעלען פאר זיין כבוד, פאר'ן פויפסט. אבער שאט, שרעקט אייך נישט. היות, ווי דאס איז אונמעגליך, ווייל דער עיקר געהט דאך אייך, אז די תשובה זאל געבען א ריינער גלח און נישט חלילה יחלילה קיין יוד, וועל איך מיך פערקליידען פאר א גלח. אלס גלח, וועל איך מיך שטעלען פאר'ן פויפסט און איהם ווי געהעריג אויפקלערען די הארבע שכל'דיגע פראגען. און דאס איז אלעס. בעסער אייך פערזארגען קען איך נישט!

— געמאכט! מיר דארפען גארנישט [illegible]. אבער א שאד א רגע, טו דיך איבער און מאך עס וואס שנעלער. די מינוטען זענען געצעהלט: אייז רגע — און מיר זענען חלילה פערלוירען!..

— 3. —

האט דער יוד געזאגט און געטון. ארויפגעצויגען אויף זיך בגדי גלח און אויסגעקוקט ווי א גלח. אלץ הייסט אויסגעקוקט ווי א גלח, אז דאס האט בעקומען א פנים ווי א געבוירענער גלח. איז דער יוד בבחינת גלח שטעהן געבליבען פאר'ן פויפסט און געזאגט:

— אדון, פויפסט פון דער גאנצער קריסטליכער אמונה פון דער גארער וועלט! אט שטעה איך, דיין אונטערטעניגסטער קנעכט, א גלח, און בין שוין גרייט דיר גענוי, בפרטות צו ענטפערען אויף דיינע געשטעלטע פראגען. איך בין גרייט צו ענטפערען אויף אנ'אופן, וואס וועט זיך איבערצייגען אין דער ריכטיגקייט פון מיין אויפקלערונג.

— אדרבא ואדרבא! לאמיר הערען דיין ריכטיגע און איבערצייגענדען ענטפער.

— אוודאי אזוי, אדוני פויפסט! נו. פרעג מיך כסדר, פראגע נאך פראגע און איך וועל ענטפערן ווי כ'האב ערשט ערקלערט.

— זאג מיר, דו גלח, איינער, וואו, אין וועלכען מקום געפינט זיך דער סאמע מיטען פון דער אזוי גרויסער און ברייטער, קיילעכדיגער וועלט?

— דער סאמע מיטען פון דער גארער וועלט, פויפסט, געפינט זיך נישט אויף קיין שום אנדער ארט, ווי דא, וואו מיר שטעהען. אט־א־דא! און אויב דו גלויבסט עס מיר נישט — געה־זשע און מעסט אויס די וועלט!...

— גוט, כ'נעהם אן דיין תשובה, און לאמיר הערען ווייטער:

— וואו געפינט זיך גאט, דער האר?

דאס יודעל האט אפילו נישט א פינטעל געטון מיט אנ'אויג און געענטפערט:

— א שיינע פראגע: ער געפינט זיך דארט, וואו מ'לאזט איהם נאר אריין!

— אלוא, ווייטער, די דריטע פראגע און אייגענטליך איז דאס טאקע דער עיקר: אנו, זאג מיר, גלח, וואס האב איך, אין איצטיגען מאמענט אין זינען?

— דו, אדוני פויפסט, האסט אין איצטיגען מאמענט אין זינען נישט עפעס אנדערש, ווי דאס, אז פאר דיר שטעהט א גלח און דו רעדסט מיט א גלח... אבער באמת איז עס ווייט נישט אזוי, זיי ביי דער געלעגענהייט וויסען, אז פאר דיר שטעהט א יוד, דו רעדסט מיט א יוד און געענטפערט אויף דיינע פראגען האט א יוד און נישט קיין גלח!...

אין קאמף מיט פערברעכען

די ראל, וואס פינגערצייכענס שפּילען אין אויפדעקען פערברעכענס

פון ל. באראדולין

אין דעם פראצעס פון אויספארשען די געהיימניש פון א פערברעכען און נאכפאלגען די שפורען, שפילט איצטער די הויפט־ראליע די פינגער־צייכענס. איז די געשיכטע פון אט די פינגער־צייכענס אזא:

ווען מען זאל יענע זייט פון א האנט וואו עס וואקסען די נעגעל און די האר, אנרופען די אויבערשטע זייט פון דער האנט, וועט די צווייטע זייט זיין די אונטערשטע. און ווען מען בעטראכט די אונטערשטע זייט פון א האנט דורך א פערגרעסערונגסגלאז, זעהט מען, אז זי איז אינגאנצען בעדעקט מיט זעהר דינע שטריכען. מיר מיינען דא נישט יענע טיפע קנייטשטען, וואס פארמירען זיך פון דעם, וואס די האנט ווערט אפט צוזאמענגעלייגט אין א קולאק און לויט וועלכע די „וואהרזאגערס" פרעטענדירען צו דערקענען דעם שיקזאל פון א מענשען; מיר מיינען דא יענע דעליקאטע שטריכען, וועלכע קענען קוים בעמערקט ווערען מיט דעם אויג. מען דערזעהט זיי א סך לייכטער ווען אביסעל א פערשמירטע האנט ווערט צוגעדריקט צו א גלאז אדער צו אנ'אנדער גלאטען פלאך. דאן בלייבען אויפ'ן ארט די סמנים פון דער האנט און דאן קאן מען זעהען ווי אט די שטריכען דריקען זיך אפ.

נאך לייכטער קאן מען זיי בעמערקען ווען די שפיצען פון די פינגער ווערען לייכט בעשמירט מיט פארב אדער טינט און דערנאך ווערען זיי אפגעדרוקט אויף א שטיק ווייסען פאפיר.

זענען אט די שטריכען צעשפרייט איבער דער גאנצער אונטערשטער זייט פון דער האנט אדער פון דער דלאניע. אבער אויסגעשפראכענער און קלארער זענען זיי אויף די שפיצען פון די פינגער.

די דאזיגע שטריכען בעשטעהען אין דעם, וואס די הויט איז דא עטוואס אונטערגעהויבן געווארען אין בערגעלעך, וואס ציהען זיך אין לענגערע ליניעס און זענען געבויגען און געדרעהט אויף אזא אופן, אז זיי שטעלען מיט זיך פאר גאנץ בעשטימטע פיגורען. און ביז איצטער האט מען נישט בעמערקט, אז צוויי פינגער זאלען האבען אבסאלוט די זעלבע פיגורען, ווי מען קאן נישט געפינען צוויי בלעטלעך פון א בוים, וואס זאלען זיין אבסאלוט עהנליך צווישען זיך. און אויב אט די פיגורען אויף די פינגער פון דער זעלבער האנט קאנען נאך האבען א געוויסע עהנליכקייט צווישען זיך, זענען אבסאלוט נישט קיין צוויי פינגער פון צוויי פערשידענע מענשען, וואס זאלען האבען די זעלבע פינגער־צייכענס.

און נאך א זאך: די זעלבע פיגור וועט זיך האלטען אויף דעם זעלבען פינגער דעם גאנצען לעבען לאנג. ווען פון א קינד, וואס איז נאר־וואס געבוירען געווארען, זאל מען אראפנעהמען זיינע פינגער־צייכענס און דערנאך פערגלייכען די זעלבע צייכענס ווען ער איז שוין אנ'אלטער מאן, וועלען די פיגורען זיין גרעסער, ברייטער און שארפער אויסגעשפראכען, אבער די פיגורען אליין וועלען זיין די זעלבע. ווען די הויט פון א פינגער ווערט אפגעריבען, אדער אפגעשיילט פון א קראנקהייט אדער פון אנ'אפעראציע, און א נייע הויט קומט ארויס, וועט די נייע הויט אויפ'ן זעלבען פינגער האבען פונקט די זעלבע פיגורען אדער צייכענס ווי די פריהערדיגע הויט.

מיט אנדערע ווערטער, הייסט עס, זענען די פינגער־צייכענס פון א מענשען עטוואס, וואס כאראקטעריזירען איהם איינמאל פאר אלעמאל אויף זיין גאנץ לעבען, און אוועקגעהען פון דעם קאן מען נישט. און אט די פיגורען אויף די שפיץ פינגער זענען איצטער געווארען דער הויפט־סימן דורך וועלכען איין מענש ווערט אונטערשיידט פון א צווייטען מיט א גרעסערער בעשטימטקייט און זיכערקייט ווי אלע אנדערע סמנים. און דערפאר זענען עס די פינגער־צייכענס געווארען דער הויפט־מיטעל צו פערבינדען א פערדעכטיגטע פערזאן מיט א געוויסען פערברעכען.

דער מעטאד פון אויסנוצען די פינגער־צייכענס פון מענשען, ווערט איצט זעהר ברייט אנגעווענדעט אויף פערשידענע געביטען.

ערשטענס, שפילט עס א גרויסע ראליע אין קרימינאלאגיע, אדער אין דעם פראצעס פון אויפדעקען די געהיימניש פון א פערברעכען.

צווייטענס, ווערט עס אנגעווענדעט אין מיליטער. אזוי ווי א זעלנער איז א מאן וואס ווערט ספעציעל צו דעם צוגעגרייט, אז ער זאל הרג'ענען אנדערע, אדער אליין דערהרג'עט ווערען, קאנען אין א מלחמה פאלען א סך זעלנער מיט אמאל. אמת, יעדער פון זיי טראגט מיט זיך קארטעלען דורך וועלכע מען זאל איהם דערקענען נאך זיין טויט, אבער די פינגער־צייכענס ווערען בעטראכט אלס דער זיכערסטער און אומצווייפעלהאפטסטער מיטעל פעסטצושטעלען די פערזענליכקייט פון א געפאלענעם סאלדאט.

און דריטענס, ווענדעט מען אן דעם זעלבען מעטאד אין די קליניקעס און שפיטאלען, וואו קינדער ווערען געבוירען, כדי צו זיין זיכער, אז קינדער וועלען נישט פערביטען ווערען. נעהמט מען פון זיי אראפ די פינגער־צייכענס באלד נאך זייער געבורט, און אין פאל א קינד זאל דורך א טעות פערביטען ווערען, איז עס זעהר לייכט דעם טעות צוריק אויסצוגלייכען דורך די פינגער־צייכענס אט די זיכערקייט קאן מען האבען נאר דארטען, וואו דער מעטאד פון פינגער־צייכענס ווערט אנגעווענדעט. אבער איצטער איז עס א זעלטענהייט צו בעגעגענען א פלאץ וואו דער מעטאד ווערט נישט אנגעווענדעט.

דער אופן ווי אזוי דער מעטאד ווערט אנגעווענדעט פון דער פאליציי פאר די ציועקען פון דער־

(ווייטער זעה 14־טע זייט)

סאָציאַליזם אין מיטעלאַלטער

בײַ שיענקעוויטש'ן אין „בעז דאָגמאַטו" זאָגט אײנער פון די העלדען אַרויס אַזאַ געדאַנק: איך ווייס נישט וואָס עס ליגט אין אייך, כ'אַקען, אָבער דאָס ווייס איך, אַז אין ערגעץ אין דער וועלט איז נישט פאַרהאַן אַזאַ מאַנגעל פון גלײכגעוויכט אין דער קולטור פון די געזעלשאַפטליכע קלאַסען ווי אין פוילען. בײַ די זעלבע מענשען, בײַ וועלכע מ'קאָן בעמערקען אַ בליהונג אָדער אַפילו אַן איבערבליהונג פון קולטור, גיט זיך טיילמאָל אַ רייס־אַרויס אַבסאָלוטע פינסטערקייט און באַרבאַרישקייט".

און באמת לאָמיר זיך אַרומזעהען אין אונזערע פערהעלטענישען. אין דער הינזיכט פון סאָציאַלע אײנריכטונגען און אַפילו סאָציאַלע פערזיכערונג געהען מיר כמעט אין פאָראויס פאַר אַלע אייראָפּעאישע לענדער. ווען מיר האָבען דאָ נישט לאַנג געלייענט די בעדינגונגען, וועלכע די פראַנצויזישע סאָציאַליסטען האָבען געשטעלט די ראַדיקאַלען אויף אַרײנצוטרעטען אין דער רעגירונג און וועלכע זענען דורך די ראַדיקאַלען אָפּגעוואָרפען געוואָרען אַלס העכסטע סאָציאַליסטישע דעמאַגאָגיע, האָבען מיר בלויז געקוועטשט מיט די פלייצעס. קאָנטראָל איבער די בענק? שוץ פון די פּויערים געגען שפּעקולאַציע? פערשטאַטליכען די באַהנען? פערזיכערונג געגען אַרבייטסלאָזיגקייט? מיר האָבען דאָך דאָס אַלעס, טיילווייז אַפילו אין אַ גרעסערער מאָס: מיר האָבען נישט בלויז עטאַטיזם פון די באַהנען, נאָר אויך מאָנאָפּאָלען אויף שוועבעלעך, אויף בראָנפען, אויף טאַבאַק, אויף זאַלץ, און מאָרגען וועט אפשר די מלוכה אויסאַרבייטען הויזען און שטיוועל.

און נישט קוקענדיג דערויף, האַלטען נישט בלויז די סאָציאַליסטען, נאָר אויך די פראַנצויזישע ראַדיקאַלען פוילען פאַר אַ רעאַקציאָנערע מלוכה. צי איז דאָס צוליב אונזער מלוכה־אָרדנונג? ניין. די־זעלבע לעוויצע אין פראַנקרייך לויבט דאָך קעמאַל פּאַשאַן דערפאַר, ווייל ער פיהרט אײן דורך אַנטי־דעמאָקראַטישער דיקטאַטור פּראָגרעסיווע רעפאָרמען, וועלכע ס'וואָלט אונמעגליך געווען אײנצופיהרען דורך אַ דעמאָקראַטישען פּאַרלאַמענט. הייסט עס, אַז נישט די אָרדנונג אונזערע געפעלט נישט דער לעוויצע אויף מערב, נאָר דער אינהאַלט פון דער אָרדנונג, און וואָס זשע בעשטעהט דער אינהאַלט?

צווישען זייערע פּאָסטולאַטען האָבען די פראַנצויזישע סאָציאַליסטען אַוועקגעשטעלט אויפ'ן לעצטען אָרט דעם פונקט: ברייטע פּאָליטישע אַמנעסטיע. דאָס, וואָס די סאָציאַליסטען האָבען אַוועקגעשטעלט דעם פונקט אויפ'ן לעצטען אָרט, בעווייזט, אַז דער פונקט איז פאַר זיי נישט אַזאַ וויכטיגער און אַז די ראַדיקאַלען וועלען איהם גאַנץ גערן אָננעהמען ווייל פּאָליטישע אַמנעסטיע אין פראַנקרייך בעדייט אַרויסלאָזען אויף דער פריי עטליכע קאָמוניסטען און אַנאַרכיסטען, וועלכע זענען דערצו אײנגעזעצט געוואָרען פאַר פערברעכענס, וואָס ערגעץ אַנדערש וואָלט זיי געדראָהט דערפאַר תליה. און בײַ אונז וואָלט די אָפּאָזיציע אַזאַ פאָדערונג נישט געשטעלט יעדענפאַלס נישט ערנסט און יעדענפאַלס נישט פאַר אַלעמען, סײַדען פאַר די אָנהענגער פון דער אייגענער קליקע, און נישט די סאַנאַציע וואָלט אַזאַ פאָדערונג אַקצעפּטירט.

ווייל נעבען דעם עטאַטיזם און די קראַנקענקאַסעס, אַט די עראָבערונגען פון אַ העכסט־דעמאָקראַטישער מלוכה, הערשט בײַ אונז אַ טיפע אונטאָלעראַנץ צו פרעמדע אַנשויאונגען, אַ שטריך, פון דעם פינסטערסטען מאָנאַרכיזם, מיר קאָנען נישט אײנגעהן דערויף, אַז אַ מענש וואָס דענקט אַנדערש פאַר אונז, זאָל נישט ברענען אויף אַ שייטערהויפען. די דאָזיגע אונטאָלעראַנץ איז אַ געבוירענע טאָכטער פון קלעריקאַליזם, וועלכער הייסט נישט נאָר פערפאָלגען אַנדערש דענקענדע געגנער, נאָר אויך האַסען אַלע, וואָס זעהען אויס אַנדערש. דער דאָזיגער קלעריקאַליזם האָט נישט, פערשטעהט זיך, קיין שום געמיינזאַמעס מיט רעליגיע, דאָס איז גיכער דער געגענזאַץ פון רעליגיע, ווייל, ווי האָט עס אַמאָל געזאָגט נאָוואַטשינסקי: „דער ראַסען־האַס דערמאָנט אַמאָל די אַנטיסעמיטען, אַז זיי געהערען צום קריסטענטום".

אַט דער געמיש פון הויכער ציוויליזאַציע מיט דער נידריגסטער אונקולטורעלקייט טרעט בײַ אונז אַרויס אויף יעדען שריט און טראַפט זיך אין די אויגען אַרײַ יעדען אויסלענדער, אַרײַנהאַמערנדיג איהם אין קאָפּ אַרײן, אַז מיט פוילען ענדיגט זיך דער מערב און עס הויבט זיך אָן אַזיע, בלויז אין פוילען איז פערהאַן אין די מעלדונגס־ביכער אַ רובריק וועגען דער רעליגיע פון בירגער, בלויז אין פוילען קאָן מען נישט שליסען קיין ציווילע חתונה, קען מען נישט בויען קיין קרעמאַטאָריום, דאָ ווערען נישט אַנערקענט די פריידענקער, די סעקטאַנטען, לעצטענס זענען צוגעקומען אין פוילען די טייערסטע פּעסער אין דער וועלט און בעת דאָס פאַשיסטישע איטאַליען לאָזט אַרײן צו זיך פאַר לאַקען אָהן וויזע, קאָסט בײַ אונז אַ וויזע זעהר טייער.

מיט אײן וואָרט: עפּעס אַ מין סאָציאַליסטישע אָרדנונג אינמיטען פון מיטעלאַלטער, ווער קאָן פערשטעהען אַזאַ מלוכה־פערזעהעניש?

ה.

Dr. Z. Rakowski

ספּעציאַליסט פאַר אויערן־, נאָז־, האַלז־ און לונגען־קראַנקהייטען

11־טע ליסטאָפּאַד 9

(קאָנסטאַנטינער), טעלעפאָן 127-81

שפּרעכשטונדען פון 10—12 און 5—7, נעהמט אויך אָן אין לעטשניצע וגערושער 17 פון 10—12.

דער פּאָליטישער מאָמענט

די קאָנפערענץ אין לאָזאַן

די קאָנפערענץ אין לאָזאַן האָט זיך געזאָלט צונויפקומען נאָך אין יאַנואַר. זי איז דאַן נישט צושטאַנד געקומען. ווייל מ'האָט געוואָלט אָפּוואַרטען די רעזולטאַטען פון די וואַהלען אין דייטשלאַנד און אין פראַנקרייך. פון דעמאָלט אָן האָט זיך אָבער די לאַגע סײַ אין פּאָליטישער הינזיכט, סײַ אין עקאָנאָמישער נישט נאָר נישט פערבעסערט, נאָר גראַד פערערגערט, זי האָט זיך נאָך מעהר פערקאָמפּליצירט און פערשווערט. די ענטוואָפּנונגס־קאָנפערענץ יועלכע טאָפּטשעט זיך שוין זייט עטליכע חדשים אויף אײן אָרט אין גענף, האָט קיין פּאָזיטיווען רעזולטאַטען נישט געבראַכט און ערשט גאָר די לעצטע טעג איז געמאַכט געוואָרען אַ צווייפעלהאַפטער פּרוב, צו גאַלוואַניזירען אַט דעם בר־מנן, אין וועלכען מען האָט שוין אָנגעהויבען צו פערגעסען.

דייטשלאַנד איז אַרויף אויפ'ן וועג פון דער סאַמע שוואַרצסטער רעאַקציע, וואָס פיהרט צו אַ מיליטערישער דיקטאַטור און דאָס דערפיהרט די מעגליכקייט פון אַן אינטערנאַציאָנאַלער פערשטענדיגונג ביז צום מינימום. די פינאַנציעלע לאַגע פון אַ רייהע לענדער אין צענטראַל־ און מזרח־אייראָפּא איז אַזוי שווער, אַז פון טאָג צו טאָג קאָן מען ערוואַרטען די ערקלערונג פון נייע מאָראַטאָריומס אָדער באַנקראָטען אין עקאָנאָמישער הינזיכט קומט ווייטער פאָר די צופאַלונג פון דער וועלט־ווירטשאַפט, אַלע מלוכות שטרעבען זיך אײנצושליסען אין די ענגע אייגענע ראַהמען, זיי ריגלען זיך אַרום מיט די העכסטע צאָל־מויערען, פיהרען אײן קאָנטינגענטען פאַר פרעמדע סחורות און די שטרענגסטע דעוויזען־בעגרענצונגען. עס וועט לחלוטין נישט זײַן איבערטריבען, ווען מ'וועט זאָגען, אַז די גאַנצע וועלט געפינט זיך אין אַ מצב פון ווירטשאַפטליכען קריג און יעדער טאָג ברענגט נייע עקאָנאָמישע צושטערונגען און פערוויסטונגען.

אין אַט אַזאַ מאָמענט און בײַ אַזעלכע בעדינגונגען קומט זיך צונויף די לאָזאַנער קאָנפערענץ, וועלכע ווערט דורך פיל בעטראַכט אַלס דער לעצטער פּרוב צו געפינען אין אינטערנאַציאָנאַלען מאַסשטאַב אַן אויסוועג פון דער לאַגע. ס'איז גענוג צו דערמאָנען, אַז אַ רייהע מלוכות האָבען אָפּגעלעגט דעם טערמין פון ערקלערען זיך פאַר באַנקראָט ביז נאָך דער לאָזאַנער קאָנפערענץ, ווייל זי רעכענען, אַז זי וועט דאָך שאַפען פאַר זיי עפּעס אַ לעבענס־מעגליכקייט. אַזוי האָט מען אויף דער לאָזאַנער קאָנפערענץ געקוקט אויך אין דער פריהערדיגער רעגירונג פון ברינינג'ן, וועלכער האָט געהאַלטען אַז דער דורכפאַל פון דער קאָנפערענץ וואָלט בעדייט די גרעסטע קאַטאַסטראָפע פאַר דער דייטשער פאָלקסווירטשאַפט. פון דער לאָזאַנער קאָנפערענץ ערוואַרטען באַלדיגע פינאַנציעלע ווירטשאַפטליכע הילף אַ רייהע לענדער פון מזרח און מיטעל־אייראָפּא.

וואָס־זשע זענען אַלזאָ די מיטלען אויף געזונד צו מאַכען די וועלט־ווירטשאַפט און ספּעציעל די אייראָפּעאישע, וואָס קאָנען אָנגענומען ווערען אויף דער לאָזאַנער קאָנפערענץ? בנוגע דעם ערשטען און וויכטיגסטען פּראָבלעם דעם פּראָבלעם פון די געגענזייטיגע מלוכה־חובות און די ענטשעדיגונגען, האָבען זיך אָנגעמערקט אין דער אַמעריקאַנישער און אין דער אייראָפּעאישער עפענטליכער מיינונג צוויי פערשידענע שטאַנדפּונקטען. די אייראָפּעאישע עפענטליכע מיינונג איז אין גרויסען און גאַנצען פאַר דער פולשטענדיגער אַנולירונג פון די חובות צווישען די געוו. פערבינדעטע און פון די ענטשעדיגונגען (רעפּאַראַציעס), אַז דייטשלאַנד שטעהט אויפ'ן דאָזיגען שטאַנדפּונקט וועגען דעם איז איבעריג צו רעדען, אַזוי האָט געקוקט אויף דער זאַך אויך דער אַוועקגעגאַנגענער קאַנצלער ברינינג, וועלכער האָט נישט איינמאָל שוין געגעבען קלאָר צו וויסען, אַז דייטשלאַנד קאָן נישט און וועט נישט צאָהלען די ענטשעדיגונגען. פון דער נייער דייטשער רעגירונג ערוואַרט מען, אַז דער דאָזיגער געדאַנק וועט אַרויסגעזאָגט ווערען מיט דער גרעסטער ענטשלאָסענקייט און ברוטאַלקייט.

אַ בעדייטענדער טייל פון דער ענגלישער און פון דער איטאַליענישער עפענטליכער מיינונג זענען גענייגט אָנצונעהמען דעם דאָזיגען שטאַנדפּונקט אויך אין פראַנקרייך לאָזט זיך בעמערקען אַ געוויסע ווענדונג אין דער ריכטונג, אויב פראַנקרייך איז ביז איצט געווען האַרב און קאָמפּראָמיסלאָז, הערט מען איצט מצד פיל אײנפלוסרײכע און פעראַנטוואָרטליכע פאַרשטעהער פון דער פראַנצויזישער עפענטליכער מיינונג, אַז די געגענזייטיגע חובות מוזען אַנולירט ווערען ביז צום מינימום, וואָס איז נויטיג אויף צוריק אויפצובויען די צושטערטע פּראָווינצען.

אַ בעזונדערע שטעלונג פערנעהמען אין דער פראַגע די פעראייניגטע שטאַטען. ביז אין דער סאַמע לעצטער צייט איז די שטימונג בײַ די ברייטע מאַסען פון דער בעפעלקערונג אין אַמעריקאַ און די מעהרהייט פאַרשטעהער פון קאָנגרעס געווען געגען דער פולשטענדיגער אַנולירונג פון די קריגס־חובות, דאָס איינציגע וואָס מ'איז גרייט געווען איינצוגעהען אין אַמעריקע, איז געווען די רעוויזיע פון די יעהרליכע צאָהלונגען, אין הסכם מיט דער פערגערטער עקאָנאָמישער לאַגע פון יעדער בעזונדערער מלוכה, דאָס האָט זיך קודם כל געזאָלט בעציהען אויף ענגלאַנד, דאַן אויף איטאַליען, און צום ווייניגסטען אויף פראַנקרייך, וועלכע יוערט פון דורכשניטליכען אַמעריקאַנער געהאַלטען פאַר שטיין־רייך, און נויטיגט זיך נישט אין קיין אַמעריקאַנער נדבות. אמת, אין דער לעצטער צייט האָט זיך אויך אין אַמעריקאַ געלאָזט בעמערקען אַ ווענדונג לטובת דער פולער אָדער לכל הפחות טיילווייזער אַנולירונג פון די קריגס־חובות. אין דער ריכטונג, געהט אַ שטייגער, דער פאָרשלאַג פון איינעם פון די פּרעזידענטען־קאַנדידאַטען סמיט, ער לעגט פאָר אַז די סומעס, וועלכע עס בעטרעפען די אויסגאַבען פון די בעזונדערע לענדער מיט די פעראייניגטע שטאַטען זאָלען זיי פערדרעכענט ווערען אויפ'ן חשבון פון קריגס־חוב. וואָס מעהר אַ געוויס לאַנד האַנדעלט מיט די פעראייניגטע שטאַטען אַלץ שנעלער וועט עס פּטור'ן די חובות צו אַמעריקע. דאָס וואָלט נאַטירליך געבראַכט צו דער פערשטאַרקונג פון אַמעריקאַנישען עקספּאָרט און צו דער לינדערונג פון קריזיס אין אַמעריקאַ. אַט דער שטאַנדפּונקט איז אין אַמעריקאַ דערווייל ווייניג פּאָפּולער.

עס איז אָבער פערהאַן אַ צווייטער בליק אויף דער פראַגע פון די רעפּאַראַציעס און די געגענזייטיגע חובות, דהיינו, עס זאָל בלויז ערקלערט ווערען אַ מאָראַטאָריום אויף פינף אָדער אויף דריי יאָהר, ביז עס וועט קומען אַ פערבעסערונג פון דער ווירטשאַפטליכער לאַגע אין דער אָדער אַפילו בלויז אויף עטליכע חדשים ביז נאָך די וואַהלען צום דייטשען רייכסטאַג.

געגען דעם שטאַנדפּונקט טרעט ענטשידען אַרויס די דייטשע עפענטליכע מיינונג, וועלכע האַלט, אַז יעטוועדער אָפּלעגען די פראַגע פון די ענטשעדיגונגען פערציהט בלויז דעם קריזיס אין דער וועלט. אָבער גראָד דער שטאַנדפּונקט האָט געזיגט.

אין דער לעצטער מינוט, אַ טאָג איידער די לאָזאַנער קאָנפערענץ האָט געדאַרפט געעפענט ווערען איז אַרײַנגעטראָטען אַ נייעס אין דער פראַגע פון די רעפּאַראַציעס און קריגס־חובות און אין דער פראַגע פון די ענטוואָפנונגען, וואָס זענען דאָך צום ענגסטען פערבונדען מיט די עקאָנאָמישע פּראָבלעמען. אין פּאַריז איז פאָרגעקומען אַ צוזאַמענקונפט פון ענגלישען פּרעמיער מאַקדאָנאַלד, מיט דעם פראַנצויזישען פּרעמיער העריאָ, אין זייערע געשפּרעכען זאָלען זיי האָבען געקומען צו אַ פערשטענדיגונג וועגען די דערמאָנטע פראַגען. וואָס אַנבעלאַנגט דער ענטוואָפנונג זאָלען די מלוכה־מענער האָבען געקומען צו אַ הסכם אויף פאָלגענדער באַזע: עס ווערט אָפּגעשטעלט יעטוועדע בעוואָפנונג אויף פינף ביז צעהן יאָהר. עס ווערען אָפּגעשאַפט די שווערע קריגס־אַעראָפּלאַנען; עס ווערט אָפּגעשאַפט די שווערע אַרטילעריע; עס ווערען רעדוצירט די מיליטערישע בודזשעטען און די מיליטערישע קאָנטינגענטען; עס ווערען נישט אָנגענומען די דייטשע טעזען וועגען גלייכבערעכטיגונג אין דער בעוואָפנונג, און ווייטער. די ענטשעדיגונגס־שולדען ווערען נישט אַנולירט, עס וועט נאָר געגעבען ווערען דייטשלאַנד אַ מאָראַטאָריום, וואָס זיין טערמין וועט פעסטשטעלען די לאָזאַנער קאָנפערענץ.

עס איז לייכט איינצוזעהען, אַז די געבראַכטע פערשטענדיגונג איז אין דער מינדעסטער מאָס נישט מסוגל אַרײַנצוברענגען אַ פערבעסערונג אין דער לאַגע. איינע פון די וויכטיגסטע פאָדערונגען, וועלכע דייטשלאַנד רוקט אַרויס אין דער פראַגע פון ענטוואָפנונג איז די וואָפען־גלייכבערעכטיגונג פון דייטשלאַנד מיט די איבעריגע לענדער. די דאָזיגע פאָדערונג ווערט אָפּגעוואָרפען און דערויף וועט דייטשלאַנד באין אופן נישט איינגעהן ווידער דאָס בעשטימען אַ מאָראַטאָריום פאַר די ענטשעדיגונגען אַנשטאָט זיי אײנגאַנצען צו שטרייכען וועט אַרויסרופען אַ נייעם ברויז אין דייטשלאַנד. ווייל דער לאָזונג פון נישט צאָהלען די רעפּאַראַציעס איז איצט דער מעכטיגסטער אין דייטשען פּאָליטישען און ווירטשאַפטליכען לעבען און עס איז נישטאָ קיין דייטש, וועלכער זאָל אײנגעהן פרייוויליג ווייטער צו טראָגען די לאַסטען פון די ענטשעדיגונגען.

ווי מ'גיט איבער פון וואַשינגטאָן האָט דער פונקט פון דער פערשטענדיגונג וועגען אָפּשטעלען די בעוואָפנונגען אויף עטליכע יאָהר אַרויסגערופען אין אַמעריקע אַן עמפּערונג, אין אַמעריקע פערשטעהט מען דעם דאָזיגען פונקט אַלס שטרעבונג פון ענגלאַנד אויף די נאָהענטסטע יאָהרען צו בלייבען די שטאַרקסטע מלוכה אויף די ים'ען, און וואָס אַמעריקע וועט ענטפערען מיט אַ קאַטעגאָרישען „ניין".

מיט אַזאַ באַגאַזש פון מעהר אָדער ווייניגער קאַטעגאָרישע „יאָ'ען" און „ניין'ען" קומען די מלוכה־מענער צו דער קאָנפערענץ אין לאָזאַן. אויף וועלכער מ'האָט געוואָלט לעגען אַזוי פיל האָפנונגען. עס איז שווער צו גלויבען אַז די נייע קאָנפערענץ זאָל ברענגען עפּעס מעהר ווי נייע ענטוישונגען.

פ. ב.

„היטלער וועט אונטערגעהן, ווייל ער האָט אָנגעהויבען מיט יודען"—

אַזוי שרייבען ענגלישע צייטונגען

די גרויסע און אײנפלוסרײכע ענגלישע צייטונג „דיילי עקספּרעס" וועלכע איז ביז איצט נישט געווען איבעריג פריינדליך צו יודען, האָט פערעפענטליכט אַ לייט־אַרטיקעל אונטער'ן קעפּעל: „היטלער און די יודען", אין וועלכען זי בעדויערט די שענדליכע פערפאָלגונגען פון די היטלעריסטען אויף די יודען, און ערקלערט אויך, אַז די יודען פערלאָזען בערלין און לויפען נאָך מינכען, וואו זיי האָפען בעשיצט צו ווערען.

די צייטונג בעמערקט, אַז די יודען האָבען געשפּילט אַ בעדייטענדע ראָלע אין דער דייטשער פינאַנץ און אינדוסטריע און דאָס פערטרייבען זיי וועט ברענגען שלעכטע רעזולטאַטען פאַר דייטשלאַנד.

היטלער — זאָגט ווייטער די צייטונג — גלויבט, אַז מיט זיינע ווילדע אַטאַקעס אויף יודען וועט ער אַרויסקומען אַלס זיגער, ער האָט אָבער אַ ביטערען טעות.

זאָל היטלער נעהמען אַ ביישפּיל פון דער פערגאַנגענהייט, זאָל ער שטודירען די געשיכטע און ער וועט זעהען, אַז אַלע פעלקער וועלכע האָבען פערפאָלגט יודען, זענען שפּעטער אונטערגעגאַנגען. עס מאַכט נישט אויס ווי גרויס און מעכטיג זיי זענען געווען, זיי זענען אונטערגעגאַנגען.

אויב היטלער וויל זיין ערפאָלגרייך אין זיין פּאָליטיק — פערענדיגט דער שרייבער — דאַן מוז ער אויסגעבען די שענדליכע פּאָליטיק פון אַטאַקירען יודען.

צו הערען אַזעלכע ווערטער פון די „דיילי עקספּרעס" איז ווירקליך דערפרייענד — אָבער צי וועט זיך היטלער צוהערען צו זיי — דאָס איז אַ גרויסע פראַגע.

אויך די גרויסע אָנגעזעהענע ענגלישע ליבעראַלע צייטונג די „מאַנטשעסטער גאַרדיען" איז אַרויס מיט אַ שאַרפען פּראָטעסט געגען אַלע פינסטערע כוחות, וועלכע רופען זיך „קריסטען", און זיי טוען קעגען יודען די ערגסטע זאַכען וואָס מען קאָן זיך נאָך פערשטעלען, זי שרייבט דאָס אין שייכות מיט דעם פּראָגראַם פון דער נייער דייטשער רעגירונג. זי ערקלערט:

דאָס וואָרט „קריסטליך" יוערט בענוצט איינציגע מאָל אין דעם פּראָגראַם פון דער נייער דייטשער רעגירונג, אָבער דאָס האָט גאָר נישט צו טון מיט קריסטענטום.

די אונגאַרישע ווייסע טעראָריסטען פון 1919, וועמענס שרעקליכע מעשים האָבען צו זיך קיין גלייכען נישט געהאַט אין דער מאָדערנער צייט, די פּאָגראָם־אויפרייצער איבער גאַנץ מזרח־ און דרום־אייראָפּע, די עסטרייכישע פאַשיסטען און אַלע באַנדיטען און טעראָריסטען, וואָס האָבען בעשמוצט די אייראָפּעאישע ציוויליזאַציע זינט דער מלחמה — האָבען אויך געהאַט אַ שטאַרקע ליבע זיך צו רופען מיט אַזעלכע נעמען ווי „קריסטליך", „סאָציאַלע", „נאַציאָנאַלע" אָדער זיי האָבען צונויפגעבונדען צוויי נעמען און זיך גערופען „קריסטליך־סאָציאַלע" אָדער — „קריסטליך־נאַציאָנאַלע", זיי האָבען דאָס געטוהן מיט דער בייזער כוונה, כדי צו וועקען זייערע שענדליכע טאַטען מיט אַן ערהאַבענעם נאָמען.

אַט אין דעם בעשטייט די בעדייטונג פון דעם וואָרט „קריסטליך" אין דעם פּראָגראַם פון פאָן־פּאַפּענס רעגירונג. די רעגירונג רעדט נישט קיין וואָרט וועגען די אומקריסטליכע זאַכען, וואָס ווערען אָפּגעטאָן אין דייטשלאַנד. זי פערשווייגט די שרעקליכע חוצפּה פון די היטלעריסטען, דעם איבערפאַל פון שוצלאָזע יודישע מענער און פרויען אין ברעסלוי, זי זאָגט נישט קיין וואָרט קעגען די שרעקליכע בעליידיגונגען, וואָס עס האָבען אויסצושטיין די יודישע קינדער אין די שולען, עס האַלט בײַ דעם קלאָגעדיגען צושטאַנד, אַז פיל יודישע עלטערן פיהרען אַוועק די קינדער אין די שולען און וואַרטען זיי אָפּ ביים אַהיימגעהען, כדי זיי זאָלען נישט איבערפאַלען ווערען פון די „קריסטליכע קינדער".

די דאָזיגע אמת'ע ווערטער פון „מאַנטשעסטער גאַרדיען" האָט מען געקענט אויך אָנווענדען צו אונזערע היימישע היטלעריסטען — די ענדעקעס.

DOKTOR

H. WOŁKOWYSKI

צעגעלניאַנאַ 4, טעל. 216-90

ספּעציאַל־אַרצט פאַר הויט־ און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער־שוואַכע. אַלע אַרט אַנאַליזען, עלעקטראָטעראַפּיע, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ־שטראַהלען.

נעמט אָן פון 8—2 און פון 5—6 אָוונט.

בעזונדער וואַרטע־צימער פאַר פרויען.

דער פראקלאמירטער טעקסטיל=שטרייק

נעכטען האבען געשטרייקט נאר א מינימאלע צאהל ארבייטער. — דער שטרייק־קאמיטעט אהז א זיץ=ארט. — ווער מיט וועמען און ווי אזוי וועט אונטערהאנדלען

היינט וועט די לאגע אויפגעקלערט ווערען

דער טעקסטיל-ארבייטער-שטרייק, וואס האט זיך נעכטען געזאלט אנהויבען, לויט'ן בעשלוס פון דער דעלעגאטען-פערזאמלונג, איז גלייך אריין אין סטאדיום פון כאאס.

ווי מיר האבען שוין נעכטן מיטגעטיילט, האט דאס פיהרען פון שטרייק געוואלט איבערנעהמען די צווישען-פעראיינס-קאמיסיע, וועלכע בעשטעהט פון דעם קלאסען-פעראיין, „פראצא", כ. ד. און קארטעל.

די מעהרהייט דעלעגאטען האבען אבער אפגעווארפען די אנפיהרערשאפט פון די פעראיינען און בעשלאסען צו שאפען אן איבערפארטייאישען שטרייק-קאמיטעט פון 80 פערזאן, וועלכע זאל ארגאניזירען און אנפיהרען דעם שטרייק. צוליב אזא אונצוטרויען מצד די דעלעגאטען, האט די צווישען-פעראיינס קאמיסיע אראפגענומען פון זיך די פעראנטווארטליכקייט פאר דער אקציע, ערקלערענדיג גלייכצייטיג, אז די פעראיינען וועלען דעם שטרייק שטיצען.

צוליב אזא לאגע איז געוועזען פאראויסצוזעהן, אז די טעקסטיל-פאבריקען אין וועלכע ס'ארבייטען ארבייטער אנהענגער פון די פעראיינען, וועלען מורא האבען אנצוהויבען דעם שטרייק, נישט וויסענדיג ווער ס'וועט פאר איהם טראגען די פעראנטווארטליכקייט.

פון באלד אינדערפריה

האבען זיך פאר די גרויסע פאבריקען אנגעהויבען צו זאמלען די דעלעגאטען, וועלכע האבען מיטגעטיילט די ארבייטער וועגען די בעשלוסען צו שטרייקען, וואס זענען אנגענומען געווארען אויף דער נאכט-פערזאמלונג פון די פאבריקס-דעלעגאטען.

קיין שום פאבריק האט זיך אבער נישט אפגעשטעלט.

ווייל די ארבייטער האבען בעסער געוואלט אפווארטען, ביז די לאגע וועט קלאהר ווערען. בלויז

אין עטליכע גאנץ קליינע פאבריקען

איז געווארפען געווארען די ארבייט. אין אלגעמיין קען מען זאגען, אז קוים 10 פראצענט פון די לאדזשער טעקסטיל-ארבייטער האבען נעכטען פערשטרייקט.

אויך

אין דער פראווינץ

ווי טאמאשאוו, זגערזש, פאביאניץ א. א. וו. זענען אלע פאבריקען געוועזען טעטיג, ווייל די ארבייטער האבען זיך נאך נישט געקענט אריענטירען אין די בעשלוסען, וואס זענען אנגענומען געווארען אויף דער לאדזער ענטגילטיגער פערזאמלונג.

ווי דער

ארבייטס=אינספעקטאר

האט מיטגעטיילט אונזער מיטארבייטער, האט זיך צו איהם אין פערלויף פון נעכטיגען טאג נישט געווענדעט קיין שום דעלעגאציע פון קיין שום צד. לויט די ידיעות פון ארבייטס-אינספעקטאריאט האבען נעכטען נאר געשטרייקט עטליכע גאנץ קליינע פאבריקען, וואס האט קיין שום ווירקונג נישט געהאט.

דער שטרייק-קאמיטעט

האט נעכטען אנגעהויבען זיין ארבייט. דער גאנצער שטרייק-קאמיטעט איז געקומען אין לאקאל פון די קלאסען-פעראיינען אויף נארוטאוויטש 50 און פערלאנגט. אז דער לאקאל זאל איבערגעגעבען ווערען דעם קאמיטעט אויף א זיץ-ארט פון וואנען דער שטרייק זאל אנגעפירט ווערען. אויך האט דער שטרייק קאמיטעט געוואלט ארויסגעבען אן'אויפרוף צום גאנצען לאדזשער פראלעטאריאט.

די קלאסען=פעראיינען האבען אבער דעם לאקאל נישט געוואלט איבערגעבען

ערקלערענדיק, אז דארט איז דאס זיץ-ארט פון דער צווישען-פעראייניגשער טעקסטיל-קאמיסיע.

דער שטרייק-קאמיטעט איז דעריבער געבליבען אהן א זיץ-ארט און אין די אוונט-שעהן האט ער זיך געווענדעט צום „קארטעל" וועגען בעקומען דעם לאקאל, דער „קארטעל" האט נאך קיין ענטפער נישט געגעבען. קיין פערזאמלונגען זענען נעכטען נישט פארגעקומען, אזוי אז די לאגע איז געבליבען דיזעלבע וואס נעכטען א גאנצען טאג.

אונזער מיטארבייטער האט זיך געווענדעט קודם-כל צו

עטליכע פארשטעהער פון די טעקסטיל-פאבריקאנטען וועגען דער לאג

די פאבריקאנטען האבען געענטפערט: „נישט אריינגעהענדיג אין דעם, אז דער שטרייק ליגט נישט אין די הענד פון די פראפעסיאנעלע פעראיינען און ס'איז נישט פערהאן קיין לעגאלע קערפערשאפט, וועלכע זאל פיהרען די אקציע, קען בכלל נישט זיין קיין רייד וועגען קומען צו רייד מיט די ארבייטער וועגען א נייעם קאלעקטיוועןן אפמאך, קיין שום בעדינגונגען בעגינסטיגען נישט אזא שטעלונג. די פאבריקאנטען האבען סיי-ווי-סיי נישט וואס צו ארבייטען. ס'איז נישט איצט קיין שום סעזאן אין צום ווינטער-סעזאן, אויב אזעלכער וועט זיין, איז נאך זעהר לאנג, די איצטיגע עקאנאמישע בעדינגונגען זענען בשום אופן נישט גינסטיג צו א שטרייק. דאס, זעהט אויס, האבען פערשטאנען די פראפעסיאנעלע פעראיינען, וועלכע האבען געוואלט אנדערש פיהרען די אקציע. מ'האט אבער ביי זיי ארויסגענומען די אקציע פון דער האנד, דאס איז די מיינונג פון די פאבריקאנטען.

די פארשטעהער פון דער צווישען=פעראייניגשער קאמיסיע האבען ערקלערט

פאר אונזער מיטארבייטער, די אפאזיציע האט ערוואָרבען די מעהרהייט אויף דער דעלעגאטען פערזאמלונג דורך דעם וואס אויף דער פערזאמלונג זענען געקומען ארבייטסלאזע, שטרייקענדע פון דער ווידזעווער מאנופאקטור און סתם אזעלכע עלעמענטען, וועלכע האבען נישט קיין שום שייכות מיט די טעקסטיל-ארבייטער.

מיר פערשטעהען אבער די וויכטיגקייט פון אזא אקציע און אויף וויפיל מיר וועלען קענען וועלען מיר די אקציע אונטערשטיצען. ס'האט זיך אבער געשאפען אזא לאגע, אז די אקציע ווערט, צוליב דער שולד פון אונפעראנטווארטליכע מענשען, געפיהרט דורך א קערפערשאפט וואס איז קיינעם גישט בעקאנט, איז נישט רעגיסטרירט און האט קיין שום כוח נישט. א חוץ דעם איז דאך ביי אזא לאגע נישט פערהאן קיין שום מעגליכקייט אנצובינדען א קאנטאקט מיט די פאבריקאנטען געגען וועלכע די אקציע ווערט געפיהרט, דער ארבייטס-אינספעקטאר, אויב ס'וועט קומען צו רופען א קאנפערענץ מיט די פאבריקאנטען, קען דאך נישט רעדען מיט א קערפערשאפט, וועלכע האט קיין שום פולמאכטען נישט דערצו. דאס זעלבע כמעט איז געוועזען ביים טראמוויי-שטרייק.

ס'פערשטעהט זיך, אז מיר האבען נישט געקענט אנדערש האנדלען, ווען מ'האט די פעראיינען, וואס שטעהען יאהרען-לאנג טאג-איין טאג-אויס אויף דער וואך פון די ארבייטער-אינטערעסן אויסגעדריקט אונצוטרוי און בייזוויליג זי בעזייטיגט פון אן'אקציע, וועלכע פערלאנגט אזוי פיל פארזיכטיגקייט און פערשטענדניש. יעדענפאלס ערקלערען מיר נאכאמאל, אז מיר וועלען די אקציע אונטערשטיצען.

ביי די יודישע טעקסטיל-ארבייטער

איז די לאגע אויך דיזעלבע. נעכטען האבען געשטרייקט גאנץ ווייניג יודישע ארבייטער, וועלכע ווארטען אויך אויף אן'אויפקלערונג פון דער סיטואציע.

אין פערלויף פון היינטיגען טאג דארף אריינקומען מעהר קלאהרקייט וועגען דעם ווייטערדיגען עוואנטועלען גאנג פון שטרייק.

ביי די שערער-ארבייטער

די טעג איז פארגעקומען א געמיינזאמע זיצונג פון דער סעקציע פון יודישע, פוילישע און דייטשע שערער, וואס זענען ארגאניזירט אין קלאסען-פעראיין.

נאכ'ן פעסטשטעלען דעם פאקט, אז די שערער זענען ווייניג אריינגעצויגען אין די צוגרייטונגען צום אלגעמיינעם שטרייק אין דער טעקסטיל-אינדוסטריע, איז בעשלאסען געווארען צו רופען א פערזאמלונג פון אלע יודישע, פוילישע און דייטשע שערער, אין לאקאל פון טעקסטיל-פעראיין, אגראדאווא 9, זונטאג, ד. 19. יוני, 10 פארמ., כדי אפצוגעבען א בעריכט וועגען די ביז-איצטיגע צוגרייטונגען צום אלגעמיינעם שטרייק און כדי צו בעשליסען, אז אלע שערער זאלען צום שטרייק צו שטעהן.

רעשטען
לאדז, נאוואמיעסקא 5
פראנט, 2-טער שטאק
פערשידענע קאמגארנס,
ביליצער, טאמאשאווער און לאדזער
אויף אנציגער און פאלטענס
ווי אויך די מאדערנסטע דאמען-
שטאפען אויף פאלטנס און קאסטיומען
מיט 30% בילליגער
קומט און איבערצייגט אייך, ביי
SZCZĘSLIWY
געפינט נאר
אין פראנט, II שטאק

בופאר איהר פאהרט
אויף ערהאלונג
קויפט אין די
קאסמעטיק
נור אין דער איבעראל-בעוואוסטער
קאנקורענץ=פערפומעריע פון
J. Drukier, 5 ZAWADZKA 5
tel. 175-92
וואס בעזיצט ספעציעל צום זומער=סעזאן די נייעסטע פערפומען, פודערן, טואלעט-זייפען ווי אויך אלערליי בלומען=וואסערן
צו פערקלענערטע פרייזען
בעמערקונג: פאר ענגראסיסטען בעדייטענדער ראבאט.
בעזוכט מיין פערפומעריע און איהר וועט זיך איבערצייגען.
אכטונג! פראפאראטען „HERBA", שטעטס אויף לאגער.

XX
יודיש טעאטער אין „פילהארמאניע"
פערבאנד-טרופע פון א. פ. א. אין פוילען.
XX
שבת, דעם 18=טען יוני, 9 אוונט
פייערליכע 20=יעהריגע יובילעאום=פארשטעלונג
3 שעה פערגעניגען!!! 3 שעה פערוויילונג!!!
ערשטער גאסטשפיל פון דער איבעראל-בעקאנטער סאלאן-סוברעטין
פון בעליבטען ארטיסט און בוף - קאמיקער
הירש באלבירסקי
סעווילא פאסטאר צוזאמען מיט דער גאנצער זיגלער=אפערעטען=טרופע
אין א גאנץ נייער אמעריקאנער שלאגער-אפערעטע
פרעמיערע!
די דזשאז=טענצערין
מיט סעווילא פאסטאר אין דער טיטול-ראלע; ראל „הערשעלע"—באלבירסקי.
צום שלוס: א פייערליכער יובילעאום=קאנצערט ס'בעטייליגען זיך: דער בעריהמטער ארטיסט בעני אדלער, דער בעליבטער ארטיסט און זינגער יוסף סטרוגאטש, דער גוט-בעקאנטער כאראקטער-קאמיקער דאלי נאכבאר, דער באלעט-טענצער פון ווארשאווער „אדריא" מאריס דזשאנסאן דער בעקאנטער שלמה הערשקאוויטש און דער יובילאר ה. באלבירסקי. —— הנהלה-בילעטען און פרייקארטען נישט גילטיג.

„אוניטאס"-שפיטאל גייט אי־בער צו דער שטאט

בעשלוס פון דער נעכטיגער זיצונג פון מאגיסטראט

אויף דער נעכטיגער זיצונג פון מאגיסטראט איז באשלאסען געווארען צו ליקווידירען דעם פרעסע-רעפעראט פון מאגיסטראט און בעפרייען פון פאסטען דעם לייטער פון דעם דאזיגען רע־פעראט.

ווייטער איז באשלאסען געווארען צו אנולי־רען 880 טויזענד זלאטעס פערלעגענעם לאקאל־שטייער פון ארימע צאהלער.

צום סוף איז נאך בעשלאסען געווארען צו פאכטען אויף 10 יאהר דעם אוניטאס-שפיטאל צו 55 טויזענד זלאטים א יאהר.

א גנב איז געריכט-בנין

ווערט געכאפט אויף דער „הייסער מינוט"

(א) אין שטאטישען געריכט, איז נעכטען פערהאלטען געווארען משה שטשופאק, פון זגער־זשער 44 בעת ער האט אין געריכט געוואלט אויס־פיהרען א גנבה. דער דאזיגער „פויגעל" איז איינ־געזעצט געווארען אין תפיסה.

אויספלוגען

די היגע אפטיילונג פון דער יודישער גע־זעלשאפט פאר לאנדקענטשאפט ארגאניזירט פאל־גענדע אויספלוגען:

מארגען, שבת, 10 פריה, — כאלופניקעס־אויסשטעלונג אין דער קונסט-גאלעריע אין שענ־קעוויטשא-פארק. 3 נאכמ. מארישין-רודא. זונטאג, איין-טאגיגער אויספלוג זגערזש - דאמבראווקא. ד. 25 און 26 ד. ח. — שעראדז, קאליש און גאלו־כאוו. (אפצאל 12 זל.)

היינט, פרייטאג, 10 אווענד — פייערליכע שליסונג פון אינסטרוקטארען-קורס. די קאלאניע אין קארוויץ ביים באלטישן ים איז שוין טעטיג.

פון בעקער-צעך

אין דער נייער פערוואלטונג פון בעקער־צעך איז אלס סטארשי געוועהלט געווארען ב. שקלאוס, פאדסטארשעס — ש. י. רוטענבערג, און וו. י. וויינבערג, אין דער פארוואלטונג: ה. קירש־בוים — קאסירער, מ. קופערמינץ — עהרען - סעק־רעטאר, ק. צווייליך — עקאנאם ש. קאראש, מ. נאווארסקי, פ. גאלדבערג, י. ווילנער און מ. וואקסמאן, קאנדידאטען: ע. זעליגמאן, ש. מיצענ־מאכער. י. אליצקי און פישל אבזאק.

רעוו׳זיר-קאמיסיע: ג. וויינבערג, ר. קינרוס, ב. הענעכאוויטש.

אין שידס-געריכט: מ. לאסמאן, ה. פייבושאק, ה. הילער און י. רובין.

גארטען-פערווייל׳ונג איז פארק לאנגובעק

מארגען, שבת קומט פאר אין פארק לאנגוביעק צופאהר מיט׳ן ראדאגאשטשער טראמוואי א גראנ־דיעזע גארטען-פערוויילונג.

ס׳וועט צוגעגרייט זעהר א רייך פראגראם קאנצערט-טייל פון 2 ארקעסטערס, אויפטריט פון ארטיסטען, בענגאלישע פייערן, כינעזישער קיאסק, א ספעציעלע עסטראדע צום טאנצען, פערשידענע פרייליכע סורפריזען און אטראקציעס, ס׳ווערט אויך איינגעארדענט אנ׳אייגענער ביליגער בופעט.

געזעגנונגס-קאנצערט פון מאריס שווארץ

אין פילהארמאניע

א זעהר גרויסען אינטערעס האט ארויסגערו־פען דער אויפטריט פון וועלט-בארימטען יודישען ארטיסט, דירעקטאר און רעזשיסער פון קונסט־טעאטער אין ניו-יארק מאררים שווארץ.

און בכדי צו געבען די מעגליכקייט דאס יודיש-קינסטלערישע לאדז צו הערען און בעוואונ־דערן אונזער גרויסען השובן קינסטלער, איז גע־לונגען די דירעקציע פון פילהארמאניע מיט דעם ענערגישען דירעקטאר ה׳ אלפרעד שטרויך מיט גרויס מיה צו אנגאזשירען דעם אויבענדערמאנטען קינסטלער אויף נאך איין אייגציגען אויפטריט. וועלכער קומט פאר דעם קומענדיגען מיטוואך, ד. 22 יוני, 8 אווענט אין פילהארמאניע-זאל.

אויף זיין געזעגנונגס-קאנצערט וועט שווארץ אויספיהרען א פולשטענדיג נייעם פראגראם, די שאפונגען פון די בעדייטענדסטע יודישע שריפט־שטעלער און ווי אויך פון זיינע אייגענע שאפונגען.

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט־קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע

אנדזשעיא 5, טעל. 159-40

נעמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.

זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארמ.

בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען

זגערזשער 17 **טעאטער „מאמוס"** זגערזשער 17

בעני אדלער געזעגענט זיך מיט לאדז

לעצטע 3 געזעגנונגס־פארשטעלונגען לעצטע 3

לאזט נישט אדורך די געלעגענהייט, קומט זיך מאסענווייז געזעגענען מיט אונזער ליבען אמעריקאנער סטאר, דעם שטאלץ פון דער יודישער ביהנע

בעני אדלער

היינט, פרייטאג, אנהויב 10 אווענד די אומשטערב־ליכע פיעסע פון יעקב גארדין אין 4 אקטען מיט געזאנג

דער יודישער קעניג ליר

הויפט-ראל דוד משה׳לעס—בעני אדלער.

מארגען, שבת, 4 נאכמיטאג דער סוקסעס-שלאגער פון בעני אדלער, וועלכער האט געמאכט איבעראל דעם גרעסטען פוראר

„בלוט-פאר-בלוט"

אין 3 אקטען פון קאברין, הויפט-ראל מאיר׳קע אידיאט — בעני אדלער.

מארגען, שבת, 9 אווענד לעצטע אומאפרופליכע געזעגנונגס-פארשטעלונג

פרעמיערע די לוסטיגע קאמעדיע מיט געזאנג אין טענץ פון משה ריכטער

„די צוויי שוויגערס"

לאכען ביז טרערען.

אנטיילנעמער: פרויען: ביאלקאוויטש, ראזענצווייג, לובארטאווסקא, צווייליך. מענער: ביאלקא־וויטש, פאליאנסקי, אריעל, זעלמא, ליודנער א. א. בילעטען צו בעקומען פון היינט אין קאסע פון טעאטער „מאמוס". אווענד-פרייזען פון 80 גר. ביז 2.20 — נאכמיטאג-פרייזען פון 60 גר. ביז 1.60. אנפיהרער ישראל ביאלקאוויטש. רעזשי: בעני אדלער. טעכנ. לייטונג: ש. ליודנער.

פלייש-בערזע איז לאדז ווערט איינגיכען געעפענט

קאנפערענץ מיט א מיניסטעריאלע קאמיסיע פון האנדוו.-קאמער

(2) אין לאדז האט עהרגעכטען געווײלט א מיניסטעריאלע קאמיסיע אין וועלכער ס׳זענען געווען פארטרעטער פארשטעהער פון אגרער-און האנדעלס-מיניסטעריום׳ס. די קאמיסיע האט באזוכט די שעכט-הייזער. זיי האבען ערקלערט, אז די לא־קאל-בעדינגונגען פון די לאדזשער שעכט-הייזער, זענען פיל בעסער ווי אין די ווארשאווער.

4 נאכמ. איז אין דער האנדווערקער-קאמער פארגעקומען א קאנפערענץ, צוזאמען מיט דער קאמיסיע. ס׳איז בעשלאסען געווארען וואס גיכער צוצוטרעטען צו רעאליזירן דעם פראיעקט, צו עפע־נען א פלייש בערזע אין לאדז.

20 יאהר שווערע תפיסה

האבען בעקומען צוויי ארבייטער פאר וועלען דערהרגענען א פאליציאנט

(א) נעכטען איז אין פיעטריקאווער קרייז־געריכט פארגעקומען דער פראצעס געגען יאן מא־לעצקי און סטאניסלאוו זאקושעווסקי, וועלכע האבען זיך בעת א מאסען מיטינג פאר דער פאבריק אין ווילינאוו געווארפען אויפן פאליציאנט קיעל־באסקי און איהם געוואלט דערהרגענען.

דאס געריכט האט פערמשפט מאלעצקי׳ן אויף 8 יאהר און זאקושעווסקין אויף 12 יאהר שווערע תפיסה.

סעקוועסטראטארען אין קליידער...

שטייער-צאהלער וועלן רעווידירט ווערן אין „אדם׳ס קליידער"

(אג) פון מיניסטעריום ווערט איצט אויסגע־ארבייט א נייער עקזעקוציע-פראיעקט, לויט וועל־כען דער סעקוועסטראטאר וועט האבען די רעכט ביים שטייער-צאהלער אדורכצופיהרען א פערזענלע־כע רעוויזיע. דער סעקוועסטראטאר וועט אזוי ארום האבען די רעכט דעם שטייער-צאהלער צו הייסען אויסטון נאקעט, און רעווידירען צי ער האט נישט ערגיץ בעהאלטען קיין געלד.

היות ווי ס׳זענען דא אויך שטייער-צאהלע־רינס — פרויען, וועלען מוזען אנגאזשירט ווערע. סעקוועסטראטארקעס פון ווייבליכען געשלעכט.

ער וויל בלויז א „קאנטא" 300 זל...

פאר פעלשען א פ.ק.א.-ביכעל א יאהר תפיסה

(א) אויף דער פאסט איז געקומען א יונגער־מאן מיט א שפאר-ביכעל פון פ.ק.א. אויף 600 זל. ער האט פערלאנגט פון בעאמטען א קאנטא 300 זל. ווי ס׳האט זיך ארויסגעשטעלט, האט דער יונגערמאן יוזעף מיכאלאק פון א שטעטל הינטער פוי.ען אליין אנגעשריבען די סומע און אויף אזא אופן געוואלט אפפירען די פאסט אויף 100 זל.

פאר דעם „שטיקעל ארבייט" איז מיכאלאק נעכטען פערמשפט געווארען אויף א יאהר תפיסה

מען בעראבט קליינע קינדער

עלטערן בדויכען נישט צו לאזען זיי אליין גיין אין די שולען

נעכטען איז יאסעלע מידלאזש (פון אלט־שטאט 1) 12 אינדערפריה ארויסגעגאנגען פון חדר. ווען דאס יונגעלע איז זיך אזוי בנעימות געגאנגען אהיים, איז צו איהם אויף דער יודישער גאס צוגעקומען עפיס א פערשוין מיט א מעסער און דראהענדיג איהם, אז ער וועט איהם שחט׳ן, האט ער פונם קינד אראפגעצויגען זיין נייעם מענטעלע, און איז שנעל אוועק.

אזעלכע פאלען מיטן בעראבען קינדער איז לעצטענס געווארען אנ׳אפטע ערשיינונג, און מיר ווארענען די עלטערן, אז זיי זאלען אכטונג געבען אויף זייערע קליינע קינדער, וואס גייען אליין אין שולען און חדרים.

20 יעהריגער יובילעאום פון ארטיסט ה. באלבירסקי

שבת אווענט קומט פאר אין פילהארמאניע דער 20-יעהריגער יובילעאום פון ארטיסט הירש באלבירסקי. ס׳וועט אויסגעפירט ווערען די קאמי־שע אפערעטע „די דזשאז-טענצערין", מיט סעווילא פאסטאר אין דער טיטלראלע. ראלע „הערשעלע" פירט אויס ה. באלבירסקי. צום שלוס א גרויסער קאנצערט מיט זיגלערס טרופע צוזאמען מיטן גאנ־צען פילהארמאניע-אנסאמבל.

ערשטער ארויסטריט פון סעווילא פאסטאר

נאך איהר צוריקקומען פון אויסלאנד

די איבעראל אנ׳ערקענטע סאלאן-סוברעטין סעווילא פאסטאר טרעט אויף דעם היינטיגען שבת אווענד אין פילהארמאניע. צום ערשטען מאל אין א נייער קאמישער אפערעטע א. נ. די „דזשאז־טענצערין", וועלכע צייכענט זיך אויס מיט פיל זעהר מעלאדישע געזאנגען און שפאנענדע קאמישע סצענעס.

שבת, 4 בייטאג ווערט געגעבען די בעליב־טע קאמעדיע מיט פיל געזאנג „פרייליכע קבצנים".

בעני אדלער געזעגענט זיך מיט לאדז

אין טעאטער „מאמוס"

דער אמעריקאנער סטאר בעני אדלער גיט זיינע לעצטע פארשטעלונגען אין לאדז.

אין דער קורצער צייט, וואס בעני אדלער האט געשפילט, האט ער זיך קונה-שם געווען מיט זיין שפילען ביים לאדזער עולם.

ליידער מוז דער גאסט פערלאזען לאדז פון וואנען ער איז אנגאזשירט געווארען קיין רומעניען אויף א רייה גאסטשפילען.

דעם פרייטאג און שבת גיט ער זיינע לעצ־טע פארשטעלונגען אין טעאטער „מאמוס". פריי־טאג 10 אווענד — „דער יודישער קעניג ליר", וואו דער גאסט שפילט איינע פון זיינע שענסטע ראלען, דוד משה׳לעס. שבת נאכמיטאג — די בע־קאנטע פיעסע „בלוט פאר בלוט"; שבת אווענד — פרעמיערע: „די צוויי שוויגערס", קאמעדיע פון ריכטער.

פון דער לאדזער בערזע

8% ווארשאיוער ליסטעס — —	53
8% לאדזער ליסטעס — —	51,25
נישט אפיציעל — —	52
7% סטאבילויזאציע (אמעריק.) — —	44,12
דאלארובקא — — — — — —	47,75
באנק פאלסקי — — — — —	70
בודאוולאנע — — — — — —	33,75
גאלד-דאלאר — — — — —	9,03
גאלד-רובל — — — — — —	4.90
פונט — — — — — — —	32 50

LUNA

די ליבע פון א קאזאק

אין דער הויפט-ראלע

John Gilbert i Rene Adore

SPLENDID

„די אנדערע"

לויט דער נאוועלע

Alfred Savoir

א. נ.: די שניידערין פון Luneville

GRAND-KINO

„די ליבעלעך פון הער פירשט"

אין די הויפט ראלען:

Jose Mojica i C. Montenegro.

אויסערן פראגראם:

פאלקס-צוזאגע און די לויה פון דומער.

CASINO

„אוואנטוריסטקע"

דראמע פון הערצער און ליידענשאפטען

אין די הויפט-ראלען:

Gina Manes i Gabriel Gabrio.

PALACE

„די הוזארן-קעניגין"

100 פראצ. פראנצויזישער קלאנג-פילם

אין די הויפטראלען:

Mady Christians i Jean Angelo.

אנהויב אין די אויבענדערמאנטע קינאס 4 א זייגער נאכמיטאג.

DR. MED. J. ŁUBICZ

כירורג - ארטאפעד

פאלודביאווא 9, טעל. 183-17

קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער

אייגענע פראצאוניע פון זעלבסטליכע ארטאפעדישע אפאראטען ווי: הקלאדעס אויף פלאטפוסען, קינסטליכע הענד און פיס, גארסעטען א. ד. ג.

נעהמט אן פון 2.30 ביז 4.30 נאכמיטאג.

רעפעראט פון רעד. לאזאר קאהאן וועגען ארץ-ישראל

שבת נאכמיטאג אין „סקאלא"-טעאטער

ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט, האט דער רעפעראט פון רעד. לאזאר קאהאן אין לאדז וועגען ארץ-ישראל ארויסגערופען א פאראינטערעסירונג אין אלע קרייזען פון דער לאדזער יודישער בעפעלקערונג, און דאס איז אויך זעלבסטפארשטענדליך: די לאדזער יודען ווילען קודם כל בעקומען א לעבעדיגען גרוס פון זייערע ברידער אין פאלעסטינא און דורך הערען רעד. קאהאנ'ס פארלעזונג האבען זיי די בעסטע און גינסטיגסטע געלעגענהייט אזא גרוס צו דערהאלטען: האט דאך לאזאר קאהאן געלעבט און געווירקט אין לאדז העכער צוואנציג יאהר און ער איז אזוי ארום זעהר ענג פארבונדען מיט לאדז און מיט לאדזער יודען. קומענדיג אין א"י האט ער דערום, נאטירליך, געהאט א לעבעדיגען אינטערעס זיך צו בעקענען אין ערשטער רייה מיט'ן לעבען פון די לאדזער אין פאלעסטינא און וועט אין זיין שבת'דיגען רעפעראט וועגען דעם אלעם טאקע איבערגעבען.

רעד. קאהאן האט שוין זיין רעפעראט צוויי מאל געהאלטען אין ווארשא און איניגע מאל אויף דער פראווינץ און אלע, וואס האבען די פארלעזונג געהערט זענען געווען ענטציקט סיי פון דער אביעקטיווער און סיי פון דער פארביגער שילדערונג. לאזאר קאהאן פערמאגט א שארף אויג און דריגגט א ריין אין אזעלכע ווינקעלעך פונ'ם לעבען, וואס בלייבען אפט פאר פיל מענשען נישט בעמערקט. ער איז דורכגעפאהרען ארץ-ישראל אין דער לענג און אין דער ברייט, האט זיך אנגעזאפט מיט די שיינקייטען פונ'ם לאנד, האט געזעהען ווי אזוי די יודען לעבען, ווירקען און שאפען, האט זיך בעקענט מיט'ן אלטען ישיב און טיפער א ביסעל אריינגעקוקט אין פערשידענע ווינקעלעך פונ'ם נייעם ישיב. און אט די אלע זיינע איינדרוקען, געהאלטען אין א זעהר אביעקטיווען טאן דערציילט לאזאר קאהאן אין א זעהר פאפולערער פארם, וואס קאן זיין אינטערעסאנט און אנציהענד סיי פאר ציוניסטען און סיי פאר נישט-ציוניסטען.

די פארלעזונג פון רעד. לאזאר קאהאן, וועלכע קומט פאר שבת, דעם 18 יוני, 4 א זייגער נאכמיטאג אין ניי איבערגעבויטען „סקאלא"-טעאטער, וועט אהן שום ספק צוציהען אלע לאדזער יודען, וואס האבען אנ'אינטערעס פאר פאלעסטינא.

אין קאמף מיט פערברעכען

(ענדע פון דער 10-טער זייט)

קענען אפערברעכער, איז אזא:

ווען א מאן ווערט ארעסטירט פאר אגעווויסען פערברעכען, בעהמט מען פון איהם אראפ די ערשטע זאך זיינע פינגער-צייכענס. דער ארעסטירטער מוז ארויפלייגען זיין האנט — איבערהויפט די שפיצען פון די פינגער — אויף א קישעלע מיט שווארצע פארב און דערנאך צודרוקען די האנט אויף א פערטיגען קארטעל. דעם דאזיגען פראצעס ווידערהאלט ער עטליכע מאל כדי צו קריגען עטליכע קאפיעס פון זיינע פינגער-צייכענס. אויף דעם זעלבען קארטעל ווערט פערשריבען זיין פולער נאמען, אלע זיינע צונעמענישען אונטער וועלכע ער איז בעוואוסט, זיין אדרעס, דער כאראקטער פון דעם פערברעכען פאר וועלכען ער איז ארעסטירט געווארען. דאס קארטעל ווערט דערנאך אריינגעלייגט אין ארכיוו אין א געוויסען פלאץ, לויט א געוויסער ארדנונג, אויף אזא אופן זאמלען זיך אן אין פאליציי-ביורא הונדערטער טויזענטער און מיליאנען קארטלעך פון פערשידענע מענשען, ארויסגעשפראכענע פערברעכער אדער פערדעכטיגטע און ווען ערגעץ קומט פאר אפערברעכען און מען געפינט דארטען אפגעדרוקטע פינגער-צייכענס, פאטאגראפירט מען זיי און מען פערגלייכט זיי מיט די קארטלעך אין ארכיוו. אויב מען געפינט א פולע עהנליכקייט צווישען די פינגער-צייכענס אויפ'ן פלאץ פון דעם פערברעכען מיט די פינגער-צייכענס אויף איינער פון די קארטלעך, ווייסט מען ווער עס האט דעם פערברעכען בעגאנגען, ווייל דאס איז דער זיכערסטער סימן.

אבער ווי אזוי פערגלייכט מען די פינגער-צייכענס וואס זענען פערבליבען אויפ'ן פלאץ פון פערברעכען, מיט די פינגער-צייכענס פון די קארטלעך אין ארכיוו פון דעם פאליציי-דעפארטאמענט?

לאמיר זאגען, אז דארטען, אין דעם פאליציי-דעפארטאמענט, זענען פערהאן א מיליאן קארטלעך אזעלכע, און לאמיר זאגען, אז צו פערגלייכען דעם פערדעכטיגען צייכען מיט א קארטעל דארף געדויערן נישט מעהר, ווי א האלבע מינוט, וואלט דער אינספעקטאר געדארפט האבען א פולען יאהר צו פערגלייכען דעם פערדעכטיגטען צייכען מיט די א'י קארטלעך פון זיין ארכיוו, און דערביי טאר ער זיך נישט אפשטעלען אויף קיין איין מינוט, ווייל א יאהר האט בלויז עטוואס מעהר ווי א האלבען מיליאן מינוט. און ווען דער אינספעקטאר זאל ארבייטען בלויז אכט שעה א טאג נישט אפגעשטעלטערהייט, מוז ער ארבייטען פולע דריי יאהר איידער ער פערגלייכט דעם פערדעכטיגטען צייכען מיט די אלע קארטלעך וואס ער האט אין זיין קאלעקציע.

איז דא פערהאן א סיסטעם אזא, וואס איז אויסגעארבייט געווארען אין א משך פון יאהרען און יאהרען. די פינגער-צייכענס ווערען קלאסיפיצירט. אלע יענע פינגער-צייכענס וואס האבען א געוויסע אלגעמיינע עהנליכקייט צווישען זיך, בעלאנגען צו א בעזונדער קלאס און פערנעהמען אין יעדער קאלעקציע א בעזונדער אפטיילונג. יעדע פון אט די גרופעס ווערט דערנאך ווייטער פונאנדערגעטיילט אין קלענערע גרופעס, לויט א גרעסערער עהנליכקייט צווישען זיך, און אזוי ווייטער. און ווען דער אינספעקטאר, וועלכער מוז זיין א ספעציאליסט, קריגט א נייעם פינגער-צייכען, פאטאגראפירט ער איהם צוערשט אין א פערגרעסערטער פארם און רעכענט באלד צו וועלכען קלאס און צו וועלכער גרופע דער צייכען בעלאנגט. וועט ער דעם נייעם פינגער-צייכען נישט פערגלייכען סתם אין דער וועלט אריין מיט די אלע טאבעלען, וואס ער האט אין זיין קאלעקציע, נאר וועט באלד צוגעהען צו יענער אפטיילונג און צו יענעם קאסטען, וואו עס ליגען די קארטלעך מיט די פינגער-צייכענס פון דער זעלבער קאטעגאריע. דארף ער שוין דעם נייעם פינגער-צייכען פערגלייכען נישט מיט דעם גאנצען מיליאן קארטלעך, נאר קוים עטליכע צעהנדליג — העכסטענס עטליכע הונדערט קארטלעך — און דאס קאן ער טאן אין א משך פון א פערהעלטניסמעסיג קורצער צייט.

די שוועריגקייט ליגט נישט אין פערגלייכען די פינגער-צייכענס, נאר אין קריגען זיי. ווען ערגיץ ווערט אויפגעדעקט א פערברעכען, קומען באלד אהין ספעציאליסטען - דעטעקטיווען און זיי הויבען אן זוכען סימנים פון פינגער-צייכענס. דאס איז זעהר א דעליקאטע ארבייט און עס פאדערט זיך א גרויס געניטקייט. א ספעציאליסט וועט דערקענען אויסגעשפראכענע פינגער-צייכענס, וואו א זייטיגער וועט זיי נישט בעמערקען. ווען מען בזאל איהם אפילו אנצייגען מיט דעם פינגער, וואו זיי זענען. די פינגער-צייכענס, וואס זענען געבליבען אויף א סייף, שויב, שטיק מעבעל, רעדעל פון אנ'אויטאמאביל, אדער אויף אנ'אנדער עהנליכער זאך, זענען קוים צו בעמערקען, אבער דער דעטעקטיוו האט זיינע מיטלען און מעטאדען. ער בערעהרט דעם פלאץ מיט א געוויסען פודער און דערנאך בלאזט ער איהם אפ, ווערט דער צייכען גענוג קענטיג, אז עס זאל זיך לאזען גאמאג אפירען. עס זענען פאראהן ספעציעלע פאטאגראפישע קאמעראס צו פאטאגראפירען אזעלכע דעליקאטע פינגער-צייכענס, און ווען ער האט שוין דאס בילד, קאן מען שוין דערנאך דעם צייכען פערגלייכען.

די פראפעסיאנעלע פערברעכער ווייסען גאנץ גוט וועגען דער געפאהר, וואס ליגט אין איבערלאזען די פינגער-צייכענס, און דעריבער זענען זיי זעהר פארזיכטיג. איין מיטעל, וואס זיי ווענדען אן איז, וואס זיי טראגען הענטשקעס, ווען זיי פיהרען דורך א „משא-ומתן", אנדערע מאכען עס קורצער: ווען זיי ריהרען אן א זאך, גיבען זיי א רייב מיט די פינגער אדער האנט, ווערען די צייכענס צוריבען, און דאן איז זיי שווער צו דערקענען. אבער גענומען אין אלגעמיין שפילען די פינגער-צייכענס א זעהר אנגעזעהענע ראל אין דעם קאמף מיט פערברעכער, און גרויס איז די צאהל פון פערברעכער — איבערהויפט פון די וועניגער געניטע — וואס זענען דורך זייערע פינגער-צייכענס דורכגעפאלען.

חדר „תורה ודת"

מיט גן-ילדים

פל. וואלנאשטשי (נייע שטאט) 6

מאכט בעקאנט דאס נאך א גרינדליכען רעמאנט ווערט דאס חדר צום נייעם שול-יאהר פולשטענדיג רעארגאניזירט אין פערפולקאמט אויף אלע געביטען פון למודי קודש און למודי חול.

איינשרייבונגען פון נייע תלמודים אויפ'ן קומענדיגען שול-יאהר 1932/33 אין אלע מחלקות ווי אויך אין גן-ילדים (פרעבעל-שול) קימען פאר פון כ"ג אייר (29 מאי) פון 9–1 טעגליך.

עלטערן! פערשרייבט אייערע קינדער אין חדר „תורה ודת" ווי ס'ווערט געלייגט גרויס אכט אויף דער ערציהונג און דרך-ארץ'דיגע אויפפיהרונג און ס'ווערט געלערנט דורך מלמדים ספעציאליסטען תורה ודרך ארץ און אלעס, וואס א יודיש קינד דארף צו וויסען!

קינדער פון 4 ביז 8 יאהר ווערען אהיים געפיהרט דורך א ספעציעלען מענש.

צוליב'ן קריזיס הנחה-פרייז.

קויפט נור פון די 1-טע קוועלע

גרויסער אויסוואהל

שפאצירוואגענס

אייזענ - ניקעל-

בעטען

מאטראצען

ספרעגזינאווע „Patent"

ווישלמאשקעס אמעריקאנער

צו בעקומען אין פאבריקס-לאגער

„DOBROPOL", Łódź

Piotrkowska 73 (אין הויף)

ביי דארם-טרעגהייט

לעבער און גאל-ליידען, פעטזוכט און גיכט, מאגען און דארם-קאטאר, געשווילעכץ פון דיקדארם-וואנד, ערקראנקונג-ען פון ענגדארם, בעזייטיגט דאס נאטירליכע ביטערוואסער

Franciszka Józefa

שנעל און שמערצפריי. — צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד-אפטעקעס.

ראדיא-פראגראם

פרייטאג, דעם 17 יוני

11.58 צייט-סיגנאל, 12,10 טעגליכער פרעסע-איבערזיכט, 12,40 מעטעאראלאגישער קאמוניקאט, 12,45 גראמאפאן פליטען, 3,35 גראמאפאן-פליטען, 4.40 פארלעזונג פאר קינדער, 5 לייכטע מוזיק, 6 פארלעזונג פון קראקוי, 6 20 טאנץ-מוזיק, 7,15 פערשידענעס, 7,35 ראדיא-פרעסע, 7,45 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס-קאמער, פילם-קאלענדאר, טעאטער-רעפערטואר. 8 סימפאנישער קאנצערט, 8,55 מוזיקאלישער פעליעטאן, 9,50 פרעסע-בעריכט, מעטעאראלאגישער קאמוניקאט, 10 טאנץ-מוזיק, 10,40 ספארט-ידיעות פון ווארשא, 10,50 טאנץ-מוזיק פון ווארשא.

שבת דעם 18 יוני

11,58 צייט-סיגנאל, 12,10 טעגליכער פרעסע-איבערזיכט, 12,40 מעטעאראלאגישער קאמוניקאט, 12,45 שול-פריהמארגען פון לעמבערג, 1,20 גראמאפאן-פליטען, 3,40 פראגראם פאר קינדער, 4,05 גראמאפאן-פליטען, 4,40 איבערבליק איבער די פעריאדישע אויסגאבען, 5 קאנצערט פון פאפולערער רוסישע מוזיק, 6 רעפעראט, 6,20 טאנץ-מוזיק, 7,15 פערשידענעס, 7,35 ראדיא-פרעסע, 7,55 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס-קאמער, פילם-קאלענדאר, טעאטער-רעפערטואר. 8 לייכטע מוזיק, 8,55 טראנסמיטיע פון ווארשא. 9.10 רעפארטאזש, 9,50 פרעסע-בעריכט, מעטעאראלאגישער קאמוניקאט, 10.05 שאפען-קאנצערט, 10,40 ספארט-ידיעות פון ווארשא, 10.50 קאנצערט פון גראמאפאן-פליטען.

מאשין-ליכער

ווערדן אנגענומען אויסצוניייען ביי

ג. נארדמאן, שרודמיעסקא 8

מעלדונגען

יוד. סאצ. ארבייטער-פארטיי „פועלי-ציון" (פאר. מיט צ. ס.) אין לאדז פעטריק. 83

שבת, 8 30 אוונד קומט פאר אין לאקאל פעטריקאווער 83 א רעפעראט פון ח' ה. ל. קרוי א.ד.ס. „מלחמה-געפאהר און דער ארבייטער-קלאס" נאכ'ן רעפעראט דיסקוסיעס. איינגאנג 15 גר.

די קולטור-געזעלשאפט „פרייהייט" ארדענט איין שבת, 9,30 פריה א בעזוך אויף דער אויסשטעלונג פון כאלופניקעס-אויסארבייטונגען. אפצאהל 10 זר.. טרעף-פונקט — פיעטריקאווער 83, שבת 9.30 פריה.

אכטונג! די קולטור-געזעלשאפט „פרייהייט" (פיעטריקאווער 83) ארדענט איין שבת, 2. יולי, אנ'אויספלוג קיין טאמאשאוו, ספאלא, און די בלויע קוואלען. 3814

אינפארמאציעס אין ביורא פון 8 10 אוונד.

אכטונג, שערער-ארבייטער!

זונטאג, דעם 19 יוני, 10 פארמ. קומט פאר אין לאקאל פון טעקסטיל-פאראיין, אגראדאווא 9, א גרויסע פערזאמלונג פון אלע יודישע, דייטשע און פוילישע שערער-ארבייטער. טאג-ארדנונג: 1) בעריכט פון די צוגרייטונגען צום אלג. טעקסטיל-שטרייק; 2) פאך- און ארגאניזאציע-פראגען.

די שערער-סעקציע ביים טעקסטיל-פאראיין אפטיילונג 7 „נייע". 3770

בעזארגט אייך מיט פאך-בילדונג.

איידער איהר פאהרט אויף זומער-וואוינונג בעזארגט פאר אייערע קינדער א פלאץ אין פראפעסיאנעלע פאך-קורסען פון דער געזעלשאפט „ארט"

די קאנצעלאריע איז טעטיג טעגליך פון 9 ביז 1 און פון 3 ביז 7, וואולטשאנסקא 27.

פאראן פאלגענדע פאכען: סוויטערשטריקער', הענטשקעס, מעכאנישע זאקען-ארבייט, מעכאנישע וועבעריי, וועשנייען, פרויען-שניידעריי, הענטשטיקעריי און מאשין-האפט. מאניקיר און אנדולאציע גארטענען-ארבייט, ראדיא-טעכניק. 3761

אכטונג, ארט-שילער און שילערינס

אלע געוועזענע שילער און שילערינס פון די פראפעסיאנעלע „ארט"-קורסען ווערען דערבעטען זיך צו מעלדען אין קאנצעלאריע פון „ארט" וואולטשאנסקא 27, כדי זיך צו פערשרייבען אלס אנטיילנעמער פון דער אפצייכנונג לטובת די „ארט"-קורסען.

די אפצייכנונג קומט פאר דאנערשטאג ד 23 יוני. 1603

וואס הערט זיך מיט אייער הארץ?

(ענדע פון דער 7-טער זייט)

איז טאקע גראד ארויסגעפאלען דער גורל אויף הארץ-קראנקהייטען. אז ס'זאל זיין אויף זיי אזא גערעטעניש? פיל געלערנטע הארץ-ספעציאליסטען האבען דאס געפרובירט דערקלערען אויף פערשידענע אופנים און אנגעגעבען כל'ערליי סברות, אין וועלכע עס שטעקט א סך אמת. איך קאן מיך דא ליידער אויף זיי נישט אפשטעלען. אבער די הויפט-סיבה פון דעם איז דאס, וואס היינט ווייסט מען מעהר גענוי ווי אמאל דעם כאראקטער פון די קראנקהייטען און אויך די פערשידענע אורזאכען, וואס פיהרען צו זיי. דאס היינטיגע פארשען און זוכען האט אויך געפיהרט דערצו, וואס מ'בעמערקט די פערמעהרונג פון ראק און צוקער-קראנקהייטען — אז מ'זוכט געפינט מען.

ערשט מיט די לעצטע נייע אנאטאמישע פארשונגען, מיט נייע פיזיאלאגישע עקספערימענטען איבער פערשידענע חיות; מיט דער בענוצונג פון פיזיקאלישע אינסטרומענטען, ווי עקס-ראיאלען, פאליגראף, עלעקטראקארדיאגראף, בלוט-דרוק-אפאראט און אנדערע כלי-מכשירים, האט מען זיך ווויסענשאפטליך דערוואוסט די בעדייטונג פון די רעגולע און אומרעגולע בעוועגונגען פונ'ם הארץ. דעמאל! ערשט האט מען אנגעהויבען ערנסט צו זוכען און פארשען די אמת'ע אורזאכען פון הארץ-קראנקהייטען מיטלען ווי אזוי אויסצומיידען, מ'זאל צו זיי נישט קומען און אויך די קראנקהייטען, וואס זענען דער מקור פון הארץ-פעהלער, און אויך געוויסע מיטלען ווי אזוי צו פערלענגערן דאס לעבען פון די חולאים, וואס זענען שוין מיט דער צרה געשטראפט.

ס'איז אלגעמיין בעוואוסט, אז פון יעדען אומגליק קאן אמאל אומדירעקט ארויסקומען אויך א ברך, אזוי האט אויך די לעצטע שרעקליכע וועלט-מלחמה געפיהרט דערצו. אז מ'זאל קאנען עטער און גענויער שטודירען די נאטור פון הארץ-קראנקהייטען. דאס ערשטע מאל אין דער מענשליכער געשיכטע, האט מען געהאט די מעגליכקייט און

די געלעגענהייט צונויפצוזאמלען אזא אומגעהייער גרויסען מענשען-מאטעריאל אונטער מעדיצינישער בעאבאכטונג און אויפזיכט. און זייענדיג אונטער מיליטערישען קאנטראל, האט מען די קראנקע געקאנט אזוי גרינטליך שטודירען. א סאלדאט קאן דאך נישט זיין אזוי קאפריזנע ווי א פריוואטער מענש, ער מוז דאך פאלגען בעפעהלען און קומען צו יעדער צייט, וואס מ'הייסט איהם. אויף אזא אופן, האט מען אויסגעפונען אלטע קראנקהייטען, וואס האבען שלעכט געווירקט אויפ'ן הארץ. געוויסע בעהאלטענע אנשטעקענדיגע קראנקהייטען זענען בעזייטיגט געווארען פון הארץ-ליידענדע און זיי זענען געזונד געווארען. פיל פון די, וואס האבען געליטען פון שוואכע הערצער האבען אויפגעהערט צו ליידען אויף זייער'ע הערצער, ווען זיי זענען בעפרייט געווארען פון מיליטער-דינסט (דאס מיינט נישט, אז אזוינע מענשען האבען אפגענארט די דאקטוירים, כדי בעפרייט צו ווערען און זענען גאר לכתחילה נישט קראנק געווען. די זענען טאקע באמת קראנק געווען), דאס האט בעשיינפערליך בעוויזען, אז נישט אלע „הארץ-קראנקע" ליידען טאקע אין דער אמת'ען אויף קראנקע הערצער א.אז. וו. איצט ווייסט מען א סך סודות וועגען הארץ, פון וועלכע מ'האט פריהער קיין שום ידיעה נישט געהאט. און דער עיקר, וואס מ'ווייסט איצט איז, אז מ'קאן פערהיטען און אויסמיידען הארץ-קראנקהייטען און אין פיל נישט-פערלענגערטע פאלען זאגאר אויסהיילען. דעריבער האט מען זיך אצינד גענומען געשמאק פאר די נייע מעטאדען.

עס איז צו האפען, אז מיט דער צייט, וועט די הארץ-קראנקהייט-מגפה אויף אזוי פיל פערקלענערט ווערען, אז ס'וועט נישט נויטיג זיין פון איהר צו שרייבען און צו רעדען. אבער דערצו איז נויטיג נישט נאר די מעדיצינישע וויסענשאפט, נאר אויך און אפשר גאר דער עיקר צו בעקעמפען דעם ברייטען עולם מיט אלגעמיינע כללים און בעקאנטשאפט מיט די מיטלען פון פערהיטונג.

Właśnie w złych czasach

kiedy każdy grosz jest drogi, tem mniej należy kupować lichotę. „Taniość" odbija się zawsze na jakości towaru, albowiem koszty produkcji, robocizna i t. p. są jednakowe tak przy dobrych, jak przy lichych towarach. Przezorne gospodynie domu nie kupują nigdy mydła „taniego" — podrzędnego gatunku, bo dla „oszczędności" 30 groszy na kilogramie, nie chcą się narazić na szkodę 30 złotych przez zniszczenie delikatnej tkaniny. Lepiej kupić 100 gramów mniej, ale tego prawdziwego, wybornego mydła „Kołłontay", — i to z „pralką", bo ono jest nietylko o wiele wydajniejsze, ale też czyściejsze, aromatyczne i zawiera glicerynę — jest ono zatem o wiele więcej warte, niż kosztuje.

mydło z pralką

Kołłontay

jest lepsze.......

184

Złoty medal na wystawie w Katowicach 1927 r.
Zastępca S. B. REDLIC, Łódź, Południowa 86.

Dr.
HELLER
ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע קראנקהייטען און מענער־שוואכע
נאווראט 2 טעל. 79-89.
נעמט אן ביז 10 פריה און פון 4—8 אווענט. פאר פרויען ספעציעל פון 4—5 נאכמיט, פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע־פרייזע.

Przedsiębiortswo Robót Instalacyjno-Zdrowotnych
O. KOCINSKI, inż. HAUK i S-ka Sp. z o. o.
Łódź, ul. Wólczańska 139, telefon 160-17
Wystawa: Łódź, ul. Piotrkowska Nr. 91
Ogrzewania centralne, kanalizacje, wodociągi, wentylacje, urządzenia sanitarne oraz kompletnych pomieszczeń kąpielowych.
Wykonanie projektów i kosztorysów na żądanie klijenteli.
— Udzielamy bezinteresownie porad prawnych. —

לעהרערס
מיט רעגירונגס־רעכט 18 יאהר פראקטיק, ערטיילען פויליש, יודיש, פראנצויזיש, עכפעראנטא, דייטש, בוכהאלטעריע און מאטעמאטיק.
שוו. יאקובא 12
רעכטע אפיצינע, 1־טער שטאק וו. 30. שיף.

מעדכעז־גימנאזיום „וויער־זא"
L. MAGALIF פילסודסקיעגא (וואסכאדניא) 62, טעל. 175-38.
איינשרייבונגען פון נייע־איינטרעטענדע שילערינס אין די קלאסען A, B, C און אויך פון די I־טע ביז VIII נעמט אן דער סעקרעטאריאט טעגליך אויסער פייערטאגען פון 10—2 מיטאג און פון 6—7 אווענט.
דער איינטריטס־עקזאמען ווערט לויט לעקציע־סיסטעם פאנגען זיך אן ד. 26. יוני.
B. JUDELEWICZ (־) דירעקטאר 3662

Samochody
i motocykle używane. Kupno, sprzedaż, komis zamiana.
Auto-Agencja
Gdańska 82 tel. 189-28

בעמיש־
באקטעריאלאגישע לאבאראטאריע
קסון מאגיסטער
נ. שאץ
פיעטריקאווער 37
פראנט, 2 שטאק.
אנאליזען פון קאל, אורין רייכעץ און אנד.
מעסיגע פרייזע.

— די — — בעוואוסטע
פעלד־בעטן

Palma-Patent

"Palma-Patent"
וואס זענען אלעמען בעקאנט מיט זייער פראקטישקייט און דויערהאפטיגקייט
מיט אגאראנטיע אויף 3 יאהר
ווי אויך לעזשאקעס, פעלד־בעטלעך און פעלד־בענקלעך
מאטראצען
געבעטע שאטקאווע, קאנאדיסקע קאזעטקעס, טאפטשאנעס
בעקומט מען נור אין דער בעקאנטער פאבריק
לאדז, פולנאצנא 24, טעל. 131-85.
דעטייל — הורט

שטריקמאשינען־DUDIED
זענען פרעסקלאסיג און אונאיבערטרעפבאר אין קוואליטעט און פראצעזיקייט.
פאדערט ביי בעדארף דירעקט ביים פארטרעטער:
EMIL HENKE, ŁODŹ
PIOTRKOWSKA 112. TELEFON 213-94.

וויכטיג פאר לאדז און פראווינץ!
מצבות פון 30 זל. אן
ביז צו די טייערסטע גראניט־דענקמאלען
פיהר איך אוס בילליג און סאליד. אויף וואונש בעזוך איך די ג' קונדשאפט אויך אויף דער פראווינץ.
קומט און איבערציגט אייך!
מיט אכטונג פירמע „GRANIT„
לאדז, פאמארסקא 39.
8138

PENSJONAT we WŁODZIMIERZOWIE
dla chłopców w wieku szkolnym
pod wzorową i troskliwą opieką wychowawcy specjalisty z dniem 20-go czerwca otwiera
T. ZIELIŃSKA, Wólczańska 21
Informacji bliższych udzielam osobiście od 9—11 i od 3—7 po poł.
3772

זיכערע הילף און א רפואה
אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט־פערגיפטונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער, ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס איז גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל־בראך ווערט גרויס אזוי ווי א טענשען־קאפ, אדער אזוי ווי א וואסער־קאפ און עס פאלט אריין אין דעם פיס און דער קראנקער איז איז א גרויסער סכנה דורך פערדרייען! די קיקעס ווערט ער בראנדיג און שטערבליך. ספעציעל נאכענע הייל־באנדאזשען אויסגעצייכענט גוט דורך גרויסע פראפעסארן מיט מיינע בעהאנדלונג און פון דייטשע פראפעסאר

דאקטאר פראכירורגישער בעוויזונגען זיכער דעם שווערסטען און געפעהרליכסטען ברוך. אויך פאר הויקערס, לייטונגען מיט הייל־נארסעטען און אפעראטען פאר פערקרומטע פוס און פלאט־פוס. ספעציעלע איינלאגען אין די שיך קינסטליכע געהענע פיס אין הענד, נגמענע זאקען, פאר די גרעסטע קראנקע אדערן. עמפאנגט פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אווענד.

ארטאפעדישע אנשטאלט
Specialist J. RAPAPORT, Ortoped
von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אונבעדינגט נויטיג. די פלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס־פראפעסארן: פראפ. ד״ר פאראנטש, פראפ. ד״ר י. מאריש־לער, פראפ. ד״ר בר. קיפלאנאווסקי און אויך אנדערע.
מיר נעהמען אויף אן פערזיכערטע פון דער קראנקען־קאסע.

דאנקזאגונג.
דעם ה' ד״ר. י. ראפאפארט, דעם ספעציאליסט פון דער הייל־ארטאפעדיע, וואוינהאפט אין לאדז, וואולטשאנסקא 10, דאנק איך הערצליך פאר'ן אפאראטקוואן מיין קינד פון א שווערער פערקריפלונג (פאראליוש פון די פיס) דורכ'ן פערלענגען א ספעציעלען הייל־ארטאפעדישען נארסעט לויט זיין מעטאדע. דאס קינד איז איצט גענצליך געזונד און גלייך.
(—) **Szklarowie.**

יעדער איינציגער
האט זיך איבערציינט, אז פאר
מעבעל
דיוואנעס, פעלצען, נייה־מאשינען, גארדעראבען או"וו
צאהלט די העכסטע פרייזען
א. ווייצמאן שענקעוויטש 23
טעלעפאן 191-00.
ביי מיר איז שטענדיג פערשידענע געניצטע מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

וויכטיג פאר די, וואס הייראטען
און ווילען זיך איינארדנען עלעגאנט און בילליגער ווי איבעראל, נגצט אויס די געלעגענהייט און בעזוכט דאס
מעבעל־געשעפט ח. רעכט
נארוטאוויטשא 9, (אין הויף)
וואו ס'ווערט איצט אויסגעקויפט פערשידענע מעבעל פון די איינפאכסטע ביז די פיינסטע, ווי אויך גאנצע סאמפלעטען פון פערש. איידעל־העלצער.
גוטע און בעקוועהמע בעדינגונגען!

מיט פולע רעכט פון רעגירונגס־שולן
(Kategorja A)
מעדכעז־גימנאזיום פון
מאריע האכשטייך
23 וואולטשאנסקא 23,
טעלעפאן 214-27.
דאס איינשרייבען פון נייע שילערינס קומט פאר טעגליך (חוץ שבת) פון 9 ביז 2 און פון 5 ביז 7.
3785

ביליגער ווי איבעראל

אויפ'ן זומער־סעזאן פעלן־בעטלעך פון אייגענער אויספארבייטונג. לעזשאקעס, האמאקעס, קינדער־בענקלעך, אייזערנע צוזאמענלייג־בעטלעך, מאטראצען. ספארט־וועגעלעך צו פאבריקס־פרייזען עמפפעהלט
KRAJOWA CENTRALA ŁOŻEK
66 Piotrkowska 66
בעמ.: כ'בארג אויס בעטלעך אויף זומער־וואוינונגען

וויכטיג נייעס
פאר סוויטער און טריקאטאזש פאבריקאנטען!
דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז אונזערע
רייז־פערשלוסן
זענען נור צו בעקומען ביי אונזער אויסשליסליכען פערטרעטער הורט־גאלאנטעריע־געשעפט
ה. אפפעלבוים
לאדז, פולנאצנא 2
טעלעפאן 142-92
בעמערקונג: אונזערע סחורות זענען איצט נאך מעהר פערפולקאמט און זענען בעסער ווי אויסלענדישע. מיט אכטונג
„REOR"
sp. z ogr. odp'
2125

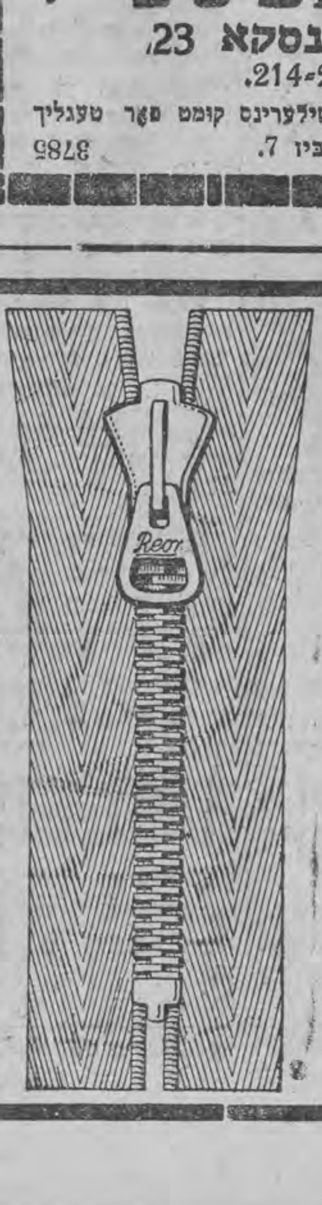

די עלעגאנטסטע
דאמען־טאשן וואליזען
אין פערשידענע סארטען
צו די ביליגסטע פרייזען בעקומט מען נור ביי די בעקאנטע פירמע
L. Herszfinger
לאדז, פילסודסקיעגא 44
געדענקט די אדרעס! רעיעלע בעהאנדלונג!

Dr. med.
Haltrecht
ספעציאל־ארצט פאר הויט־ און געשלעכטס־קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
נעהמט אן פון 8—11 פריה, 12.30—1.30 מיטאג און פון 5—9 אווענד, זונטאג פון 10—1.
פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פרייזען.

כשר! „BAR ROGOZYKA“, Zielona 11 róg Zachodniej כשר!
Telefon 189-14.

נאך א גרינדליכען רעמאנט אין פערגרעסערטען לאקאל איז דער רעסטאראן ווידער נארמאל טעטיג און עמפפעהלט צום זומער-סעזאן די בעוואוסטע געשמאקע מיטאגען פון 4 גענג צו 1.50 און 2 זל. מיט נאפליגעל. פון 1-טען טשערוועץ ווערט ארויסגעגעבען מילכיגע פרישטיקען און אווענדברויטען פון 5 גענג צו 1.10 זל. בעמערקונג: צוליב דער בעקוועמליכקייט פון מיינע ג' געסט האב איך געעפענט א צווייטען איינגאנג פון זאכאדניא גאס. ערשטקלאסיגע בעדינונג. בעזונדערע גאבינעטען פאר גרופען-געסט.
מיט אכטונג ROGOZYK

קלאנג-קינא-טעאטער
RAKIETA
שענקעוויטשא 40 טעל. 141-22

„טרעדער הארן“
היינט און פאלג. טעג!
רעאליזאציע פון W. S. von Dyke, דער שעפער פון „פאגאניך“ און „ווייסע שאטענט“.
דער קאמף אין דער וויסטע מיט אנ'אויסערגעוועהנליכען אינהאלט.
אנהויב אין וואכען-טעג 5 נאכמ. שבת און זונטאג — 12 א זייגער בייטאג. אויפ'ן ערשטען סעאנס זענען אלע פלעצער צו 50 גראשען.

קלאנג-קינא-טעאטער
„CORSO“
זשעראנא 2/4
אנהויב 4.30 נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג.

גרויסער דאפעלטער שלאגער-פראגראם
1) **דאס מיידעל פון דער וואלגא**
מיט EWELINA HOLT און IGO SYM אין די הויפט-ראלען.
2) **„די געהיימנישפולע באנדע“**

LIRA
דירעקציע: הערשענבערג
— די פרייזען זענען צוליב'ן —
— זומער - סעזאן רעדוצירט. —

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסער דאפעלטער שלאגער-פראגראם! היינט און פאלגענדע טעג!
1) **EDDIE POLLO**
„ראמאנא'ס האלזבאנד“
אנהויב אין געוועהנליכע טעג 5 א זייגער נאכמ.
2) **„פערבאנד פון שטיפעריגס“**
אין גרויסען סענס א ציאנ. פילם א. נאמעז:
אין די הויפט-ראלען: K. Nagy, Ernst Nachbaur
אויסעודעם: א פרעהליכער פארס אין 2 אקטען.
דער זאל איז מעכאניש ווענטילירט.
אנהויב שבת און זונטאג — 1 א זייגער בייטאג.

בעקאנטמאכונג.
דער ביזאהעריגער סיסטעם פון בעפרייען דעם קהלה-עטאט פון צינזען פאר אפשלעפען האט גורם געווען, אז די עטאט-צאהלער האבען אפטמאל אין משך פון יאהרען נישט אריינגעטראגען זייערע חובות.
בזה האופן איז די יודישע קהלה אין לאדז דערפיהרט געווארען צו א שווערען פינאנציעלען מצב.
אין שייכות דערמיט איז די קהלה-פערוואלטונג איצט געצוואונגען צו גענוסען פון איהרע רעכט און צורעכענען צו די אויפמאהן סומעס 1 פראצ. א חודש אלס שטראף פאר אפשלעפען.
כדי אבער צו געבען א מעגליכקייט די עטאט-צאהלער פון דער יודישער קהלה אריינצוטראגען דעם עטאט אהן צינזען, איז בעשטימט געווארען א הנחה-טערמין ביז דעם 1-טען יולי ה. י.
נאכ'ן דאזיגען טערמין וועט דער קהלה-עטאט אויפגעמאהנט ווערען שוין צוזאמען מיט צינזען פונ'ם טאג אן פון דער צאהל-פעליגקייט פונ'ם עטאט, ד. ה. א חודש נאכ'ן איבערגעבען דעם שטייער-צעטעל פון דער יודישער קהלה.
די פערוואלטונג פון דער יוד. קהלה אין לאדז.
לאדז, דעם 16 טען יוני 1932. 3793

א קליינע וואוינונג אפצוגעבען
א וואוינונג פון 1 צימער און קיך מיט גאז און עלעקטרי, וואסער און זלעוו, וואסער-קלאזעט און קעלער-רוים, פארטער פון באלד אפצוגעבען. קלינגען 111-23 פון 10 ביז 12 און פון 5—7.

פיגעס, פלעקען
פערשידענע אויסשלאגען, כל המונים צרות הייל איך אויס מעטאדיש און קאסמעטיקער
ש. שילדקרויט
פעטריקאווער גאס 132 וואוינ. 16, לינקע אפיצינע
ערשטער איינגאנג.
אכטונג: עצות אומזיסט.

ליידענדע אויף רעוומאטיזם, אטרעטיזם, אישאיאס:
ווען אייער קראנקהייט איז שוין אין אזא סטאדיום, אז איהר קענט שוין נישט געהען. זייט נאך נישט פערצווייפעלט! ווענדעט זיך צום בעוואוסטען מאסאזשיסט, ווי ער וועט אייך מיט א סיסטעם פון פערשידענע מאסאזשען אייער געזונד צוריקקעהרען. נאך איינעגע מאסאזשען ווערען אלע ארט שמערצען בעזייטיגט. מאסאזשיסט שילקראט, פיעטריקאווער 132, וו. 16, לינקע אפיצינע, 1. איינגאנג. עצות אומזיסט.

מיר פעראייניגטע בדחנים
חיים יעקב ווינער
מרדכי מארארייקא
דוד מארארייקא
אויך אלע לאדזער חתונה-בדחנים ציהען מיר צוריק די רבילות, וואס מיר האבען אמאל געדרעט פאר מחותנים אויף יצחק מאיר נייפעלד, דעם איינטיילער און מיר פערזיכערן, אז אזעלכעס וועט מעהר נישט פארקומען. מיט דרך-ארץ
די לאדזער פעראייניגטע בדחנים.

פערשידענע געהאפטענע
קישעלעך
מיט אטלאס-שטיקעריי ווי אויך געמאהלטע.
צו בעקומען צו ביליגע פרייזען
ביי ווינרייך, 6-טער שטאפיען 19 (בענעדיקטא)

Dr. med.
W. Eychner
אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
וואוינט איצט 4 צעגעלניאנא 4
(נעבען קינא „טשארי") טעל. 72-134
נעהמט אן פון 2½ — 4 און פון 7 — 8 אוועגד

Dr. med. REICHER
פאלודניאווא 28, טעל. 20193
ספעציאל-ארצט פאר מענער-שוועכע-בעהאנדלונג
צוריקגעקעהרט.
נעהמט אן פון 8 — 11 פריה און פון 5 — 8 אווענד
זונטאג און יום-טובים פון 9 — 1 בייטאג.

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי
קליינע אנאנסען
פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

לאקאלען

אוועקצוגעבען פון זאפארט א זונען-וואוינונג בעשטעהענד פון א שטוב מיט א קיך, וואסער און עלעקטריע אויף אגראדאווא 8, 1-טער שטאק. צו ערפאהרען ביי רייכענבערג, קאנסטאנטינער 16.

איינעגע בעסערע יונגעלייט קענען בעקומען לאזשי ביי אנ'אינטעליגענטער פאמיליע אין א שעהן פיין צימער געגען א ביליגען מאנאטליכען אבצאהל. צו ערפאהרען פאמארסקא 14, צווייטער שטאק, וואוינונג 4/5. 3721

איבערצוגעבען פון זאפארט א גוט-איינגע-פיהרטע ביר-האלע בזשעזשינער 59 אויף זעהר גינסטיגע בעדינגונגען. צו ערפאהרען אויפ'ן ארט.

געזוכט פון א אינסטיטוציע א לאקאל פון 3-4 צימער ביים באלוטער-מארק. מעקלערס גע-וואונשען, אפערטען: „א. ב. 3768

צוויי ענצעלנע צימערן צו דריי פענסטער איבערצוגעבען. אלטער מארק 6. וו. 32 רעכטע אפיצינע 1-טער שטאק. 3766

פון זאפארט צו פערמיטען 5 צימערן און קיך מיט אלע בעקוועמליכקייטען. ערשטער שטאק. אהן אבטרעט-געלד. צו ערפאהרען זשעראמס-קיעגא 24.

א בעקוועהם ארט צו שלאפען פאר צוויי אנשטענדיגע יונגעלייט איז אבצוגעבען. — צו ער-פאהרען פאמארסקא 14, אין הויף, 2-טער שטאק, ביי לאסקי.

צו פערמיטען איין צימער און קיך מיט וואסער און עלעקטרע, צו ערפאהרען ביי רוינע זאכאדניע 11 פון 8 ביז 9 פרי און פון 8 ביז 10 אווענד. 3795

צו פערמיטען 2 פלעצער און שאפעס אויף פערשידענע סקלאדעס און פאר בהמות. צו ער-פאהרען פראנצישקאנער 17 ביים ווירט. 3791

עס איז זאפארט אבצוגעבען א ליכטיג צי-מער מיט א ספעציעלען איינגאנג אויף א פרא-צאווניע עווענטועל צו שלאפען פאר 2 יונגעלייט אדער 2 פרייליינס נאוואמיעסקא 28. צו ערפאהרען ביים הויז-וועכטער. 3499

צו פערדינגען א קאנצעסיאנירטען לאקאל מיט אלע איינריכטונגען צו שטרימפ-מאשינען עווענטועל א שותף צו דירה געלד אויך א 3 פעדימדיגען אבערלאק צו פערקויפען, צו ערפאהרען ביים דרוקער פלאץ וואלנאשטשי 5. 3805

צו פערמיטען 2 צימער און קיך מיט אלע בעקוועמליכקייטען, פראנט, 1-ער שטאק וו. 4, אהן אבטרעט-געלד. צו ערפארען מאגיסטראצקא 25. 3787

וויכטיג פאר קצבים! ביליג צו פערדינגען אויף ווישניאווא-גורא א יאטקע מיט א שטוב מיט דער גאנצער איינריכטונג. צו ערפארען קילינסקע-גא 43, ישעי' עלבערט. 3812

איבערצוגעבען א שטוב מיט א קיך, פארטער ביליג דירה-געלד. צו ערפאהרען
Korzec, Wschodnia 21

פערשידענעס

וויכטיג פאר טריקאטאזש- און זאקען-פאברי-קאנטען! אלערליי שפולען צו די נידריגסטע פרייזען, שפול-רעדער 10 זלאטעס ביים דרעקסלער, זגער-זשער 84, פראנט. 3749

דאס ניי-מאדערנע שדכנות, בעקאנט אייך דערמיט ווי עס ווערט צו-געפארט יעדען זיין זיווג לויט זיין אויפפאסונג. די ביורא איז טעטיג טעגליך פון 11—1 בייטאג פאר מענער און פון 4—6 נאכמ פאר פרויען. דאס ביורא געפינט זיך אויף פאלו-דניאווא 94 אין הויף, ערשטער איינגאנג, 3-טער שטאק, וו. 9 ביי פ. זוויעזשינסקי. 3767

כ'נעם אן אויף לוין אלערליי סוויטער-ארבייט אויף 8-ער און 12-ער מאשינען. ווייגבערג, פאלו-דניאווא 3, וואוינונג 44. 3784

איך נעם אן אויף לוין צו שערען און טריי-בען אויף האנד, זייד, קאמגארן, שטרייכגארן, ווי אויך בוימוואל. צו ערפאהרען טעל. 30 192 3797

איך זוך א טיכטיגען פערקויפער פון טאפע-ציר-טאשמעס מיט ווייניג קאפיטאל, אלס שותף צו א גוט איינגעריכטעט פאבריקעל. אפערטען אונטער F. K. 3796

ברייוו קאסטען

ס'ווערט געזוכט א יונגעל אויסצולערנען קראפס-זאקען ווי אויך א מעדעל אויסצולערנען רעפעזידען. צו ערפאהרען ביי א. קאפ לבוים, מלינארסקא 2. 3877

אינקאסענטקעס (פריילינס) געזוכט. צו דער-וויסען זיך אין אדמיניסטראציע פון דער צייטונג.

עס ווערט געזוכט האנד-נייערינס ביי דאמען-שניידערין, זאוואדזקא 18. וו. 21 ביי נירענבערג. 3811

ס'ווערט געברויכט קוואליפיצירטע שניידערינס צו קליידער ביי פאלשלעגער, נאווא-זארזשעווסקא 20

נויטיג נייהערינס אויף ארויסצוגעבען ביוס-טען-האלטערס צו נייהען, צעגעלניאנא 53, וו. 5.

קויף און פערקויף

א רונד-מאשין אויף שטיפטען פירמע „ראשער" אין בעסטען צושטאנד איז ביליג צו פערקויפען. גלייכצייטיג נעמען מיר אן אויף לוין צו ארבייטען גרויסע מוסטערן גוט און ביליג. צו ערקונדיגען זיך טעל. 84 179.

בעקאנטמאכונג. איך פערקויף קישעלעך אויסגעפערטיגטע ווי אויך נישט אויסגעפערטיגטע מיט טאמבאראציע צו ביליגע פרייזן. ע. בלושטיין זגערזשער 19. 3810

כ'זוך צו קויפען א שטריק-מאשין, 8-טער 80 צענטימעטער. צו ערפאהרען אין אדמיניסטרא-ציע, מעקלערס געווינשען. 3789

אכטונג, ביליג צו פערקויפען אנ'אבערלאק צו שטרימפ אין א גוטען צושטאנד, און א זיים-מאשין. צו ערפאהרען פיעטריקאווער 108 פון 9—12 מיטאג. כאינאווסקי 3800.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.